

નરસૈંમહેતાનું આખ્યાન.

પ્રકાશક,
ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૮૫૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ જ્ઞાતિશીલ મરેણાનું સંસ્કૃત

વિષય ૬-૧૧૨૧

નરસૈં મહેતાનું આખ્યાન.

(એક પ્રાચીન પ્રત ઉપરથી.)

સામાન્ય તંત્રી,
રા. બ. કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવ, બી. એ.,

સંપાદક,
હીરાલાલ ત્રીભોવનદાસ પારેખ, બી. એ.,
અમદાવાદ.

છપાવી પ્રકટ કરનાર,
ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી.

સંવત ૧૯૭૬.

ઈ. સ. ૧૯૨૩.

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત ૧૫૦૦.

કિંમત ૦-૮-૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીદાન-સંગ્રહ
૧૦૮૫૬

૬:૧૧

અમદાવાદ-સલાપોસ રોડ,
ધી “ હાયમંડ જ્યુબિલી ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં,
પરીખ દેવીદાસ હગનલાલે છાપ્યું અને
ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી તરફથી હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખે
બદ્રમાં સોસાયટીની ઓફિસમાં પ્રકટ કર્યું.

ઉપોદ્ધાત.

તા. ૧૩ મી ઓપ્રલ ૧૮૯૮ ના રોજ ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની જનરલ સભા મળી હતી, અને તેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે, 'સ્વ. કવિ દલપતરામના સ્મારક માટે એક જાહેર ફંડ ઉઘાડવું;' અને તે 'કવીશ્વર દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ સી. આઈ. ઇ. સ્મારક ફંડ' તરીકે સોસાયટીએ જીડું રાખવું. તેનું વ્યાજ જૂનાં ફાવેલો સંશોધન કરી છપાવવામાં તેમજ ગુજરાતી સાહિત્યના અંગે તૈયાર કરાવી છપાવવામાં વાપરવું.' એ ઠરાવાન્વયે નીચેના અંગે તૈયાર કરાવી છપાવવામાં આવ્યા છે:—

નંબર.	પુસ્તકનું નામ.	કર્તા-સંપાદક.	કિંમત.
૧	સુભદ્રાહરણ	રા. અંબાલાલ પુ. જાની.	૧-૦-૦
૨	પદસંગ્રહ	રા. હિંમતલાલ ગ. અંજારિયા.	૧-૦-૦
૩	નરસૈં મહેતાનું આખ્યાન	રા. હીરાલાલ ત્રી. પારેખ,	૦-૮-૦

પ્રસ્તાવના.

“ નરસેં મહેતાનું આખ્યાન ” એ કાવ્યની હસ્તલિખિત પ્રત મને સન ૧૯૨૧ ના નાતાલના દિવસે રહી કાગળ લેનાર ફેરીઆ પાસેથી બીજાં કેટલાંક જૂનાં પુસ્તકો ભેગી મળી આવી હતી. તે કાવ્ય વાચતાં એમ જણાયું કે, બૃહત્કાવ્યદોહન ભાગ ૮ માં માં નરસેં મહેતાનું ચરિત્ર, જે તૂટક મળી આવેલું છપાયું છે તેજ આ કાવ્ય છે, અને તે આખું છે, એ જોઈ વિશેષ આનંદ થયો હતો.

તે મહીનામાંજ સોસાઇટીએ પ્રાચીન કાવ્યોનું નવેસર સંશોધન કરાવી તેનું પ્રસિદ્ધિકાર્ય હાથ ધરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. કારણ કે, પ્રથમ તો યુનિવર્સિટીની ઉચી પરીક્ષાઓમાં ગુજરાતીનો ઉપયોગ વધવાથી પાઠ્ય પુસ્તકો, ખાસ કરીને પ્રાચીન કાવ્યગ્રંથો, જે છુટા પુસ્તકરૂપે ઉપલબ્ધ નથી, તે સારી રીતે એડિટ થઈ અભ્યાસીઓને સુલભ થાય એવી કોઈ વ્યવસ્થાની જરૂર જણાઈ હતી; અને બીજું, મૂળ કાવ્યો પ્રસિદ્ધ થયા પછી તેની બીજી નવી પ્રતો હાથ લાગેલી છે અને કેટલાંક નવાં સાધનો પણ મળેલાં છે તેનો ઉપયોગ કરી જૂનાં તેમજ નવાં કાવ્યો ઇંગ્લિશ ક્લાસીફિકેશની જેમ, ‘ હેન્ડી ’ પુસ્તકરૂપે જુદાં બહાર પડે એ અગત્યનું હતું.

તે કાવ્યમાળામાં કયા ગ્રંથો લેવા અને તે કયા ધોરણે પસંદ કરવા, એનો વિચાર કરી એક કામપૂરતી યાદી તૈયાર થતી હતી, તેવામાં આ ‘ નરસેં મહેતાનું આખ્યાન ’ પ્રાપ્ત થયું; અને સ્વાભાવિક રીતે જ એ કાવ્ય પ્રથમ છપાવવાનું નક્કી ઠર્યું. આમ આપણા આદિ કવિ અને ભક્ત નરસેં મહેતાના ચરિત્રથી તે યોજના અમલમાં મૂકવાનો સુયોગ મળી આવ્યો એથી વિશેષ આનંદજનક શું હોઈ શકે?

સામાન્ય રીતે આપણા પ્રાચીન કવિઓ ને મહાન પુરુષોનાં ચરિત્ર આલેખાયલાં મળી આવતાં નથી. વખતે જે કાંઈ થોડી ઘણી

માહિતી મળી આવે છે તે દંતકથારૂપે અને પરચારૂપે હોય છે; અને તે પણ જોઈએ એવી વિશ્વસનીય અને પૂરતી હોતી નથી, તેથી વિશ્વનાથ જનીકૃત નરસૈં મહેતાનું ચરિત્ર હાથ લાગેલું છે, એ જાણીને ગુજરાતી સાહિત્યના અભ્યાસીને પરમ આનંદ થયેલો; અને સદ્ગત ઇચ્છારામભાઈએ તે કાવ્ય અપૂર્ણ અને તૂટક હોવા છતાં તે છાપવાનું યોગ્ય વિચાર્યું તે પરથી વાચક તે ચરિત્ર-કાવ્યની મહત્તા સહજ સમજી શકશે; તો પછી આખા કાવ્યની ઉપયોગિતા અને કિંમતીપણા વિષે કહેવું જ શું ?

સન ૧૯૨૨ ના ‘બુદ્ધિપ્રકાશ’ના જન્યુઆરી અંકમાં તે કાવ્ય-વિષે નોંધ કરતાં મેં લખ્યું હતું કે, ‘ગુજરાતી’ પ્રેસને પ્રસ્તુત કાવ્ય ફાટેલું અને અપૂર્ણ મળી આવેલું હોવાથી અને તેમાંના ‘મોસાળા’માં કવિ વિશ્વનાથ જનીના નામ પરથી તે આખા કાવ્યનું કર્તૃત્વ વિશ્વનાથ જનીનું માની લીધેલું જણાય છે, જ્યારે તે વાસ્તવિક રીતે, કોઈ અગ્રાત કવિની કૃતિ છે. પણ પાછળથી રા. ભાઈ નટવરલાલ ઇચ્છારામ દેસાઈ પાસેથી તે કાવ્યની અસલ પ્રત મને જોવા મળતાં ન્યાય ખાતર મારે કહેવું જોઈએ કે, તે પ્રત વાંચી તપાસી કોઈપણ જોઈ અનુમાન પર આવે કે આખું કાવ્ય વિશ્વનાથનું રચેલું હોય; કારણ કે, તે કાવ્યની સંકલના કડવાબદ્ધ છે અને તેમાં તેનો આંક ચાલુ એકસરખો મળી આવે છે. વળી મોસાળામાંની નીચેની ત્રણ લીટીઓ વાંચી આપણે એમ કહીએ કે તે કાવ્યનો લેખક એક જ સંભવે:—

“ કેટલે ઠામે કરુણા કીધી વીનતી જાંહાં જાંહાં કરી.

દોશી પરજાન અને પારખે હાર આપ્યો શ્રી હરિ.

વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યાં તે કહ્યો સ્વદેષ વિસ્તાર,”

અને તે કાવ્યના અંતે વિશ્વનાથે પોતાનું નામ અને કાવ્યની રચના સાલ નોંધેલાં છે; એટલે સદ્ગત ઇચ્છારામભાઈ એ કાવ્યને વિશ્વનાથની કૃતિ તરીકે જણાવે એ સ્વાભાવિક છે.

પરંતુ આ નવીન પ્રત મળી આવતાં અને તેમાંના જુદા જુદા ખંડો તપાસતાં અને તે કાવ્યના આદિ ને અંતમાં કવિએ કરેલો ઉદ્દેશ્ય વિચારતાં એમ સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે કે તે આખું કાવ્ય વિશ્વનાથની કૃતિ નથી. તેમાંનો માત્ર ‘મોસાળા’નો ભાગ તેનો રચેલો છે. બીજા ભાગો તો જુદા જુદા કવિઓની રચના છે; અને સમગ્ર કાવ્ય વાસ્તવિક રીતે કોઈ અજ્ઞાત કવિએ નરસં મહેતાનું ચરિત્ર વર્ણવવાને જુદા જુદા કવિઓના કાવ્યની મુંથણી કરી ઉપજાવી કાઢેલું છે. તે અજ્ઞાત કવિ કાવ્યના અંતમાં જણાવે છે કે:—

“ પૂર્વે જે જે કવિજન વૈજ્ઞાને કહ્યાં ચરિત્ર ઉદારજી.

તે સઘળાંનો જોડ કરીને બાંધ્યું શુભ આખ્યાનજી.”

વળી પ્રસ્તુત કાવ્ય વિષે લખતાં ચરિત્રાતમાં તે જણાવે છે કે:—

“ અનન્ય ભક્ત શ્રીકૃષ્ણના મેહેતાજી મહાભાગ;

તેહેની લીલા વરણવું ધરી મન અતુરામ.”

અને તે સંબંધે નીચે મુજબ પ્રારંભની સમાપ્તિ કરે છે:—

“ આગળ જીવને અવલંબવાને મેહેતાના ગુણ ગાન

બુદ્ધિ પ્રમાણે મેહેતાજીનું વરણવું આખ્યાન.

વલણ.

“ આખ્યાન વરણવું ગાન કરવા મળી સંત સમાજ.

સંસાર સાગર દુસ્તર તરવા બાંધી અતિ દૃઢ પાજ.”

આમ ઉપર આપેલા કાવ્યમાંના ઉતારાપરથી એટલું સિદ્ધ થાય છે કે પ્રસ્તુત કાવ્ય કોઈ અજ્ઞાત કવિની કૃતિ છે. તેનો અનન્ય લેખક વિશ્વનાથ તો નથી જ.

ખાસ કરીને સમગ્ર કાવ્યને અવલોકતાં, તેને બૃહત્કાવ્યદોહન-માંની પ્રત સાથે મેળવતાં તેમજ સંગ્રાહકે એકત્ર કરેલા જુદા જુદા કવિઓના મૂળ કાવ્ય સાથે તેને તપાસતાં આપણી ખાતરી થાય છે કે, આ આખ્યાન કોઈ અજ્ઞાત કવિએ મુંથ્યું છે. એ કવિએ જે તે કવિઓના નરસં મહેતાના જીવન પ્રસંગોનાં પ્રચલિત કાવ્યો

જેમને તેમ આખાં ને આખાં સંઘડી ન લેતાં જે તે સ્થળે તેમાં પ્રસંગોપાત યોગ્ય અને બધએસતા સુધારા, ઉમેરા અને ફેરફાર ખાખલ કરી તે એક સળંગ, એકધારું આખ્યાન છે એવી સંકલના કરવામાં એક કુશળ કળાદારની રસિકતા અને વિવેક દાખવ્યાં છે.

કથારસના પ્રવાહમાં આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે કવિએ નરસૈંજીવનના આ પ્રસંગો, તેની પૂર્વાવસ્થા, મધ્યમાવસ્થા અને ઉત્તરાવસ્થામાં એક પછી એક, ક્રમસર બન્યા તેજ પ્રમાણે કાવ્યોત્તી કૂલગુંથણી કરી પોતાની દારીગરી બતાવી છે.

આખ્યાનનો શરૂઆતનો પ્રબંધ પ્રસ્તાવિક છે, જેમાં અજ્ઞાત કવિ “સંસારી જન અજ્ઞાની” ને પ્રબોધવા ભક્ત કવિ નરસૈં મહેતાનું આખ્યાન વર્ણવે છે એમ ઉલ્લેખ કરેલો છે. પ્રબંધ ૨ થી ૬માં નરસૈં મહેતાની પૂર્વાવસ્થાની હકીકત છે. તેમાં ભાભીએ કહેલા વચનથી દુઃખ પામી નરસૈંનું જંગલમાં જવું, ત્યાં ગોપેશ્વરની આરાધના કરી તેમને પ્રસન્ન કરવા, શંકરને વહાલા એવા શ્રીવિષ્ણુનું દર્શન પામવું, અને રાસલીલાનું અલૌકિક દ્રશ્ય નિહાળવું, એ પ્રસંગો કવિએ તાદ્રશ્ય રીતે ચીતરેલા છે અને શ્રીમુખે તે કહેવડાવે છે કે,

“ નરસૈંયા ! તું લીલા ગાજે જે દીઠી આ સ્થાન.

કષ્ટ સમયે માહારે સહાય કરવી, એ માહારું વરદાન.

x

x

x

x

ભક્તમહિમા પ્રગટ કરવા ઇચ્છા થઈ મુજ મન.

તું વડે દિગવિજે કરી તને રાખીશ માહારે સદન. ”

ધેર પાછા આવતાં ભાઈબોબાઈ એનાં દેદીપ્યમાન દેદાર અને જ્ઞાનવંત ભોચન નિરખી વિસ્મય પામે છે અને કહે છે,

“ આજથકી ન દેવું કામ. એટો ગારો ગુણગામ. ”

ભક્ત નરસૈને તો પ્રભુની લગની લાગી છે એટલે તે સાધુ-સંતોનો ને ભક્તોનો ઘેર જમાવ કરી આપેા દિવસ ભજનકીર્તન-માંજ નિર્ગમે છે. આ ધમાલથી અકળાઇ બાઝભોજન તેને જુડું ધર માંડી આપે છે. પછી માંહેમાંહેના ત્રિઅદ્ય તળાજી વૂટી પડતાં તેઓ જુનાગઢ આવી વસે છે. કવિ કહે છે:—

“ તળાજના લોઠ સમસ્ત આવી વસ્યા જુનાગઢ માંહ,
આદે કૃત્તમવર્ણુ નાગરી નાતનો સમવાય.
મહેતાજીએ ભવન સંપાડ્યું. સુંદર ચોક વિશાળ.
ભગવતી ભોમિ તે નિશ્ચે મેહેતાજીનું મોહોસાલ.
તુલસીક્યારા ઉદાર શોભે. તાંહાં વૈષ્ણવનો સમાજ. ”

ત્યારપછીના પ્રબંધો ૯ થી ૧૨ માં ભક્તજીવનના વિધ-વિધ પરચાઓની નોંધ કરેલી છે; જેમકે, ઢેડને ત્યાં કીર્તન કરવા જવું, જત્રીજનનું આગમન અને સ્વાગત, ગાતિજમણ, ઝારીનો પ્રસંગ વગેરે.

નરસૈ મહેતાની પૂર્વાવસ્થાની કથાના આ પહેલા ૧૨ પ્રબં-ધોને બહુલાવ્ય દોહનમાંના કાવ્ય સાથે સરખાવીએ છીએ તો પ્રથમ તો તેના કડવાના આંકમાં ફેર માલમ પડે છે; જે તેમાં ૮ મું કડવું છે તે આમાં ૯ મા પ્રબંધ તરીકે નોંધેલું છે. વળી કડવા ૯ ની પહેલી ૬ કડીઓ નરસૈમહેતાના આખ્યાનમાં છેજ નહિ. કડવું ૧૧ મું નવીન અને વધારાનું છે, માત્ર તેમાંની થોડીક લીટીઓ આગળ મોસાળાના પહેલા પ્રબંધમાં છેવટે ઉમેરેલી જડે છે; અને ૧૨ મું કડવું અને ૧૨ મો પ્રબંધ એ બેની ઋસ્તુ અને વિચાર લગભગ એકસરખા છે, છતાં કડવું ૧૨, પ્રબંધ ૧૨ થી બમણું મોટું છે; એટલે બધા તેમાં ફેરફાર અને ઉમેરા માલમ પડે છે.

આ પરથી એમ સમજાય છે કે બીજા પ્રાચીન કાવ્યોમાં બન્યું છે તેમ આમાં પણ કથાકારો અને અન્ય લેખકોએ પોતા તરફથી પ્રસંગોચિત ઉમેરા અને સુધારાવધારા કરેલા છે.

તે પછી ‘હુંડીચરિત્ર’ વર્ણવેલું છે. એ કાવ્ય કૃષ્ણદાસની ‘હુંડી,’ જે સન ૧૯૨૨ ના ‘બુદ્ધિપ્રકાશ’ના જન્યુઆરી અંકમાં છપાયેલ છે તેને બરોબર મળતું આવે છે. તેમાં માત્ર આખ્યાનને અનુસરતા ઘટતા ફેરફાર અને ઉમેરા કરેલા છે. મૂળકાવ્ય ૫૫ કડીનું છે. તેને લખાવી ઘટાડી પ્રબંધરૂપે ગુંથવામાં આવ્યું છે અને એની લીટી-ઓની સંખ્યા આશરે ૨૦૦ છે. છેક સંવત ૧૭૧૩ માં અસલ કાવ્ય ઉતારાયેલું છે, એ લક્ષમાં લેતાં પ્રસ્તુત કાવ્ય કૃષ્ણદાસની ‘હુંડી’ની વિસ્તૃત આવૃત્તિ છે એમ આપણે કહી શકીએ.

બીજું કાવ્ય ‘વિવાહ’નું છે, તે આધારભટ્ટનું રચેલું છે. એ આખું કાવ્ય બૃહત્કાવ્ય દોહનવાળી પ્રતમાં આપેલું નથી. પણ તેજ ગ્રંથમાં બીજી એક પ્રત પરથી આધારભટ્ટનો વિવાહ જુદો આપેલો છે; તેમાં ને આમાં કેટલોક મુદ્દાનો ફેર મालુમ પડે છે. બૃહત્કાવ્ય દોહનવાળી પ્રતમાં કડવાની સંખ્યા ૨૨ છે અને તે કાવ્ય બે ભાગમાં નોંખી પડી જાય છે, જેમકે પહેલા ૮ કડવામાં નરસેનું રીસાઈ જંગલમાં નાસી જઈ એકમને ગોપેશ્વરની આરાધના કરવી, અને રાસલીલા નિહાળી ઇશ્વરભક્તિમાં નિમગ્ન થઈ રહેવું, એ તેના જીવનની શરૂઆતની હકીકત નોંધેલી છે; અને બીજા ૧૪ કડવામાં વિવાહનો પ્રસંગ વર્ણવેલો છે. પરંતુ આ નરસે આખ્યાનની પ્રતમાં વિવાહ ચરિત્ર ૧૪ પ્રબંધમાં આપેલું છે અને તે ૧૪ પ્રબંધો બૃહત્કાવ્યદોહનવાળા આધાર ભટ્ટના કાવ્યના ઉત્તર ભાગનાં ૧૪ કડવાના સારરૂપ સંક્ષેપ આવૃત્તિ છે; અને પહેલો પ્રબંધ, જે વધારાનો છે તે કાવ્યને સાંકળનાર કડીરૂપ છે. આમ પ્રસ્તુત કાવ્યમાં આધાર ભટ્ટનો જે ‘વિવાહ’ આપેલો છે તે મૂળ કાવ્યના બીજા ભાગના કડવા ૮ થી ૨૨ ના સારરૂપ છે; અને તેમાં મૂળકાવ્યના શરૂઆતના આઠ કડવાવાળો ભાગ આપેલો નથી. છતાં અહિં એટલું નોંધવું અસ થશે કે, એજ પ્રસંગ, એજ આઠ કડવાનો સાર અગ્રાત કવિએ પૂર્વે નરસે જીવનની પૂર્વાવસ્થા વર્ણવતાં પ્રબંધ ૨ થી ૬ માં લીધેલો છે.

એટલે પુનરુક્તિનો દોષ થાય એમ સમજીને તે ભાગ 'વિવાહ' કાવ્ય-
માંથી કમી કર્યો હોય અગર તો જાણી બુજીને મૂળ કાવ્ય એ નોંખા
વિભાગમાં વહેંચાઈ જાય છે તેનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરી પ્રથમના
૮ કડવાનો સાર પ્રબંધ ૨ થી ૬ માં ગુંથી મૂક્યો હોય, અને 'વિવાહ'
વાળો બીજો ભાગ આગળ વિવાહ ચરિત્રમાં ૧૪ કડવાને બદલે ૧૪
પ્રબંધમાં ઢુંકાવીને આપ્યો હોય, અને તેને સળંગ કાવ્ય જોડે સાંકળી
દેવા કડીરૂપે પ્રારંભનો પ્રબંધ રચ્યો હોય. પરંતુ મુશ્કેલી એ માલુમ
પડે છે કે, એ અંકોડારૂપ વધારાના શરૂઆતના પ્રબંધમાં આધાર-
ભટ્ટનું નામ છે એ આધારભટ્ટના નામવાળો વધારાનો પહેલો પ્રબંધ
પ્રસ્તુત કાવ્યમાં ક્યાંથી દાખલ થયો એનો ખુલાસો થઈ શકતો નથી.

બીજો પ્રશ્ન વિચારવાનો એ છે કે, આધારભટ્ટ અને હરિદાસનો
વિવાહ લગભગ મળતા આવે છે. બંનેમાં કડવાંની સંખ્યા ૨૨ છે
અને બંનેમાં નરસૈનો પૂર્વાવસ્થાનો વૃત્તાંત અને વિવાહચરિત્ર એ
બે જુદા પડી આવે છે. વિશેષમાં હરિદાસ પોતાના કાવ્યમાં તેની
રચ્યા સાલ સંવત ૧૭૨૫ નોંધે છે, જ્યારે આધારભટ્ટના
કાવ્યમાં એ ભાગ છે નહિ. હરિદાસના વિવાહની એક
પ્રત મને મળેલી છે જેમાં માત્ર વિવાહનાં ૧૪ કડવાં આપેલાં છે.
પણ તેમાં હરિદાસનું નામ, કડવાંની સંખ્યા ૨૨ અને રચ્યા સાલ
સંવત ૧૭૨૫, એ બધી બીના નોંધેલી છે. એ પરથી એમ અનુ-
માન થાય છે કે વિવાહવાળો ભાગ છુટો પણ પ્રચલિત હશે. સામાન્ય
કિંવદંતી એવી છે કે આધારભટ્ટે હરિદાસના વિવાહની નકલ કરેલી છે.
હરિદાસની તરફેણમાં તેના કાવ્યની રચ્યા સાલ અને તેના કાવ્યની
મળી આવતી સંખ્યાપ્રબંધ પ્રતો એ છે; જ્યારે આધારભટ્ટનું કાવ્ય
લગભગ હરિદાસના કાવ્યને અનુસરતું માલુમ પડે છે. આધારભટ્ટનો
સમય નક્કી કરવામાં કેાઈ આધારભૂત પ્રમાણ હજી પ્રાપ્ત થયેલું નથી.

વિવાહ પછી 'મોસાળું' આવે છે. તેનો કર્તા વિશ્વનાથ
જાની છે. તે કાવ્યની રચ્યા સાલ સંવત ૧૭૦૮ તેમાં આપેલી છે.

તે કાવ્યમાં ઉપર નોંધેલી,

“દોશી પરજન અને પારખે હાર આપ્યો શ્રી હરિ.

વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યાં તે કહો સ્વરૂપ વિસ્તાર.”

એ કડી પરથી, ખાસ કરીને મોટા ટાઇપમાં મૂકેલી લીટી પરથી તે આખું કાવ્ય વિશ્વનાથની કૃતિ છે એમ સહગત છંદારામભાઈએ સ્વાભાવિકરીતે અનુમાન કરેલું. પરંતુ મોટા ટાઇપમાં મૂકેલી લીટી—‘વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યા તે કહો સ્વરૂપ વિસ્તાર’ એ લીટી વિશ્વનાથ જનનીના મોસાળાની બીજી બે પ્રનો મેં તપાસી છે તે કોષમાં એ મળી આવતી નથી. આખું કાવ્ય કોષ અગ્રાત કવિએ ગુંથ્યું હોય એ વાત લક્ષમાં રાખીને તેના ઉકેલ કરીએ તો ઝટ સમજાય એમ છે કે તે લીટી કાવ્યની સળંગતા જળ-વવાને ઉમેરેલી હોવી જોઈએ અને તે બંધબેસતું આવે છે.

વળી પ્રસ્તુત કાવ્યને બૃહત્કાવ્ય દોહનવાળી પ્રત સાથે અને વિશ્વનાથ જનનીની એફલા મોસાળાની છુટી પ્રત સાથે મેળવતાં માલુમ પડે છે કે અગ્રાત કવિએ શરૂઆતના કડવામાં ૧૨ થી ૧૯ આંકવાળી ૮ કડીઓ નવી ઉમેરેલી છે, જે વિશ્વનાથની મૂળપ્રતમાં તેમજ બૃહત્કાવ્ય દોહનમાં પણ નથી. પરંતુ તે લીટીઓ બૃહત્કાવ્યદોહનનું કંઠવું ૧૧, જે નરસેં આખ્યાનવાળી પ્રતમાં નથી તેમાંથી લીધેલી છે; અને તે આંક ઉમેરેલી નજરે પડે છે. ઉપરાંત બીજાં ૪ કડવાં ૨૭, ૩૦, ૩૧ અને ૩૨, જે બૃહત્કાવ્ય દોહનમાં છે અને વિશ્વનાથની છુટી પ્રતમાં છે તે, આમાં આપેલાં નથી; અને આમાં કડવા ૭ પછી જે ૩ પદો આપેલાં છે તે બૃહત્કાવ્યદોહનમાં મળી આવે છે, પણ તે વિશ્વનાથ જનનીની પ્રતમાં નથી. આ સિવાય કોષ કોષ કડવામાં લીટીઓના ક્રમમાં વધતાઓછા ફેરફાર મળી આવે છે. તે ઉપરાંત વિશ્વનાથ જનનીનું એક ખાસ લક્ષણ એ છે કે તે તેના કાવ્યમાં પોતાનું નામ મૂકવા ચૂકતો નથી. મોસાળાના આદિ અને અંત બન્ને સ્થળે તેનું નામ નોંધેલું મળે છે. તેમજ ‘ત્રેમપચ્ચીસી’ એ નામનું તેનું

એક બીજું કાવ્ય મળેલું છે; તેમાં પદે પદે ‘નરસૈ’ નામ મૂકેલું છે. નરસૈ’ મહેતાનું આખ્યાન આખુંએ તેની કૃતિ હોત તો તેના અન્ય કાવ્યોની જેમ તેમાં તે પોતાનું નામ અને તે કાવ્યની રચના સાલ મોસાળાની જેમ જરૂર આપત.

ઉપર આપણે જોયે ગયા છીએ કે ‘હુંડી કાવ્ય’ કૃષ્ણદાસની કૃતિ છે, ‘વિવાહ’ આધારભટ્ટે રચેલો છે, અને સમગ્ર કાવ્યના આદિ અને અંતમાં, અગ્રાત કવિએ પૂર્વે થયેલા કવિઓના કાવ્ય પરથી પ્રસ્તુત આખ્યાન યોજેલું છે એ વર્ણવેલું છે, એ સૌ હકીકત લક્ષમાં લેતાં આપણી ખાતરી થાય છે કે, ‘નરસૈ’ મહેતાનું આખ્યાન,’ એ વિશ્વનાથની કૃતિ નથી પણ તે ગુ’થવાનું માન કોઈ અગ્રાત કવિને ઘટે છે.

છેલ્લો પ્રસંગ હારનો છે. તે હારમાળાની ચર્ચા ઉપર કેટલાક નવીન પ્રકાશ પાડે છે. શરૂઆતનાં ત્રણ કડવામાં હારનો પ્રસંગ કેવી રીતે ઉપસ્થિત થયો તેની સવિસ્તર હકીકત નોંધેલી છે. વાસ્તવિક રીતે નરસૈ’મહેતાને બીમભક્ત અને અન્ય સંન્યાસીઓ સાથે રાજ્ય માંડલિક સમક્ષ વિવાહ થયેલો તેના પદોનો આ સંગ્રહ છે. આમાં હારના પદની સંખ્યા ૮૩૦ છે, જેમાંના ૪૩ નરસૈ’એ પોતે કહેલાં છે; ૨૩ બીમભક્ત અને અન્ય સંન્યાસીઓનાં, ૨ માંડલિકનાં, ૧ પ્રધાનનું, ૪ સ્ત્રીઓએ કહેલાં અને બાકીનાં કથાપ્રસંગને સાંધનારાં છે. હાર-માળાની ૫૦ થી માંડી ૨૧૩ પદો સુધીની જુદી જુદી પ્રતો મળી આવેલી છે. મારી પાસેની એક પ્રતમાં, જેનાં માત્ર પાચજ પાનાં મળેલાં છે તેમાં, નીચે પ્રમાણે નોંધ કરેલી છે:—

“ સંવત પંચર બારોતરે સપતમી સોમવાર

વૈષ્ણસાખા અબુઅલી પપ્પ નરસમ્પને આપો હાર.

પચાસે પદ નિરમળ ગાયે તે વૈશ્ણવ સુખે સુખણીએ રે. ”

એ પચાસે પદનો ખુલાસો એમ થઈ શકે કે નરસૈ’એ ગાયેલા ૪૩ પદો અને તેની સખીઓએ ગાયેલા ૬-૭ પદો, એમ એકંદર

૫૦ ની સંખ્યા થવા જાય. પ્રેમાનંદના એક સમા પાસેથી ૮૪ પદનું એક પ્રત મળ્યાનો 'નરસિં' મહેતા કાવ્યસંગ્રહમાં ઉલ્લેખ છે. એમાંની એની ૩ લીટીઓ પરથી તેનું કૃત્વ પ્રેમાનંદને આરોપાતું હતું. લીટીઓ આ અગ્રાત કવિના આખ્યાનના છેવટના ભાગમાં પણ મળી આવે છે. તે પરથી એમ સમજાય છે કે, એ ૮૪ પદવાળી પ્રત બીજા કોઈ નહિ પણ આ અગ્રાત કવિએ પોતાના આખ્યાનમાં મુદ્રિત હારના વિવાદના પદની પ્રત છે, જેની સંખ્યા ૮૩ છે.

“ એ ભક્ત મહિમા સંક્ષેપે વર્ણવ્યો યથામતિ અનુસારજી
પૂર્વે જે જે કવિજન વૈષ્ણવે કહ્યાં ચરિત્ર ઉદારજી.
તે સધળાનો જોડ કરીને બાંધ્યું શુભ આખ્યાનજી
જે જે પરચા પ્રસિદ્ધ ભૂતળમાંહાં તે લખ્યું વ્યાખ્યાનજી. ”

સિવાય બીજી એક પ્રત ૬૫ પદની સંવત ૧૭૮૦ માં ઉતારેલી છે; ત્રીજી ૬૬ પદની સંવત ૧૭૬૪ માં લખેલી છે; અને ચોથી ૯ પદની સંવત ૧૭૬૨ માં ઉતારેલી છે. તે બધી પ્રતોના પદોનો ક્રમ સંખ્યા એકસરખા મળતાં આવતાં નથી. પણ એક વિચારવા જેવો બીના એ છે કે કેટલીક પ્રતોમાં “ભાઈ મુને હરિ જોવાની ટેવ પડી એ પદથી હારના કાવ્યની શરૂઆત થાય છે અને પ્રસ્તુત આખ્યાન પણ તે પદ પહેલું છે. પાછળથી કોઈ કવિએ હારના પદો સુવ્યવસ્થિત કરી હારમાળા તરીકે તેની સંકલ્પના કરી તે પછીથી તે કાવ્ય-શરૂઆત “શ્રી દામોદર મંદિર સુંદર, જુનોમઠ જાણે આજ ” નાં પદથી થયેલી મળી આવે છે અને તેમાં પદોની સંખ્યા, ધણીખંડ પ્રતોમાં ૧૪૨ થી ૧૪૬ ની આસપાસ હોય છે.

વળી હારનો પ્રસંગ પ્રસ્તુત પ્રતમાં માધ સુદ સાતમ ને ભોમવા બનેલો જણાવવામાં આવે છે. ૫૦ પદવાળી પ્રતમાં વૈશાખ સુદ સાતમ ને સોમવાર છે. ૬૫ પદમાં માગશ્વર સાતમને રવિવાર અને નરસિં મહેતા કાવ્યસંગ્રહમાં ચંદ્રતર સપ્તમી ને સોમવાર આપેલું

છે અને તે વાર રા. મણિલાલ દિવેદીએ જૂદી સાહિત્ય પરિષદમાં વાંચેલા નિબંધમાં ખરો છે, એમ જણાવેલું છે.

આખો હારમાળાનો પ્રશ્ન મળી આવતી જુદી જુદી પ્રતો પરથી નવેસર વિચારવાની અને ચર્ચાવાની જરૂર છે. અન્ય કોઈ પ્રસંગે તે પ્રશ્ન હાથ ધરીશું.

અજ્ઞાત કવિ ક્યારે થઈ ગયો. અગર તો પ્રસ્તુત આખ્યાન તેણે ક્યારે થોળ્યું એની કંઈ નોંધ મળતી નથી. પણ 'નરસૈંમહેતા આખ્યાન'ના છેવટના એકલા હારના ભાગની બીજી એક પ્રત મળી આવેલી છે, તેના છેડે તેની લખ્યા સાલ સંવત ૧૭૯૫ આપેલી છે; તે પરથી આપણે એમ અનુમાન કરી શકીએ કે સં. ૧૭૦૮, સં. ૧૭૧૩, સં. ૧૭૨૫ ની સાલ પછી પરંતુ સં. ૧૭૯૫ પહેલાં અથવા તે અરસામાં આ કવિ થયો હોવો જોઈએ.

આપણા, આદિ કવિ નરસૈંનું ચરિત્ર આલેખતું આ પ્રથમ જ કાવ્ય છે, અને તેમાં નરસૈંના જીવનની લગભગ બધી હકીકત સમાવેલી છે, તે સાહિત્યની દૃષ્ટિએ ઉપયોગી છે. ઉપરાંત જુદા જુદા કવિઓનાં કાવ્યો એકત્ર સચવાઈ રહ્યાં છે એ પણ ખુશી થવા જેવું છે. આશા છે કે સાહિત્ય પ્રેમીઓને અને પ્રાચીન સાહિત્યના અભ્યાસીઓને આ કાવ્યની પ્રસિદ્ધિ ઉપયોગી માલુમ પડશે.

અંતમાં આ કાવ્યની હાથપ્રતના એક પાનાનો ફોટોગ્રાફ પડારી તે પાછળ આપ્યો છે, તે પરથી મળે પ્રતનો વાચકને સહેજ ખ્યાલ આવશે.

હીરાલાલ ત્રિ. પારેખ.

<p> तेहीनत्रयालवते सलप्रपन्त। संसारीजं नमोआनीते। ऐनको धयुं हिरन। ॥ १॥ ॥ प्रवृत्तिवने। अवलंबया नेमैरे। नाना। ऐणुगंन वृद्धीप्रसापे। नेरे। नाडी </p>	<p> मुवरणयुं। न्यायांन। ॥ धलण। न्यायांनवर पुंयुं। गंन। नत्ररया। न संतसमा। न। मंसीर गरुत्तर। रतरया। न धीनती। इठण। उभा प्रयं। ॥ ॥ ॥ ॥ </p>
---	--

नरसै' भहेताता आभ्यानती हाथप्रतनुं सांक पत्र ६. ६.

નરસૈ મહેતાનું આખ્યાન.

પ્રખંધ ૧. રાગ આશાવરી.

- શ્રી ગુરુ ગોવિંદ ને ભગવદી એ ત્રણ સ્વરૂપ પરબ્રહ્મ.
ભુવિ માંહાં ભક્તિમારગ દાખવા રાખવા સહ૨ ધર્મ ૧
- ભૂતળ માંહે જુગે જુગે હરિ ધરે છે અવતાર.
ભગવદી રૂપે નરસૈ મેહેતો પ્રગટયા જમત મુઝાર. ૨
- ભક્તશિરોમણિ નરસૈ મેહેતો જેહેના જશતણો નહિ પાર.
એક અક્ષર સુણે જે જન કુળ સહિત હોય ઉદ્ધાર. ૩
- હરિયશથી હરિદાસના ગુણનો અધિક છે મહિમા ય.
સ્વામિયશથી ધ્વિરપદ જાણે; ભક્તચરિત્રે ભજન લેહેવાય. ૪
- જે જે ભક્તો હરિ આરાધ્યા તેહેનાં સૂણે આખ્યાન,
તે વારે સેવકભાવ પામે, ભજે શ્રી ભગવાન. ૫
- હરિભક્તિ યશ માતાં સાંભળતાં છૂટે સહુ અપરાધ.
ભક્તચરિત્ર માંહાં ભગવત જશ હોય અતિસુખ અતુલ અગાધ. ૬
- જ્યમ ભક્તને ભગવંત જશ પ્રિય, ત્યમ ભક્તગુણ હરિ ગાય.
નિજ ભક્તનું હરિ ધ્યાન કરે, જ્યમ વચ્છને સંભાળે ગાય. ૭
- ગૌ વચ્છની જ્યમ રક્ષા કરે ત્યમ ભક્તની કરે હરિ સહાય.
નેત્રને જમ પલક રાખે તમ દાસને વૈકુંઠરાય. ૮
- સેવક રૂપે નરસૈ મેહેતો, સ્વામી રૂપે શ્રીવ્રજેશ,
જુગમ રૂપે જશ વિસ્તાર્યો પાવન કરવા દેશ. ૯
- અનન્ય ભક્ત શ્રીકૃષ્ણના મેહેતોજી મહાભાગ;
તેહેની લીલા વરણવું ધરી મન અતુરાગ. ૧૦
- નિત્ય લીલા માંહાં જે રસ અતુલવ, તેહેનો ન જાણું મરમ.
ભૂતળ માંહાં જે પ્રગટ દેખાડયું સ્વામિ સેવકનું કરમ; ૧૧

અનેક જીવનો ઉદ્ધાર કીધો, છોડાવ્યા માયા પાશ;
 જમ જમ હરિએ ધ્વિષ્ટા ધરી, તમ કીધાં ચરિત્ર પ્રકાશ; ૧૨
 તે ચરિત્રનો ભેદ ન જાણે સુર નર ને મુનિજનન.
 નરસૈં મેહેતો જેમણે નિરખ્યા, કૃપાપાત્ર તે ધન્ય. ૧૩
 સાત્ત્વિક જન જેને હરિભક્ત વહાલા તે રજા પ્રપન્ન.
 સંસારી જન અમાની, તેણે ન ઓળખ્યું દરસન. ૧૪
 આગળ જીવને અવલંબવાને મેહેતાના ગુણ ગાન
 શ્રુદ્ધિ પ્રમાણે મેહેતાજીનું વરણુચું આપ્યાન. ૧૫

વલણુ.

આખ્યાન વરણુચું ગાન કરવા મળી સંત સમાજ.
 સંસાર સાગર દુસ્તર તરવા બાંધી અતિ દૃઢ પાજ. ૧૬

પ્રબંધ ૨. રાગ રામઘી.

નરસૈં મેહેતો નાગરી શાંતિ જી ભક્તશિરોમણિ વરતી ખ્યાતજી; ૧
 ભાભી જેહેને પ્રથમ ગોરાણી જી, કઠિન વચન કહ્યું માગ્યું બ્યારે પાણી જી. ૨

ઠાળ.

વચન કઠિન ઉપદેશ માન્યો મેહેતે તેણી વાર,
 ભેદું રૂદ્યા, વૈરાગ્ય પામ્યા; તે કહું વિસ્તાર. ૩
 સૌરાષ્ટ્રદેશ મધ્યે ઉત્તમ તળાણુ એક ગામ.
 તાંહાં સમાજ નાગરી નાતનો. તેણે સોદે પુર સુખધામ. ૪
 તાંહાં નરસૈં મેહેતો વસે પોતે. ગૃહસ્થનું ઘર સાર.
 વડો બ્રાત મેહેતાતણો, તેહેને ધર્મ કર્મ વેહેવાર. ૫
 માત તાતે વડો પુત્ર પરણાવ્યો શુભ ઠામ.
 લાડકવાહી વહુ તેહેની, સોંપ્યું ધરનું કામ. ૬
 કેટલેક દિવસે નરસૈં મેહેતો પરણાવ્યા શુભ રીત.
 બેહુ પગરણુ સાર્યા સાથે, વિવાહ ને ઉપવીત. ૭
 બાળક વય માંહાં પિતાએ પરણાવ્યો નાહાનો કુમાર.
 વડો પુત્ર તે મંગળજી, તેહેને માથે ધરનો બાર. ૮

પછે માતપિતા મેહેતાતણાં પામ્યાં નિમિત્તગતિ અન્ય.	
ભાભી વશ મેહેતો હવા. તે વારે કરાવે ધરકૃત્ય.	૧૮
વાણીતરી વડા ભાઈકરી કરવા લાગ્યા અનુદિન.	
દિવસ આખો રળી આવે સાંજે, પામે અન્ન.	૧૦
બ્રાત વડો નિચંત પોતે ધરણીને શિર ભાર.	
સ્ત્રી કરે તે થાય સરવે; એહેવો ધર માંહાં કાર.	૧૧
કઠિનરૂદે તે કામિની. મદ માચ્છર્ય અપાર.	
દીયર પર વાચ્છલ નહી ને કરે નહી મનુહાર.	૧૨
એક દિ નરસૈં મેહેતો મોકલ્યા ઊધરાણીને કામ.	
રળી ખપીને સાંજે આવ્યા ભમી આખું ગામ.	૧૩
ભાભી પ્રત્યે વચન બોલ્યા, ક્ષુધિત છું નિરધાર.	
ઉણ્ણાદક કરી આપો, તો નાહી ભોજન કીજે સાર.	૧૪
ભાભી કહે, ઓ શીતળ જળ છે. હાથે તે લ્યો, જાઓ.	
તમે પોતે આ કાષ્ટ ચીરી ઉણ્ણ કરીને નહાઓ.	૧૫
વામ્ય સાંભળી ભાભીકેં ખેદ પામ્યું મન.	
ક્ષોભ પામ્યા. નીચું નિરખ્યું. લાગ્યું કઠિન વચન.	૧૬
માતપિતા વિણ છોકરાંની કોણ ક્ષે સંભાળ ?	
અવર સગાં અનેક હોય, તે સહુ આળખંપાળ.	૧૭
સાચો સગો તે પરમેશ્વર છે, જેણે ઊપજાવ્યો દેહ.	
કાર્યમાં કુટુંબની આશ ધરવી અંતે ઊગરે ખેહ.	૧૮
એવું વિચારી રોષ ધારી કીધું ત્યાંથી ગમન.	
નગરથી અતિ વેગળું એક ઘોર દીહું વન.	૧૯
ભાવ્યયોગે જ્ઞાન ઊપન્યું. હવી બુદ્ધિ પ્રકાશ.	
તે સમે તાંહાં વન માંહે શિવાલય દીહું પાસ.	૨૦
ગોપેશ્વરજી ગોપ્ય રહેતા અપૂજ્ય વન માંહે નિત્ય.	
મેહેતો પેઠા તાંહાં દેહેરા માંહાં, બાળક રૂપ મહામત્ય. ^૧	૨૧

વલણ;

બાળકેરી મલ્ય મોટી. સ્થળ સમાર્યું હાથે કરી.
આસન વાળી બેઠો મહેતો ધ્યાન ચિત માંહે ધરી.

પ્રબંધ ૩. રાગ ગોડી.

- તાળી લૈને બાળક બેઠો. આરાધ્યા ત્રિપુરારમ્. ૧
- મનસા વાચા સ્મરણ જ માંડયું. વીસાર્યો સંસાર. ૧
- પ્રથમ દિવસની સંધ્યા સમેથી માંડિયું તીવ્ર તપ. ૨
- નિશા થઇ તે અરણ્ય માંહે. જપે શિવનો જપ. ૨
- સુધા તૃષા ને નિદ્રા પરહરી ધરિયું નિશ્ચલ ધ્યાન. ૩
- ગડે નહિ આસનથી મેહેતો એકાગ્રચિત્ત, બુદ્ધિવાન. ૩
- કે ન લહે તે ગુપ્ત વારતા. શોધ કોઇ નવ પામે. ૪
- એકમનો થઇને આરાધે; શિવને મસ્તક નામે. ૪
- એણી રીતે રાત નીગમી. પછે હવું પ્રભાત. ૫
- મેહેતો રટન રટે શિવ આગળ; બીજી ન જાણે વાત. ૫
- વળી બીજી દિની સાંજ થઇ ને ન ચૂકે મુખથી નામ. ૬
- તે રજની વળી લ્યમ જ નિગમી. ચળે નહિ તે ઠામ. ૬
- એક દિવસ ને બે દિવસ, એમ કરતાં વીત્યા દિન ખટ; ૭
- શ્રીમહારુદ્રે દહતા જોવા બે ઊપજાવ્યો નિપટ. ૭
- છટ્ટી રાત વિષે જે નીપજ્યું, શો કહીએ વિસ્તાર ? ૮
- અનેક રૂપ બયાનક પ્રગટયાં દારુણુજાતિ અપાર. ૮
- શણાધર મહા મોટા કૃશવતા આવી અંગે વીટાણા. ૯
- નિરમે મન છે મેહેતાકેરું; તરણાવત કરી જાણ્યા. ૯
- જૂત પ્રેત વંતર જક્ષ આવી બાળકને બીહાવે; ૧૦
- મેહેતે ધ્યાન ચિત શિવનું ધાર્યું; અવર દષ્ટિ કાંઇ નાવે. ૧૦
- અનેક ઉપાય કીધા તે સ્થાનક; નરસૈયો નવ ચૂકે;

● પ્રેમેસુ પ્રણામ કરીને બાળક બેઠો.

વિશેષે મન દહતા વાધી; ધ્યાન ચિતથી ના મૂકે. ૧૧
 એમ કરતાં રજની વીતી પ્રગટ થયું પ્રભાત.
 તે દિવસ મહેતાને રટતાં થયા પૂરા દિન સાત. ૧૨
 ભોળો શંકર પ્રસન્ન થયો ને કરુણા મનમાં આણી;
 પ્રગટયા, માગ્ય માગ્ય મુખ કેહેતા. પ્રીત પૂરણ જાણી. ૧૩
 વલણ.

પ્રીત જાણી કરુણા આણી બાળકની કરવા સાર
 કર સાહી શિર હાથ ફેરવ્યો. ત્રૂંયા વિશ્વાધાર. ૧૪

પ્રખંધ ૪. રાગ દેશાખ.

પરમ શિવ પ્રસન્ન થયા. દીધું દરસંન.
 કર્પૂર ગૌર સોહામણા. સોહે કમળવદન. પરમ. ૧
 શિર જટા અતિ શોભતી. ચંદ્ર ઝળકે ભાલ.
 અપ્રાકૃત ભૂપણ ધર્યા માહા ભુજગ વિખાલ. પરમ. ૨
 કોટિ રવિ કોટિ ચંદ્રમા સોહે સ્વરૂપ રસાલ.
 નરસૈંએ નેત્ર બિંદીયાં. દીધું ઝાકઝમાળ. પરમ. ૩
 કર જોડી ચરણે નમ્યો. ત્રૂંયા ઉમિયાનાથ.
 ‘માગ્ય, માગ્ય’ મુખ બિચરે. મહો બાળકનો હાથ. પરમ. ૪
 વળતી બાળક એમ વીનવે, સાંભળો પ્રભુ એહ.
 તમ દર્શને મુખ પામીઓ. થઈ સફળ આ દેહ. પરમ. ૫
 મનવાંછિત દાતાર છો. મુઝે જન જેહ,
 તમને જે વાહાલું સદા, મુને આપો તેહ. પરમ. ૬
 સદાશિવે એમ જાણીઉં. બાળક મુદ્ધિમાન.
 મુને વાહાલું છે અતિથણું શ્રીકૃષ્ણકેરું ધ્યાન. પરમ. ૭
 તે એણે આજ માગીઉં, તો આપવું માહારે;
 ‘વળી માગ્ય કાંઈ, બાળક,’ એમ કહે વારે વારે. પરમ. ૮
 તણુ વાર ફરી ફરી માગ્યું એહ જ સાર
 શિવજીએ મન નિશ્ચે કરી આપીઉં નિરધાર. પરમ. ૯

નેત્ર મીચાવી કર પ્રહો. પૂરી ભક્તની આશ.
નિમેષ વીતે ત્રજ દાખવ્યું; દીઠો કૃષ્ણવિલાસ.

પરમ. ૧૦

વલણ.

કૃષ્ણવિલાસ દેખાડ્યો. આવ્યા ટંદાવન મોઝાર.
આપંડ રાસ તહાં રમે પુરુષોત્તમ ત્રજનાર.

૧૧

પ્રખંધ પ. રાગ આશાવરી.

સદાશિવ સેવકને તેડી આવ્યા. અલૌકિક છે ધામ,
શ્રીકૃષ્ણજી વિરાજે છે જાંહાં. કીધો દંડપ્રભુમ. ૧
હરિએ હેતે સ્વાગત કીધું; પૂછ્યું, મંગ આ કોણ ?
શિવ કહે, જે સેવક માગે આપવું મુજ એ પોણ. ૨
મુજને પ્રિય, તે માગ્યું ભક્તે તીવ્ર તપ કરી આજ.
મુને વાહાલા તમે! થાણું છો. આપતાં શી લાજ ? ૩
એ બાળક તમ શરણે આવ્યો; કીજે કૃપા અંગીકાર.
એણે માગ્યું તે મેં આપિયું. વેગે કરવી સાર. ૪
એહેવું કહેતાં પ્રસન્ન થયા સમરથ જગદાધાર.
દિવ્ય દષ્ટિ આપી લીલા દેખાડી દશવિધ વિચિત્ર વિસ્તાર. ૫
ત્રજ મથુરાં ને દારકાંલીલા દીઠી મહેતે તે સ્થાન.
નરસૈયો રસમસં થયો, જે વારે ત્રુઠયા શ્રીભગવાન. ૬
શ્રીમુખે એમ આજ્ઞા આપી પ્રીતિવિયો નિજ બેદ.
તું દારાએ અનેક કારજ કરવાં છે માહારે વેદ. ૭
માહારી લીલ. પ્રગટ કરવા ભૂતળમાં આ વાર
નિજ હસ્તાએ અવતાર્યો છો, જક્તને ઉપકાર. ૮
નરસૈયા ! તું લીલા ગાજે જે દીઠી આ સ્થાન.
કષ્ટ સમે માહારે સહાય કરવી, એ માહારે વરદાન. ૯
છેલ જખીલો ને છોગાળો, ગોવાળો સામળવાન
સુંદરી ટંદમાં નિકટ નિરખે નરસૈયો ભાવવાન. ૧૦

મોર મુગટ ને કુંડળ ઝળકે. નટવર નંદકુમાર	
ગોપી વંદમાં રાસ રમે નિત કરી મંડલાકાર.	૧૧
અધર મુરલી. કંદ્રપ મોહન ત્રિભંગી મનોહર રૂપ.	
સંગીતગાને સ્થિરચર મોહે. નરતે છંદ અનુપ.	૧૨
પ્રજની લીલા નિરખી અહ્લુત, ત્રૂઢ્યા ગોકુળનાથ.	
નરસૈં મેહેતો નમ્યો ચરણે, હરિએ મૂક્યો મસ્તક હાથ.	૧૩
પ્રસન્ન થઇને શીખ આપી બ્રોહ્મ્યા શ્રીમુખ વચન.	
તુંથી હું અળગો નથી. નિત્ય પામશો દરસન.	૧૪
ભક્તમહિમા પ્રગટ કરવા ઇચ્છા થઇ મુજ મન.	
તું વડે દિગવિન્ન કરી તને રાખીશ માહારે સદન.	૧૫
પછે સદાશિવજી નિમેષ માંહે લાવ્યા દેહેરામાંય;	
આજા આપી. પ્રસન્ન થઇને મહેતોજી ઘેર જાય.	૧૬

વલણુ.

મેહેતોજી ઘેર આવિયા ગુણુ ગાન કરતા અનુપ.	
તેજ કળા વાધી છે અંગે. થયા બહસ્વરૂપ.	૧૭

પ્રથમ ડ. રાગ સારંગ.

મેહેતા આવ્યા પુરની માંહે. હૈડા માંહે હરખ ન માયે.	૧
પોતાને નહી જગત સુ કામ. આજા પાળવી સુંદરશામ.	૨
જીવતજો કરવા ઉદ્ધાર નરસૈં રૂપ ધર્યો અવતાર.	૩
મંગળજી મન ચિંતા કરે, રીસાવી ગયો રમે પ્રાણુ પરહરે.	૪
એટલે આવતો દીડો બાત. મન માંહાં થયો ધણો રળિયાત.	૫
ભીડી લીધો રૂઢ્યા સાથ, મંગળજી તવ થયો સનાથ.	૬
બાપ ! મેં જોઇ તાહારી વાટ. મન માંહાં ધણુ થયા ઉચાટ.	૭
નરસૈં મેહેતો આવ્યા તાંહાં, બાબીજી બેઠાં છે જાંહાં.	૮
કર જોડીને ક્યાં પરણામ. તમ વડે મારાં સરિયાં કામ.	૯
બાબી કહે, દીપરજી, સુણો. દાહાડો તે વળિયો તમતજો.	૧૦

ગ્રોહોણુચાર રડો પામિયા. પુષ્ટ થઇને ઘેર આવિયા.	૧૧
આવડું કાણે દીધું મુખ ? તેજે ત્રપ (?) તપે છે મુખ.	૧૨
ખરચ કરી ખાધું મિષ્ટાન્ન; વાધી કાંતિ ને વળિયું વાન.	૧૩
ભણે નરસૈં, સાંભળો વાત. કડિણ વચન તમે બોલ્યાં માત.	૧૪
તે મુને લાગ્યો ઉપદેશ. મળિયા મુને શ્રીદેવેશ.	૧૫
હરિહરતું મુને દરસન થયું. તમ પ્રતાપે દુઃખડું ગયું.	૧૬
રીસાવી બેઠો વન મુઝારિ; આરાધ્યા મેં શ્રીત્રિપુરારિ.	૧૭
સદાશિવે કીધો ઉપકાર. મેળવિયા મુને દેવ મોરાર.	૧૮

૫૬. રાગ ધનાશ્રી.

શંકર તું સેહેજે ગોપેશ્વર, ગોકુળલીલા દેખાડી મુને.	ધ્રુવ૦
ધન, ભાભી ! તેં વચન કહ્યાં; જૈ ભેટયો માવાને	
જીવતી જૂથ રમે જાંઠાં રંગે મોહી રહ્યો ગાને.	શંકર. ૧
ચક્રિત થયાં સહુ વનનાં પંખી નાદ મુણી શ્રવણે.	
ધનભાગ્ય ઊભો હું નિરખું સદાશિવ શરણે.	શંકર. ૨
મંગાધર ને ગોકુળપતિ માંઠાં જે કો આણે ભેદ,	
ભણે નરસૈયો વૈષ્ણવ નહિ, તેને અધમજાલ કહે વેદ.	શંકર. ૩

રાગ સારંગ આલુ

ભાભીએ સાંભળ્યું વચન. તતક્ષણ તેનું પિંગળ્યું મન.	૧૯
ધન્ય ધન્ય દીયરજી તમે ! આજ કૃતારથ કીધાં અમે.	૨૦
ભાઈ કહે, એ વારતા ખરી. આવી યમ પામે વૈખરી ?	૨૧
બાર વરસનો બાળક એહ, બુદ્ધિ પ્રકાશ થઈ છે જેહ.	૨૨
જ્ઞાનવંત એહેનાં લોચન, અંગ અવેવ સહુ દેદીપન.	૨૩
સ્ત્રી ભરથાર બેઠ કરે વિચાર. સાચી વાત છે. કૃપા અપાર.	૨૪
આજથકી ન દેવું કામ. બેઠો ગારી હરિ ગુણ આમ.	૨૫

વક્તવ્ય.

બેઠો એ ગુણ ગાન ગારી. સિદ્ધ એ પૂરણ થયો.	
ચરિત્ર દેખી વ્રાતનાં વિસ્મય મન માંહે થઈ રહ્યો.	૨૬

પ્રબંધ ૭. રાગ સામેરી.

મેહેતે સંપાડી શુભ તાળ. હરખે ગાય ગુણ ગોપાળ. ૧
સંસારથી રહ્યા દૂર. મમ લીલા સિંધુ પૂર. ૨

ઠાળ.

લીલા રસ માંહે પ્રેમે ઝીલે, ઝીછળે મુખ ગાન.
દામોદરજનું સ્વરૂપ મેવે યથા ભક્તિવિધાન. ૩
ગોપીચંદન તિલક મુદ્રા પેહેરી તુલસી માળ
નૃત્ય કરે, ગાય, તાળ વાગે, આનંદરૂપ રસાળ. ૪
લોક સરવે આવે જોવા, મહેતાજી કીરતન કરે.
હાસ્યવચન મુખ ખોલતા કૌતુક નૂતન આચરે. ૫
નાગર સહુકો કહેવા લાગ્યા, નાટ્ય કવિતા શીખી આવિયો.
મન ભરમાયું નટુએ કોણે. લોક વેહેવાર લગ્નવિયો. ૬
સાધુજનને સ્નેહ ઝીપનો; જાણ્યું, ત્રણે પુરુષપુરાણ.
ચાર વેદ ને સઠળ શાસ્ત્ર ચૌદ વિદ્યા ગુણ જાણ. ૭
મોટું ફળ જે પામ્યા મેહેતા તે કોણે ન કળાય.
નરસૈના ભાગ્યનું વણ્યુંવ કોણે નવ થાય. ૮
વૈષ્ણવ જન સહુ મળી બેસે, ગુણ ગોવિંદના ગાય,
ઘરમાં બીડ ભરાવા લાગી. ભાઈ ભોજન અકળાય. ૯
પછે મંદિર અળગુ કરી આપ્યું. રહ્યા તાંહાં હેતે કરી.
આણું કરીને તેડિયાં મેહેતી. આબ્યાં મન હરખ ધરી. ૧૦
મેહેતાજીને દરસને થયાં અતિશે પરસંન.
ધન્ય અવતાર તે મુજતણો, જે સ્વામી મળ્યો પાવન! ૧૧
સ્ત્રી ભરથાર રહ્યાં એકઠાં. હરિ ભજે દિન રાત;
શ્રીકૃષ્ણ વશ જેહેને સદા, અષ્ટ સિદ્ધિ જોડે હાય. ૧૨
આજ્ઞા પાળે પતિકેરી મેહેતાજી મન મુદ્ધિ;
પ્રસન્ન મન મેહેતાજીકેરું; એક મન ચિત્ત બુદ્ધિ. ૩

હરિ ભજતાં દિવસ નિર્ગમે. સેવાપરાયણ થઈ રહ્યાં.
ભજનાનંદ માંહાં જીલતાં દિવસ કેટલા વહી ગયા.

૧૪

વલણુ.

દિવસ કેટલા વહી ગયા. પછે વિગ્રહ ગામ માંહાં થાય.
તળાજનના લોક ઊચળી આવ્યા જૂનાગઢ માંહાં.

પ્રબંધ ૮. રાગ વેરાડી.

તળાજનના લોક સમસ્ત આવી વશ્યા જૂનાગઢ માંહાં.

આદે ઉત્તમવર્ણુ નાગરી નાતનો સમવાય.

૧

મેહેતાજીએ ભવન સંપાડ્યું. સુંદર ચોક વિશાળ.

ભગવતી બોમિ તે નિશ્ચે મેહેતાજીનું મોહોસાલ.

૨

તુલસીક્યારા ઉદાર શોભે. તાંહાં વૈષ્ણવનો સમાજ.

મંદિર માંહાં દામોદર વિરાજે. સેવા વિધિનો સાજ.

૩

માયા મમતા મળે નહિ તાંહાં. બ્રહ્મતેજ ધર માંહાં.

રાતદિવસ ગુણુ ગાય હરિજન, તાલ મૃદંગ ને વાય.

૪

જે કો તેડે કીરતન કરવા, તાંહાં મેહેતાજી જાય;

ધૂધરા ખાંધી નૃત્ય કરે; નવ આણુ મન લજ્જા ય.

૫

જેવી લીલા દૃષ્ટે દીઠી, તેનો રૂદે આવેશ.

ગાને કરી સુર ગાંધર્વ લાજે; રીઝે શ્રી દેવેશ.

૬

શબ્દધોષથી પાવન કીધાં નગરતણુ નરનારી.

શ્રીમુખે પદબંધ રચીને પ્રેમવાણી વિસ્તારી.

૭

ઉત્તમ મધ્યમ વર્ણુ માંહે કાહાવે જે હરિજન,

આતુર જાણી કરુણા આણી આવે તેહેને સદન.

૮

નાગરી નાતે નિંદા માંડી, બ્રાહ્મણનો ન હોયે ધર્મ.

કૌતુક દેખી દ્રેષ મન આણુ; ન લહે ભક્તનો મર્મ.

૯

લોકલાજથી મેહેતો નવ ખીલે. હરિલીલા વશી મન;

ગાય, નાચે ને તાલ વગાડે, પ્રેમે કરે કીર્તન.

૧૦

વલણ.

કીર્તન કરે નિરખે થઇ. સાચવે વેદવહેવાર.

ઘેર આવ્યું કોઇ વિમુખ ન જાયે. વિરમે લોક અપાર. ૧૧

પ્રથમું ૯. રાગ ગોડી.

એક ચરિત્ર મેહેતાનું અદ્ભુત; સાંભળો તેનો વિસ્તાર.

કીર્તન કરે, ગુણ ગાય નિરંતર, ન ગણે લોકવેવાર. ૧

વૈષ્ણવ શ્રદ્ધ જાતિ હોય જે કો, હરિજન સુ ધરે પ્રેમ,
કીર્તન કરવા જે તેડે મેહેતાને નાંહાં વિલંબનો નહિ નેમ. ૨

નાગર ને બ્રાહ્મણ સહુ મળીને કીધો એક વિચાર.
નરસં મેહેતો બ્રહ્મ થયો. હવે કાઢવો ઘટે નાત બહાર. ૩

પ્રથમ તો શિખામણ દીજે, રૂડી પેરે જે માને.
નહિ તો એનો ત્યાગ કરીશે, વાંક રખે કો આણે. ૪

એહેવો સરવે મતો કરીને આવ્યા મેહેતાને ઘેર.
નરસં મેહેતો ઘેર નોહોતા. સ્ત્રીને કહી સહુ પેર. ૫

વારો તમારા સ્વામીને જે ન કરે એહેવું કામ.
બ્રાહ્મણ થઇને જ્ઞાન કરે છે અધમ જાતિને ધામ. ૬

આજથકી જે અમે દેખ્યું, તો નહી રાખું ભાર.
અધરિત જે મેહેતો આચરશે, તો રહેશે નાતિ બહાર. ૭

જ્ઞાતિ સહુ કો ઘેર આવીને બોલ્યા કઠિણ મુખવાણી.
એહેવી વાત શ્રવણ કરી બોલ્યાં મેહેતાની ધણિયાણી. ૮

આજથી હું રાખીશ વારી. નહી જવા દઉં બહાર.
જે કહિં દેખો જ્ઞાન કરતા, તો વાંક નહી લગાર. ૯

ચાલ્યા સહુકો એમ કરાવી. નિલ ચર્ચા જુએ.
ઘેર ઘેર રાતે જોતા હિંડે, નિવૃત્તિએ નવ સુએ. ૧૦

મેહેતાજીને ધણું એક પાર્યા સ્ત્રીએ કહી સમાચાર.
હસિત વદને મેહેતો બોલ્યા, શું સમજે સંસાર? ૧૧

- એક દિવસ મહેતાજી પાસે આવ્યો વૈષ્ણવજનન.
કર જોડીને કરી વીનલી, પધારજો કર્તન. ૧૨
- પ્રસન્ન થઈને હા બણી મનમાંહે આણી પ્રેમ.
મેહેતીજીએ મન વિચાર્યું, એ ભિયા એમના એમ. ૧૩
- સમીસાંજથી ધરમાંહિં ધાલી સાંકળ દીધી હાર.
રાતે તાંહાં જઈ કર્તન માંડયું મેહેતોજી ઉદાર. ૧૪
- નાગર સરવે કર્તન કરતાં દીઠા મેહેતોજી જે વારે,
મેહેતીજી પાસે સહુ આવ્યા, બોલ્યા વચન તે વારે. ૧૫
- નાતવચન કોપીને નાચે ઉદ્ધત સ્વામી તાહારો.
કહ્યું ન માન્યું જે અમકેરં, વાંક નહી અહારો. ૧૬
- મેહેતીએ મંદિર બધાડી દેખાડયું. મહેતો દીઠા સેજએ.
હવડાં જોઈ અમો આવ્યા છું. આ તે શું કહેવાએ ? ૧૭
- વિપ્ર દોડાવી તાંહાં જોવરાવ્યું. જુએ તો નાચે ને ગાયે.
પરી આવ્યા તો મેહેતો દીઠા મેહેતાના ધરમાંહે. * ૧૮
- માંહોમાંહે જોઈ રહ્યા સહુ; લજ્જા પામ્યા મન.
વિરમ્ય પામી નીચું નિરખ્યું. માંડયું સરવે સ્તવન. ૧૯
- મેહેતાજી! તમો ધૈર્ય છો. અમો ન જાણ્યો પાર.
તમારી અમે નિંદા કીધી અગાને નિરધાર. ૨૦
- પાયે લાગીને સહુકો ચાશ્યું પોતપોતાને ભવન.
લોકપાવન મેહેતોજી પ્રકટયા, સદા કરે કર્તન. ૨૧

વલણુ.

- કર્તન કરે, હરે દુઃખ જનમનાં. વાણી મેહેતાજીની ધન્ય !
સંસાર ક્લેશથી છૂટે નિશ્ચે, ભાવે સુજે જે જન. ૨૨

પ્રખંધ ૧૦. દેશી ચાલતી.

- એક દિવસ મેહેતાને મંદિર જામીજન બહુ આવ્યા.
લોકે ધર દેખાડયું મેહેતાજી. સ્વાગત કરી પધાર્યા. ૧

- બોજન કરી મેહેતોજી રહ્યા છે; દિવસ રહ્યો ધડી ચાર.
 તોણ વાસી રાખે નહિ; ધરમાં એક મનુષ્યનો આહાર. ૨
 આદરભાવ પ્રોહોણાને કીધો. દીધું બહુ વિધ માન.
 મેહેતોજીને આજ્ઞા આપી, કરો રસોઈનો સામાન. ૩
 અન્નસામગ્રી હમણાં લાવ્યોસ. ક્ષણ નહી લાગે વાર.
 એમ કહીને ચડટે ચાલ્યા મેહેતો પરમ ઉદાર. ૪
 વાટે જાતાં મેહેતોજીને મળિયો વૈષ્ણવજનન.
 કર જેડીને કરી વીનતી, સ્વામી ! પધારો કીર્તન. ૫
 મેહેતોજી રળિયાત થઈને ચાલ્યા ત્યમના લમ.
 હરિલીલારસમગન થયા ને વીસર્યો ધરનો મરમ. ૬
 શ્રી ભગવાને મનમાંહિ વિચાર્યું, પ્રોહોણા જ્નેશે વાટ.
 મેહેતો લીન થયો હું માંહે. કેહેવત હોય શા માટ ? ૭
 તતક્ષણ ૩૫ ધર્યું નરસૈનું પોતે જગજીવન.
 અન્નસામગ્રી લઈને પ્રભુજી આવ્યા મેહેતાને સદન. ૮
 મેહેતીના મુખ આગળ મૂક્યું. ચાલ્યા કહી વચન,
 પાક રચી જમાડજે સહુને. હું જાઉં છું કીર્તન. ૯
 રસોઈ નિપાવી સહુકો જમાડયા. થયા તે મન રળિયાત.
 વિરામ પામ્યા; નિદ્રા આવી; જગ્યા થયે પ્રભાત. ૧૦
 કીર્તનથી મેહેતોજી ઊઠ્યા, સાંભરી ધરની વાત.
 પ્રોહોણા ઘેર બૂખ્યા રહ્યા. એ તો મહા ઉત્પાત ! ૧૧
 ચિંતાતુર આવ્યા ધર માંહે; સ્ત્રીને પૂછ્યા સમાચાર.
 કેહું લાગ્યું સ્વામી માહારા ! કેહેવા લાગી નાર. ૧૨
 તમે સામગ્રી આપી ગયા છો. પૂછો છો શું આમ ?
 એટલી વારમાં ક્યમ વીસરિયા ? જુઓ વિચારી, સ્વામ. ૧૩
 મેહેતો મર્મ પ્રીછે તેણી વેળા, શ્રીહરિનું એ કૃત્ય.
 હું માટે શ્રીપતિ શ્રમ પામ્યા. હું શાનો હવે ભૂત્ય ? ૧૪
 શીખ માગીને પ્રોહોણા ચાલ્યા, પ્રસન્ન છે જેનું મન.
 મેહેતો મમ થયા સેવા માંહાં નિર્મળ બુદ્ધિ પાવન. ૧૫

એક પલક સાધુની સંગતિ જે કો પામે જન,
જનમ કોટિનાં પાપ બળે સહુ; થાય હરિ દરસન. ૧૬
મેહેતાજીની સંગતિ પામ્યા મોહોણા થયા હૃતપાપ.
જે પ્રસાદ સુરનરને દુર્લભ, પામ્યે શમ્યા ત્રિતાપ. ૧૭

વલણ.

પ્રસાદ પામ્યા હરિ હાથનો મેહેતાજીને સંગે કરી.
હરિ મળે હરિદાસ સેવતાં. સદેહ નહિ એમાં જરી. ૧૮

પ્રબંધ ૧૧. રાગ સામેરી.

જૂનાગઢ મુઝાર એક નાગરને ઘેર તહેવાર. ૧
તેડી જમવા સહુકો નાત નોંતરાં કરી પરભાત. ૨

ઠાળ.

નોંતરાં કરી સહુ તેડિયું ને સામગ્રી કીધી બલી;
તે નાગર સાધુ શુચિ મેહેતાજી સુ રહેતો મળી. ૩
આમંત્રણ કરવા પ્રેમ સુ આવ્યો મેહેતાજીને ભવન.
આગ્રહ કીધો અતિ ધણો. મેહેતેજી માન્યું વચન. ૪
મધ્યાહ્ન સમે તેડી ચાલ્યો મેહેતાને વીનતી કરી.
મન માંહાં શ્રદ્ધા એવી રાખે મેહેતો જમ્યે જમ્યા સ્વેં હરિ. ૫
નાગર સહુ કો નહાઈ બેઠા, જેને મદ માન્યર્થ અહંકાર.
ધને પૂરા વિષયે શરા દ્રેપના કરનાર. ૬
નરસેં મેહેતો તે સભામાં આવી બેઠા સ્નાત થઇ.
હાસ્ય કરવા લાગ્યા સરવે; અગ્નાની પ્રીછે નહી. ૭
માળા ધારી સંત આવ્યા; કીધા સહુને પવિત્ર !
વર્ણાશ્રમ ધર્મ તજી રહ્યો કરે નટવાનું ચરિત્ર. ૮
ડાઘા શાણા અતિ ધણા, તેણે કીધો એમ વિચાર.
નરસેં મેહેતા પાસે બેસી નહી જમું નિરધાર. ૯

ધરધણીને કહ્યું સરવે, વટાળવા તેડયા અમો.	
અમો સર્વે ઊઠી જાઉં છું. તમો ને નરસૈં જમો.	૧૦
વીહીલું મુખ થયું તેહેનું; ટળવળવા લાગ્યો સહી.	
મેહેતોજી તે પછે જમશે; તમો તાંહાં બેસો અહીં.	૧૧
મેહેતાજીએ મન વિચાર્યું, હું નિમિત્ત શો ત્રાસ ?	
વિદાય માગી ઊઠયા તાંહાંથી જાણી સહુને ઉદાસ.	૧૨
કાગ બગતી મંડળી માંહાં હંસ ક્યમ રહે પાસ ?	
ઉલૂક મનમાંહે ખેદ પામે દેખી રવિ પ્રકાશ.	૧૩
નરસૈં મેહેતા ચાલ્યા ઊઠી. નેત્રમાંહે નહી રીસ.	
અવગણના નિજ ભક્તની જાણી કોપ્યા શ્રી જગદીશ.	૧૪
પ્રીસાળું ચાલતું કરવા વિપ્ર સહુ તત્પર થયા.	
અન્ન લેવા કારણે રસોઈશાળા માંહાં ગયા.	૧૫
પાક ઊઘાડ્યો જેટલે, વિપરીત દીકું તાંહે.	
નરકના દગલા થયા; ક્યવચે ક્રમિ તે માંહે.	૧૬
દુર્ગંધ ચાલી તાંહાં થકી સહી ન જાય લગાર.	
મ્હો વણુસાડી પ્રીસનારા નીસર્યા સહુ બાહાર.	૧૭
કહેવા લાગ્યા માંહોમાંહે, જમણુ તો ગયું રદ થઇ.	
જોવા ચાલ્યા નાગર સરવે, પણ પાસે જવાયે નહી.	૧૮
એક નાગર વૃદ્ધ હુતો, તેણે વાત કહી ખરી.	
મેહેતોજી ઉવેખ્યા સરવે, તે દોષે રૂઠયા હરિ.	૧૯
વચન તેહેનું ઋત માન્યું. ઊઠીને પૂઠળ પળ્યા.	
મેહેતાજીને વાટ માંહે ચપળતાએ જઇ મળ્યા.	૨૦
મેહેતાજી ! અમો હાર્ય કીધું, તે અપરાધ ક્ષમા કરો.	
તમ વિના સહુ ક્યમ જમિયે ? કૃપા કરી પાછા ફરો.	૨૧
સાંભળતાં રળિયાત થઇને પ્રસન્નતાએ આવિયા.	
સામા આવી નમ્યા ચરણે. સરવને મન ભાવિયા.	૨૨

- મેહેતાજીને કહ્યો સરવે અનતણો સમાચાર.
તમે પધાર્યા એટલે તો અન થયું સહુ છાર. ૨૩
- નાહાનાં મોટાં ભૂખ્યાં નળી મેહેતે મન કરુણા ધરી.
રસોષશાળા માંહિ પધારી અમૃતદષ્ટિ પ્રેમે કરી. ૨૪
- પાક સમયો તે સમે. કાણુ પણ ન લાગી વાર.
પકવાન માંહેથી પરિમળ પ્રકટયો શાક પાક ચમકાર. ૨૫
- પાગ લાગીને મેહેતાજીને નાગર સહુ તેણી વાર
ધન્ય ધન્ય વાણી જિયરે. મેહેતાજી કારણુઅવતાર ! ૨૬
- આત્મા માગી મેહેતા પ્રત્યે જમવા બેઠું સહુ સાથ.
મેહેતાજીની પંગતે સહુકે થયું પુનાત. ૨૭
- મેહેતાજીને પ્રીત્યું પ્રથમ સમર્પિત થયું અન.
તે પ્રસાદે સરવ કેએ કીધું તવ ભોજન. ૨૮
- તે સમે શ્રીમુખે મેહેતે પદ ગાયું પ્રેમે કરી.
સાંભળ્યું સહુ નાગર સાથે જે જે વાણી જિયરી. ૨૯

રાગ માલવ ગોડી.

- વટલ્યો રે નાગર નરસૈયો. બોલ્યું આહીરનું ખાધું રે
અવર રસ સહુ ઢાળી દીધા. અત્રત ક્યોળું લાધ્યું રે. વટલ્યો. ૧
- નિત્ય જીડી સુંદર શામળિયો વૃંદાવન માંહાં જાય રે
નરસૈયાને માંહે બેસારી આહીરડાં માંહે ખાય રે. વટલ્યો. ૨

પદ. રાગ ચાલુ.

- જમી જિડયા સમસ્ત નાગર. હેડે હરખ ન માય.
મેહેતાજીની આત્મા માગી સહુ કે થયું વિદાય. ૩૦
- જેને માથે શૈલધર છે તેને ઉવેખે કાણુ ?
ભક્તની ખ્યાત વધારવા કેડે પોતે પાળે પોણુ. ૩૧

વલણુ.

- પોણુ પાળે, દુઃખ ટાળે, સમયો ભાંજે બીડ.
એકમનો જે કે આરાધિ, તેની શમે ભવ પીડ. ૩૨

પ્રબંધ ૧૨. રાગ કેહારો.

પર્વત મેહેતો નાગર જેહ, જૂનાગઢ માંહે રેહેતો તેહ.	૧
તે ઉપાસક જદવરાય. માસ પ્રત્યેક તે દ્વારકાં જાય.	૨
નૂતન તુમસી વાવે હાથ; જઈ ચઢાવે દ્વારકાંનાથ.	૩
એમ આવાગમન કીધું બહુવાર. શ્રી રણછોડરાય ત્રૂઠ્યા નિરધાર.	૪
આજ્ઞા આપી સ્વમ જ માંજી. તાહારો નેમ મેં નવ સહેવાય.	૫
મુને પધરાવ તાહારે ઘેર સહી. તારી કામના પૂરીશ તાંહાં રહી.	૬
ગોમતી ન્હાઇશ પ્રાતઃકાળ, જળ માંહાં દેખીશ રૂપ રસાળ.	૭
તે સ્વરૂપ લઈ જાળે ઘેર. પૂજ કરજે રૂડી પેર.	૮
પર્વત મેહેતો ગયા કરવા સ્નાન. જળ માંહાં દીઠા શ્રી ભગવાન.	૯
કરી પ્રણામ ને આજ્ઞા બાહાર. વારંવાર જાએ બલિહાર.	૧૦
સેવા કરતો લાલ્યો નિજ પુર. આનંદ નવ સમાએ ઉર.	૧૧
પૂજ કરે બહુ બહુ પ્રકાર; ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય શૃંગાર.	૧૨
દશ વિધ લક્ષ્મી પર્વત જેહ. રણછોડરાય સુ પૂરણ સ્નેહ.	૧૩
કથા કીર્તન ઉચ્છવ શુભ સાર; ગાય, નાચે સહુ પુત્ર પરિવાર.	૧૪
પર્વત મેહેતાએ એક દંન નરસૈં મેહેતો તેડ્યા કીર્તન.	૧૫
સહિત સમાજ મેહેતો આવિયા. કીર્તન કરતાં મન ભાવિયા.	૧૬
પર્વત મેહેતો સાથે ગાય; ફરી ફરી મેહેતાજીને લાગે પાય.	૧૭
કૃપાપાત્ર જૂના મળિયા જેહ, દેખી સૂણી ભવ છૂટ્યા તેહ.	૧૮
જ્યમ વૃંદાવન કૃષ્ણ વિલાસ, તે સુખ મેહેતે કર્યું પ્રકાશ.	૧૯
ધન ધનરે તે પુરના જન, મેહેતા કેરૂં પામે દરસન!	૨૦
મેહેતાજીનું સાંભળી ગાન નરનારી સહુ ચિત્ર સમાન.	૨૧
સુંદર રૂપ કરે દૃષ્ટિ પાન, છૂટ્યાં તેહતણાં અભિમાન.	૨૨
મેહેતે જળ માગ્યું તેણીવાર. શું જાણીએ શો હશે વિચાર?	૨૩
વિવશપણે ન સૂણ્યું કે કાન. જળ ઝારી લાલ્યા ભગવાન.	૨૪
મેહેતા રૂંદે પોતે પ્રભુ વસે; પ્રભુજી માંહાં મેહેતાજી લસે.	૨૫
જે જે શબ્દ થયો બિચાર. થકિત થયું સહુ, નર ને નાર.	૨૬

આનંદે એમ થયું પ્રભાત. કહી ન જાય એ સુખની વાત.	૨૭
મેહેતા ચરણે નમિયા લોક. જનમ મરણના શમિયા શોક.	૨૮
ઝીછવ કરી પ્રી ઘેર આવિયા, મારગે લોકે વધાવિયા.	૨૯

વલણ.

વધાવ્યા લોકે પ્રેમ સુ તન મન ધન બલિહાર.	
જગત અનુગ્રહ કારણે મેહેતો દારણ અવતાર.	૨૦

અથ હુંડી ચરિત્ર.

પ્રબંધ ૧. રાગ આરૂ.

એક ચરિત્ર અદ્ભુત અતિસાર, વળી તેહેનો કહિયે વિસ્તાર.	૧
દારણરૂપ મેહેતો નરસંહી; તેહેની ગતિ દુષ્ટે નવ લહી.	૨
ચૌદ લોક જેહેને આધાર, તે સંધાતે મિત્રાચાર.	૩
શ્રી દામોદર જે રણછોડ, આરાધે તેહેને કર જોડ.	૪
અંતર્જામી જેહેનો સ્વામ, તેહેને શું બોલ્યાનું કામ ?	૫
કો આગળ શાહાને કાંઈ કહે, જેહેને સ્વામી પોતે લહે ?	૬
સમરંતાં સ્વામી તતકાળ નિજ સેવકની લે સંભાળ.	૭
એક સમે જણુ બે આવિયા. રૂપૈયા સો સાત લાવિયા.	૮
આવી પૂછ્યું નગર મોઝાર, કો પારખ હુંડી કરનાર ?	૯
ઝોળખું નહી પુરવાસી લોક. ગાંઠે છે રૂપૈયા રોક.	૧૦
નાગર મળી બેઠા છે, જાંઠાં, આવીને પૂછ્યું એમ તાંઠાં.	૧૧
હુંડી કાજે આવ્યા અમો, કો પારખ દેખાડો તમો.	૧૨
રૂપૈયા ગણી આપું રોક, દવારકાં જૈને લેશું થોક.	૧૩
તેઓ પ્રત્યે વઢે વચન કપટી નાગર ખોટાં મન.	૧૪
ભાઈ, આંહાં મોટો ધનપાળ; હુંડી કરશે તે તતકાળ.	૧૫
જાંઠાં તાંઠાં સઘળે હુંડી કરે; કહીયાંથી પાછી નવ ફરે.	૧૬

હગવિધાએ બોલ્યા લોક) જે દેશે રૂપૈયા રોક.	૧૭
।રસે નાગર પાસે આંહાં, એ પેલું ધર; જાઓ તાંહાં.	૧૮
।।ગર લોકે કીધું હાસ્ય, વ્યાપારીને મન વિશ્વાસ.	૧૯
।વ લહી કપટીની વાત. સાંભળતાં મન થયા રળિયાત.	૨૦
।ર પૂછીને આવ્યા તાંહાં, મેહેતાજી બેઠા છે જાંહાં.	૨૧
માવીને કીધો પ્રણામ. *મેહેતાજીએ આખો કામ.	૨૨
વાગત કરીને પૂછ્યું નામ. કોહો કાંઈ અમ સરખું કામ ?	૨૩
વામી ! અમાહારી છે વીનતી, હુંડી કરવી દારામતી.	૨૪
પૈયા ગણી લ્યો સો સાત; લખો હુંડી ચાલું પ્રભાત.	૨૫
।।ટા વ્યાપારી જાણી તમે કામારથી આવ્યા છું અમે.	૨૬
।હેતાને મન હરખ અપાર, હા માહારો મોટો વ્યાપાર.	૨૭
।તે મન જાણ્યું તતખેવ, નાગરને હગવિધાની ટેવ.	૨૮
પટે મોકલિયા મુઝબણી, શેઠ મારો છે સમરથ ધણી.	૨૯
પૈયા ગણી લીધાં હાથ; સંભાર્યા શ્રીદારકાંનાથ.	૩૦

વલણુ.

દારકાંનાથ ચીતમાંહાં ધરી લીધા રૂપૈયા સો સાત;	
લખી હુંડી સામળશા નામે; પરદેશી થયા રળિયાત.	૩૧

પ્રબંધ ૨. રાગ વેરાડી.

સ્વસ્તિ શ્રી દારાવતી વાસ સામળશા ! હું તાહરો દાસ.	૧
અલૌકિક ઉપમાને યોગ્ય, શુભ સ્થાનકે સદા આરોગ્ય.	૨
ગૌ બ્રાહ્મણ કેરા પ્રતિપાળ, વાચ્યા અવિચળ પરમ દયાળ.	૩
પ્રતાપ તેજ યશનો ભંડાર, કૃપાનિધિ પૂરણ હુદાર !	૪
સદા સેવક જૂનાગઢ વાસ, લખિતંગ મેહેતો નરસૈંદાસ.	૫
તમ કૃપાએ કુશળ છે આમ. મોટો આશરો તમાહાં નામ.	૬
શુભ ચિંતન તમાહાં કરું; યથા આજ્ઞા કાર્ય આચરું.	૭

* મૂળ પાઠ મેહેતાજીએ.

અપરં આંહાંની એ છે વાત, રૂપૈયા લીધા સો સાત.	૮
ગોવરધન દામોદર દાસ લાવ્યા છે હુંડી તમ પાસ.	૯
રૂપૈયા ગણી રોક આપજો; વાણીતરની પત રાખજો.	૧૦
મેં તમ સુ કીધો વ્યાપાર. તમ કરજો જ્યમ વાધે કાર.	૧૧
આડત જ્યમ ચાલે આપણી, કરવી ચિંતા સેવકની ધણી.	૧૨
ક્ષણ એક વીસરતા નથી. શું કીજે જો કામારથી !	૧૩
વળી વળી સાહજ એ વીનતી, નકાર* ના કરવો એક રતી.	૧૪
ચોડામાંડી ધણું જાણવું; કૃપા કરી મન માંહાં આણવું.	૧૫
વ્યાપાર આપણો છે ખરો, અમને તમાહારો આશરો.	૧૬
તમાહારા નામ પ્રતાપે કરી પેઢીની શોભા વિસ્તરી.	૧૭
વાણીતરમાં ગણ્યા જો અમને, લાજ અમાહારી સહુ તમને.	૧૮
સેવકની હુંડી છે એહ. શકારજો ઉતાવળી તેહ.	૧૯
લખી હુંડીને દીધી આશ. ઊઠ્યા મન આણી વિશ્વાસ.	૨૦
મેહેતાજીને નમિયા પાય; હૈ હુંડીને થયા વદાય.	૨૧
રૂપૈયા શતસમ લીધા જોહ, મેહેતે હરિ અરથે ખરચ્યા તેહ.	૨૨
વ્યાપારી ચાલ્યા તેણી વાર; મારગ માંહે કરે વિચાર.	૨૩
વલણ.	

વિચાર કરતા પરવરે દ્વારાવતીને પંથ.

વેહેવાર દીઠો મેહેતાજીનો. વિસ્મિત તેહોનાં ચંત. ૨૪

પ્રબંધ ૩. રાગ રામગ્રી.

હુંડીવાળા કરે વિચારજી, મેહેતાજીનો દીઠો વેહેવારજી.	૧
વ્યાપાર એહેનો કહો ક્યમ ચાલેજી ? નામું લેખું ખાતે ના લેહેજી.	૨

હાજી.

ખાતાવહી દીસે નહીં નાણાવટીની રીત;

હુંડી નામે મોહોધી નહીં; સમરથ હરિનું ચીત !

૩

સેવા શાલગ્રામની તિલક તુળસી માળ.	
ખોટી હુંડી ક્યમ લખે, જે ભક્ત શ્રી ગોપાળ ?	૪
રાત દિવસ ગુણ ગાય હરિના, પાળે સત્ય વ્રત નેમ,	
સાધુ શિરોમણિ જાણી એ સુ શેઠ રાખે બહુ ગ્રેમ.	૫
સામળશા જે શેઠ એહેનો કાઢાવે છે ધનપાળ,	
હુંડી નેણે નિરખતાં દ્રવ્ય આપશે તતકાળ.	૬
મિથ્યા હુંડી ક્યમ લખે જે હોય હરિના જન ?	
કૂટ કપટથી વેગળા રહે, ધરે મુદ્ધિ પાવન.	૭
માંહોમાંહે ગોષ્ઠી કરતા ચાલ્યા બેહુએ જાય.	
થોડે દિવસે આવી પોહોલ્યા દ્વારામતીને માંહે.	૮
ગોમતી તીરથ માંહાં આવી કીધું ગ્રેમે મજ્જનન;	
દુષ્કૃત ખોયાં જનમ કોટિનાં; નિવૃત્તિ પામ્યા મન.	૯
હરિમંદિર માંહાં પરવર્યા, પામ્યા દરસન રણછોડ;	
દંડપ્રણામ કીધા ગ્રેમે. નિરખે ઊભા કર જોડ.	૧૦
મુંદર સ્વરૂપ સામજીનું દીઠે દૂખડાં જાય.	
કોટિ કંદ્રપ લાવણ્ય અદ્ભુત, શોભા ટહીપ ન જાય.	૧૧
પુષ્પહાર શૃંગાર સોહે, ચાંપાં ચોસર સાર.	
ધૂપ દીપ તે અતિ પ્રીમલે, ગાન તાન થેઠકાર.	૧૨
નાના વિધની શોભા દીઠી હરિમંદિર માંભ,	
વિશ્વ સમસ્ત આવે જત્રા. પતિત પાવન થાય.	૧૩
કમળાપતિનું દર્શન પામ્યા; ઊપન્યો આદ્વાદ.	
પરદેશી બેહુ ગ્રેમ સુ પામ્યા વિવિધ પરમ પ્રસાદ.	૧૪
મુક્તિપુરીનાં ધામ જોયાં. લીધી ચૌટાની વાટ;	
નાણાવટ માંહાં જૈ પૂછ્યું સામળશાનું હાટ.	૧૫
સામળશા કો આંહાં નથી, જોલ્યા ચૌટાના લોક.	
રેવડશો તમો નગર આખે તે શ્રમ સરવે કોક.	૧૬
હુંડી વાંચી કહે સહુ કો, સામળશા નથી કોય.	
હૈ હુંડીને વળો પાછા. હોનાર હશે તે હોય.	૧૭

ગામ આખે રૂરી વળ્યા, પણ ન કહી કોણે ભાળ.	
ચંતા વ્યાપી ચીતવિખે ને પડી પેટ માંહાં રાળ.	૧૮
ધણે શિર ને કર ધમે; વીહીલું મુખ; મન રીસ.	
ડગ્યા નાગરે અમને! હાવાં શું થાશે, જગદીશ ?	૧૯
વ્યાપારીનો દંગ નોહોતો; ને આણ્યો મન વિશ્વાસ.	
(આશા મૂકી દ્રવ્યની પછે તાણી મૂકે નિઃશ્વાસ.)	૨૦
તિલક તુળસી માળ ધરીને કાહાવે હરિનો ભંન,	
વેપ રાખે વૈષ્ણવ કેરો, તે હુતવાને જન્ત !	૨૧
ગાય, નાચે, કરે ધીર્નન, વાયે ચંગ ને તાલ,	
પરધન હરવા નરસેં મેહેતે કપટની રચી જાળ !	૨૨

બલણ.

કપટની રચી જાળ જાણી ફર્યા પાછા તેણીવાર.	
સામળશાનું રૂપ લીધું સમરથ જગદાધાર.	૨૩

પ્રખંધ ૪. રાગ સારંગ.

જત્રીજન બેહુ કરે વિચાર, સામળશા ન મળ્યા નિરધાર.	૧
ફર્યા પાછા મૂકી નિશ્વાસ. કામ ન થયું, તે મન બિદાસ.	૨
અંતર્જામી શ્રીગોપાળ તતક્ષણ ધરીયું રૂપ રસાળ.	૩
શ્રીવર સુંદર દવારિકારાય જાણ્યું રખે હુંડી પાછી વળી જાય.	૪
તતક્ષણ પ્રગટયા ત્રિભુવન ભૂપ સામળ પારખ સુંદર રૂપ.	૫
દીસંતા મોટા ધનપાળ. તેજ ધણું ને તિલક વિશાળ.	૬
પારખના સરખી પાઘડી કોહો પ્રભુને કેહેવી આવડી !	૭
નેત્ર વિશાળ ને ભીને વાન; ત્રિભુવન માંહાં કો નહીં સમાન.	૮
મુક્તાશળ કાને શોભતાં. મુખ તંબોળ અતિ ઓપતાં.	૯
નાસિકા શુક્રચંચ અનુસાર બ્રહ્મી સોહે ધતુપાકાર.	૧૦
નીચી એક તાઇને સુંદર ડોણ તતક્ષણ શીવી લાવ્યું કોણ ?	૧૧
કાને કુંડળ, જ્યોતિ પ્રકાશ. કંઠે પિછોડી બેહુએ પાસ.	૧૨

નીચા છેડા, લટકે કણા, સાહે ગાંઠડી; નહીં કાંઈ મણા.	૧૩
વેઢ વીંટી કરે નગે જડી તતક્ષણ કોણે આણી ઘડી ?	૧૪
નાભી ગંભીર, મનોહર ચાલ. ચરણે ચમકે મોજડી લાલ.	૧૫
લેખણ એક ખોસી છે કરણ. ક્યમ શીખ્યા એહેવાં આચરણ !	૧૬
લડસડતા ચાલે છે નાથ; પારખની પેરે નાખે હાથ.	૧૭
વાણીતર છે સંગ ખે ચાર, કો વડી, કો કોથળી ધરનાર.	૧૮
‘ નરસૈં કારણ ધરિયું રૂપ ’, કમળાને કહે વેદકંભૂપ.	૧૯
ન્યમ હુંડીવાળા પાછા વળ્યા ચૌટાને નાકે જ મળ્યા.	૨૦
આવતા જોઈને અર્થી બેઠું વિચાર કરવા લાગ્યા તેહ.	૨૧
ફરી ફરી થાક્યા આપણ સહી, આવો પારખ કો દોડો નહીં.	૨૨
આ તો શેઠ કો દીસે નવા. તતક્ષણ રહ્યા ઊભા પૂછવા.	૨૩
ચૌટાં સઘળાં જોઈ જોઈ વળ્યા, પણ શેઠ આ કહીએ નવ મળ્યા.	૨૪
જિતાવળા જે પૂછે જન્મ, પારખ મધુરે હસતા તંમ.	૨૫
કોહો, શેઠજી, તમે ક્યાંહાં વસો ? અમ સાહાંમું જોઈ શું હસો ?	૨૬
વળતી બોલ્યા શેઠ વચન, ચિંતાતુર શે છો તમે મન ?	૨૭
વાસ અમાહારાને શું કરો ? કાર્ય હોય તે મુખ ઓચરો.	૨૮
મસ્તક ધૂણે ને કર થસે, નરસૈં કો જૂનુંગઢ વસે.	૨૯
તેણે તાં કીધું ઉત્પાત ! રૂપેઆ લીધા સો સાત.	૩૦
લખી હુંડી સામળશા નામ, થાક્યા જોઈ જોઈ આખું ગામ.	૩૧
ઘેર ઘેર હીડું પૂછતા; સામળશા નવ થાય છતા.	૩૨
પણ મનમાંહાં મોટો સંદેહ. ભક્તજન મુખ્ય કાહાવે તેહ,	૩૩
તિલક માળ હરિયશ ગિયરે, તે મિથ્યા પરધન ક્યમ હરે ?	૩૪
તમે દીસો છો મોટા ધનપાળ. કહો કાંઈ સામળશાની ભાળ.	૩૫
સૂણી વાણી એહેવી પ્રકાશ પારખે મધુરું કીધું હાસ્ય.	૩૬
અરે ભાઈઓ ! કાં જિતાવળા ? શા મોટે થાઓ આકળા ?	૩૭
સામળશા તે મળશે આંહાં. લાવો હુંડી, જોઈએ, ક્યાંહાં ?	૩૮
અરથી મન માંહાં થયા રળિયાત, કાંઈકે તો દીસે છે વાત.	૩૯
હુંડી લેને આમળ ધરી. વાંચીને બોલ્યા નરહરિ.	૪૦

ખોટા તે ચૌટાના લોક. નરસેના રૂપૈયા રોક.	૪૧
સામગ્રશા તે માહાઈ નામ. છાના વસીએ આણે ગામ.	૪૨
હરિજન વિના કો નવ ઓળખે. જુડી હુડી મેહેતો ક્યમ લખે ?	૪૩
સામગ્રશા છોડે ગાંઠડી. જોતાં ટાઢી થે આંખડી.	૪૪
શેઠ હુલા રૂપૈયા ગણે. પરખી લીધા બેહુએ જણે.	૪૫
માંહોમાંહે થયા રળિયાત. મેહેતાજીની પૂછી વાત,	૪૬
શેડે મુખથી વાણી કહી. મેહેતાજીને કહેજો જઈ,	૪૭
પ્રીતે સુ કરવો વ્યાપાર. સમ કરજો, જમ વાધે કાર.	૪૮
દુર્જન લોકે કયની કથી; અમ તમ વચ્ચે કાંઈ અંતર નથી.	૪૯
જે વારે તમને જોઈએ જેહ, અમ સરખું વળી લખજો તેહ.	૫૦
એક ક્ષણ વીસરતા નથી. ઘણું શું કહીએ મોહોએ કથી ?	૫૧
અર્થા બેહુએ થયા વદાય; આત્મા ત્યાંથી નમીને પાય.	૫૨
ધન ધનરે સંગતિ સાધુની ! સંભાર્યો જમ ગતિ વ્યાધની (?)	૫૩
મેહેતાજીની સંગત પામીયા, હરિ દર્શનથી બે વામિયા.	૫૪
આવ્યા બેહુ જૂનાગઢ ગામ મેહેતાજીને કર્યો પ્રણામ.	૫૫

વસણ.

પ્રણામ કીધો, અર્થ સીધો, ભવ સાગર સેહેજે તપો,	
મેહેતાજીની કૃપાએ સંસારદુઃખ સહુ વીસર્યા.	૫૬

પ્રખંધ પ. રાગ ધનામી.

વ્યાપારીનાં સર્વો સહુ કાજજી. મેહેતાની સગે મળ્યા માહારાજજી.	૧
હુડી નાણું પામ્યા રોક જી, કીધી યાત્રા, શમ્યા સહુ રોક જી.	૨

ઠાળ.

રોક શમ્યા સહુ મન તણા. રજા માસ એક દારાવતી.	
પછે જૂનાગઢ આવીયા, કહી મેહેતાજીને સહુ ગતિ.	૩
પ્રસન્ન વદન દીઠાં બન્યોનાં. મેહેતાજીએ મન માંહાં લલું,	
સામગ્રશા તે મીલ્યા દીસે છે; કાર્ય પણ નિશ્ચે થયું.	૪
કુશળ વારતા પૂછી મેહેતે. તેવારે કહ્યો શુભ સમાચાર.	

હુંડી નાણું પામ્યા કેરે કહો સહુ વિસ્તાર.	૫
સામળશાએ પત્ર વાંચી ચાંધું રૂપ્યા સાથ.	
ધણુંજ વહાલા છે શેઠને. તમ ઉપર અતિ રળિયાત.	૬
મુખ વચને જે કહાવિયું, તે સરવે કહ્યું કથી.	
વારંવાર એમ ઊચર્યા, જે મેહેતા સુ અંતર નથી.	૭
મેહેતાજી રોમાંચ હવા; વહે નેણે જળની ધાર.	
શેઠ માહારો દયાનિધિ છે; કરે સેવકની સાર.	૮
ભક્ત વચન લોપે નહીં; સદા પોણુ પાળે પરબ્રહ્મ.	
શું કીજે જે ઇચ્છા એહની ? ન ગણે મનમાં શ્રમ.	૯
હું વાણેતર રાખ્યો શેઠે રંક જાણી વિશેક.	
વ્યાપાર સોંપ્યો પેઢીએ કાર્ય કરવા અનેક.	૧૦
આત્મા આપી વ્યાપારીને. ગ્રહી કર માંહાં તાળ.	
ગુણગાન માંડ્યું પ્રેમ સુ, સમરણુ શ્રી ગોપાળ.	૧૧
જાત્રીને સહુએ ઊભા રાખી પૂછે પુરના લોક.	
દૃષ્ટ હુંડી સામળશાએ આપ્યા રૂપૈયા રોક.	૧૨
ધનધન એહ વાણેતરને ધન એહજ શેઠ !	
અનેક ખીજ શેઠ વણેતર, તે સહુ દૈવની વેઠ.	૧૩
સમાચાર એમ કહેતા સહુને પોહોતા પોતાને ધામ.	
હુંડી ચરિત્ર સાંભળીને, આશ્ચર્ય પામ્યું ગામ.	૧૪
કપટી લોકે હાસ્ય કીધું, સાધુને સાચું થયું.	
પારસને સ્પર્શે કરી, લોક કંચન થઈ ગયું.	૧૫
હુંડી લીલા અતિ મનોહર ભાવે કરી જે સાંભળે.	
મેહેતાજીની કૃપા થકી, સામળશા નિશ્ચે મળે.	૧૬

વલણુ.

મળે નિશ્ચે ભાવે સૂણતાં, દ્રષ્ટે હુઃખ સંસાર.	
ભક્તિ પામે દ્વારકાપતિની ગાય સૂણે નરનાર.	૧૭

હુંડી ચરિત્ર સંપૂર્ણ.

અથ વિવાહ ચરિત્ર.

પ્રબંધ ૧. રાગ આશાવરી.

- ધનધન મેહેતો નરસૈં, જેહેને પૂરણ કૃષ્ણ પ્રસાદ !
સરવ ભાવ બજે હરિ, કરે લીલા રસ આસ્વાદ. ૧
- ગુર્જરખંડ પાવન કરવા, ધર્યો માનુષ વેપ.
મહા સ્માર્ત ઢિજની જ્ઞાતિ જે નાગર કાહાવે વિશેષ. ૨
- માળાતિલક રૂચે નહીં ને વિષ્ણુભક્તિ વિહીન,
એહેવા કુળ માંહાં અવતરીને કીધાં જન ભક્તિલીન. ૩
- છળ કપટ ને દ્વેષ યુધે મળ્યા મેહેતાને જેહ,
સ્પર્શમણિને લોહ સ્પર્શુ શુદ્ધ કનક થયું તેહ. ૪
- ગૃહસ્થાશ્રમ મેહેતાનો પાવન, ધર્મિષ્ઠ સ્ત્રી ભરતાર.
ઘેર આવ્યું કે વિમુખ નુ જાયે; ઉર્જવળ લોક વેહેવાર. ૫
- આપ્ત્ય કાંધ કરવી નહીં, અહરનિશ ગોવિંદ ગાય.
કલ્પદ્રુમને જે અનુસરે, તેહેનો અર્થ પૂરણ થાય. ૬
- હરિષ્ઠિચાથી મેહેતાજીને ઊપન્યાં દે સંતાન.
પ્રથમ પુત્રી કુંઆરખાઈ, તેહેનું આદ્ય કન્યાદાન. ૭
- માંઘરોલ માંહાં તે પરણાવી ચથા નિધ વેહેવાર.
ખીજું અપત્ય તે અતિ મનોહર સામળદાસ કુમાર. ૮
- એકાદશમું વરસ તેહેને. બ્રહ્મ તેજ વપુ સોહે.
પુત્ર પિતાનું દર્શન કરતાં સુર નર સુનિ મન મોહે. ૯
- માનુપર્યે પ્રગટયા ભૂતળ અલૌકિક ગતિ ગૂઢ,
સ્વતંત્ર ભક્ત શ્રીકૃષ્ણ કરા; તે ન લહે માયિક મૂઢ. ૧૦
- જક્ત માયાએ આવર્યું, તે ન લહે ભક્તિનો મર્મ.
સામળદાસનો વિહિવા નવ થાય, દ્વેષ વૈષ્ણવ ધર્મ. ૧૧
- નૃત્ય, વાદ્ય, ગુણગાન અહર્નિશ નિર્ભય ચિત્ત ઉદાર.
નાગરી નાત્યે અવધાર્તિ લહી, પ્રસન્નપ્રણાવે પુત્ર ગુણસાર. ૧૨

હંસનો ગુણુ સ્વભાવ દેખી બગાદિક મન ખેદ.
 મેહેતાજીને સ્પૃહા નહીં, જે સમજે લીલા રસ ભેદ. ૧૩
 અનાયાસે અનિચ્છાએ પરણ્યો મેહેતાનો પુત્ર.
 હરિ ઇચ્છાનો આગ્રહ પૂરણુ જશ વિસ્તારવા સત્ર. ૧૪

વલ્લભ.

કરવા યશ વિસ્તાર ભૂતળ પ્રેરણા પ્રભુએ કરી.
 આધારભટ કેહે વિહિવા ચરિત્ર, સહુ શ્રોતાજન બોલો હરિ. ૧૫

પ્રબંધ ૨. રાગ રામઘી.

અહ્ભુત ચરિત્ર ભક્ત મહિમા ય જી, મેહેતાના કુંઅરનો ગાઉ વિહિવા ય જી. ૧
 નરસૈં મેહેતો જૂનાગઢ વાસ જી, પુત્ર પરણાવ્યો વિશ્વાવાસ જી. ૨

ઢાળ.

વિશ્વર્પતિ શ્રી વાસુદેવે કીધી કૃપા અપાર;
 ભક્ત ખ્યાત વધારવા કાંઈ પરણાવ્યો કુમાર. ૩
 તે કથાને વરણુવું હરિભક્ત ચરણુ પસાય.
 ધન ધન નાગર નરસૈં મેહેતો, જે સદા હરિગુણુ ગાય ! ૪
 વડનગરનો રાજ મોટો ધર્મિષ્ઠ અતિ કેહેવાય,
 મદન મેહેતો નાગર તેહનો વજીર શુભ મહિમા ય. ૫
 વડનગરનો વાસી તેહેને અહ્ભુત એક કન્યા ય.
 સાત વરસની અતિ મનોહર ન મળે કો ઉપમા ય. ૬
 એ સરખો વર જૂનાગઢમાં હશે રૂપનિધાન.
 જોવા મોકલિયે તેહેને, જેહેને સામુદ્રિકું જાન. ૭
 પછે દીક્ષિત ગોર તેડાવ્યા વેગે તેણીવાર;
 આસન માંડી પૂજા કીધી; સતોષ્યા અપાર. ૮
 મદન મેહેતો કેહે, દીક્ષિતજી ! શીઘ્ર કરો એક કાળ.
 આ કન્યા સરખો વર ખોળવા પધારો, દ્વિજરાજ ! ૯

- ઘોડોપખે સર્વોપરી હોય રૂપ કળા ગુણુ જાણુ,
 એહેવો વર તમેા જોઇ આવો. પછે વિહિવા કંઈ પ્રમાણુ. ૧૦
 વાટ ખરચ જે જોઇએ તે ક્યો. ન કરવી કાંઈ નૂન્ય.
 વાહન અશ્વ તે સેવક સોંપ્યા કરવા જૂનેગદ ગમન. ૧૧
 ગુરુ પિતા માંહાં અંતર નહીં એમ ધર્મશાસ્ત્રે જોલે.
 વેદ પુરાણને સ્મૃતિ જોતાં નહીં કે તમ તોલે. ૧૨
 સામુદ્રિક લક્ષણુ વર જોતાં તમ ચીત જોડે જેહ,
 વિધાત્રીએ નિર્મિત હશે કોઈ, આવી મળશે તેહ. ૧૩
 પછે આજ્ઞા માગી દીક્ષિત ચાહ્યા; ઘોડોત્યા જૂનાગદ માંલ.
 પરસપેરે નાગરને ઘેર મળવા દીક્ષિત જાય. ૧૪
 આમંત્રણુ નીત આવે દીક્ષિતને. રાજગૌર વિદ્વાન.
 પ્રસિદ્ધ છે કુળગૌર સધળે, મદન મેહેતો જજમાન. ૧૫
 અન્યોઅન્યે વાત ચાલી જે આવ્યા છે ગુરરાજ,
 વજ્રની પુત્રીને અર્થે વર જોવાને કાજ. ૧૬
 જેહેના ધર માંહાં વર હોય, તે આવે દીક્ષિતની પાસ,
 વિનય કરી બોજનને તોડે કન્યા કેરી આશ. ૧૭
 એકેક પેં ઘેર ઘેર સુંદર ચડિયાતા કેહેવાય,
 સામુદ્રિકે જોતાં કે ન આવે દીક્ષિતના મનમાંલ. ૧૮
 નાગર લોક લાજે નહીં કે શું બોલતાં વચન.
 કેહો, દીક્ષિતજી, આ નગર માંહાં કે વર વસિયો* મન? ૧૯
 વજ્રની તુલનાએ આવે કન્યા સરખી જોડ,
 તે તો આંહાં છે નરસં મેહેતો. પૂરશે સધળા કોડ. ૨૦
 ધને પૂરણુ કુલે મોટા વર છે વરસે બાર.
 આકાશે આવાસ અડક્યા છે. વડું ધર નિરધાર. ૨૧
 સૂણી વાણી દીક્ષિત જોડ્યા શીઘ્ર તેણીવાર;
 મેહેતાજી ઘેર આવ્યા અણુતોડ્યા દિનસાર. ૨૨

મેહેતાજી આસનથી ઊઠી દીધું અતિ ધણું માન.	
આજ અહમે પાવન થયા મેહેતો વદે મહા જ્ઞાન.	૨૩
કૃતાર્થ કરવા, દીક્ષિતજી પધાર્યા અમ ઘેર.	
કાર્ય કોહો કાંઈ સેવક સરખું. વિનય કીધો બહુ પેર.	૨૪
દીક્ષિત કહે તમ પુત્રને છે જોવાની ધમ્મી ય,	
મેહેતાજીએ શીઘ્ર તેડાવ્યો. આનંદ ઉર ન માય.	૨૫
સુંદર વર, અતિ વિચક્ષણ. સામુદ્રિક શુભ દેહ.	
દીક્ષિતજી વર જોતાં હરખ્યા. વદે વચન સુખ તેહ.	૨૬
મેહેતાજી ! તમે જગત પાવન, ન્યાતનો શણગાર.	
મોટો વૈભવ ભક્તિ હરિની; તુઝ સુખ સંસાર.	૨૭
વલણુ.	

તુઝ સુખ સંસાર તમને, અમે તો એહેવું લણું.	
આધાર ભટ કહે, હરિ જોસો. વિહિવા ચરિત્ર પ્રેમે કહું.	૨૮

પ્રખંધ ૩. રાગ ગોડી.

દીક્ષિતજી સુખથી જાયરે; નરસં મેહેતો શ્રવણે ધરે.	૧
દીક્ષિત કહે, મેહેતાજી, સુણો. વિષ્ણુભક્તનો મહિમા ધણો.	૨
વેદ, પુરાણ, સ્મૃતિએ કહ્યું વિષ્ણુભક્તનું માહાતમ લણું.	૩
ધર્મશાસ્ત્ર સુખ્ય જોલે એહ. વિષ્ણુભક્તનો નિર્મળ દેહ.	૪
વિષ્ણુભક્ત માંહાં વસે શ્રીહરિ વદે વેદ એમ નિશ્ચે કરી.	૫
વિષ્ણુભક્તની સેવા કરે, તે ચોરાશી માંહાં નવ ફરે.	૬
વિષ્ણુભક્તની જે દષ્ટે પડે, તેહેને જમકિંકર નવ આડે.	૭
વિષ્ણુભક્ત પર આણે મયા, તે ઘેર લક્ષ્મીવરની દયા,	૮
વિષ્ણુભક્ત પર હેતની દષ્ટિ, તેહેને જનમ મરણ નહીં કષ્ટિ.	૯
વિષ્ણુભક્તની જે પૂજ કરી તે પૂજ માની લે હરિ.	૧૦
વિષ્ણુભક્તને સંગે રહે, તેહેને હરિ પોતાનો કહે.	૧૧
હરિભક્ત હરિ માંહાં નહીં ભેદ, જહા વદે ચતુરસુખ વેદ.	૧૨

વિષ્ણુભક્ત વાણી મહીમા ય મહાપાપી જન પાવન થાય.	૧૩
વૈષ્ણુવ દ્રેષીલા મતિમંદ તેહને શિર મોટા યમ દંડ.	૧૪
સદ્ગુરુની જેહેને કરુણા હશે, તેહેને વૈષ્ણુવ વાહાલા થશે.	૧૫
જેહેને વહાલા હરિનાદાસ, તેહેના ધર માંહાં હરિનો વાસ.	૧૬
વૈષ્ણુવ જનની સંગતિ કરે, દહ વિશ્વાસ ચીત માંહાં ધરે.	૧૭
પરમ ગતિ પામે તે જન. દીક્ષિતજી એમ વદે વચન.	૧૮
મેહેતાજી ! તમે પરમ પવિત્ર, જેહેને હરિ સરખો છે મિત્ર.	૧૯
તહમને સદાશિવે કરુણા અતિ કરી, પૂરણ બ્રહ્મ દેખાડયા હરિ.	૨૦
હાવાં અમને પાવન કરો, વીનતી કરૂં તે ચીત માંહાં ધરો.	૨૧
તમાહારો પુત્ર સુંદરવપુ જેહ, વડનગર પરણાવો તેહ.	૨૨
મદન મેહેતાની કુંઅરી, રૂપ નિધાન તે છે સુંદરી.	૨૩
વજીર મહારાજનો જેહ, માતિ માંહાં અધિકારી તેહ.	૨૪
તેહેની પુત્રી તમ સુત વરે, તો અમાહારાં કારજ સરે.	૨૫
એવું કહી દીક્ષિતજી રહ્યા. મેહેતાજી રણિઆત જ થયા.	૨૬
રૂદયા માંહે વિચારે ધણું, એ કૃત્ય છે શ્રીહરિ તાણું.	૨૭
અચાનક વિહિવાની વાત, હા ભણુવી તે હરિને હાથ.	૨૮
એહેવું વિચારી મેહેતો વદે, દીક્ષિતજી ! તમે ધરજો રહે.	૨૯
હા ભણુતાં જિહ્વા ખેંચાયે. અમે રંક ને તે છે રાય.	૩૦
ઘેર બેઠાં આવે કન્યા ય, સંમુખ હોયે જાદવરાય.	૩૧
તો કાં ના કહીએ મુખ આજ ? પણ અમે રંક ને એ મહારાજ.	૩૨
શ્રીફળ લૈ પાછું ન અપાય, ફેક કરે સ્વામી, મહિમા જાય.	૩૩
ગોવિંદની ઇચ્છા હોય જેહ. સત્ય કહું નીપજશે તેહ ?	૩૪
એહેવું કહી મેહેતોજી રહે. વળી વચન દીક્ષિતજી કહે.	૩૫
એ શ્રીફળ આપ્યું અમે જેહ, કારજની સિદ્ધિ પામે તેહ.	૩૬
હા ભણી મેહેતો મનિ હસે, પનોતું પગરણુ એ થશે.	૩૭
દીક્ષિત મહુરત વિચારી જુએ, શ્રીફળનો દિન આજજ સુહે.	૩૮
મેહેતો મનિ પામ્યા આનંદ, કરે કારજ સેહેજો ગોવિંદ.	૩૯

કુટુંબ માત માંહાં તેડાં કીધ આદરમાન બહુ પેરે દીધ. ૪૦
 પાન, સોપારી, શ્રીફળ સાર, સોંધા, તેલ, સુગંધ, અપાર, ૪૧
 ચુઆ, ચંદન ચરચે સહુ સાથ. શ્રીફળ સહુને મૂઠ્યાં હાથ. ૪૨
 સ્વજન કુટુંબ ગળ્યાં મુખ થાય. મળી માનની મંગળ ગાય. ૪૩
 વેદધુની બ્રાહ્મણ ઊચરે; મેહેતોજી હરિકીર્તન કરે. ૪૪
 હાસ્ય વચન મુખ બોલ્યા જોહ, વદન વણસાડીને રહ્યા તેહ. ૪૫
 પછે દીક્ષિતજી થયા વદાય, વસ્ત્ર દક્ષણા આપી લાગ્યા પાય. ૪૬
 વડનગર પોહોત્યા નિરધાર. આવ્યા મદન મેહેતાને દ્વાર. ૪૭
 વજર પ્રત્યે દીક્ષિતજી વદે હરખ ધણેરો આણે રૂદે. ૪૮
 મળ્યો વિહિવા પુત્રી તમતણો, અર્થ પૂર્યો પ્રભુજીએ આપણો. ૪૯
 વાત સમ્યક પેરે કહી ખરી, ભટ આધાર કેહે બોલો હરિ. ૫૦

પ્રબંધ ૪. રાગ સામેરી.

દીક્ષિતજી ઘેર આવિયા મન માહે અતિ રણ્યાતરે.
 મદન મેહેતો વજર રાયનો પૂછે માંડી વાતરે. ૧
 કોણ વર, ઘર નામ તેહેનું, કહે સહુને નિરધારરે.
 દીક્ષિતજીની પાસે આવી મળ્યું કુટુંબ પરિવારરે. ૨
 દીક્ષિત કહે, સૂણો, મેહેતા, મેં વર જોયો વિખ્યાતરે;
 તેહતણો મહિમા કહું, તમે સાંભળો સહુ સાથરે. ૩
 વર પરમ સુંદર, માહા મનોહર, રૂડો, ચતુરસુબળરે,
 ચોપક્ષે કુલવંત, પૂરો ભક્ત પુરુષપુરાણરે. ૪
 કુટુંબ સરવે શીલ સુંદર, તેજનો અંબારરે.
 વદન જોતાં, નામ લેતાં, છૂટો ભવ સંસારરે. ૫
 જૂનાગઢ માંહાં નિવાસ તેહેનો; નરસેં મેહેતો નામરે.
 તેહતણો વર આવશે ઘેર; સરસે સધળાં કામરે. ૬
 વચન સૂણતાં મદન મેહેતો હવો કોથે કાળક્રતાંતરે.
 જીમ આંખી દાંત સાથે, જણે થયું કલ્યાંતરે; ૭

- બોલી ધરણી ધર માંહાં ચક્રી સ્રણી દીક્ષિતની વાતરે.
નરસેં મેહેતો નિર્ધન શોધ્યો. કીધુ મહા ઉત્પાતરે; ૮
- રંકને ક્યમ રાય નમશે ? રત્ન કોડી સાટરે !
કુટુંબ સરવે મળી બેઠું કરે અતિ ઉચાટરે. ૯
- મેહેતી કહે વજરને, મેં દેહ કરવો તાબ્યરે.
નરસેંયાને ઘેર કન્યા ક્યમ ઘટે ચહારાજરે ? ૧૦
- તાલ કૂટી પેટ ભરે છે સદાનો નિરધનરે.
ન્યાતમાં ઉપહાસ બપન્યું, ક્યમ હરે માહારું મનરે ? ૧૧
- સાચું કહું છું, સ્વામી માહારા, અપકીરતિ સંસારરે.
ફાક કરવા મોકલો દીક્ષિતને બીજી વારરે. ૧૨
- નીકડી પડી વરતણી શું ન્યાતને મુઝારરે ?
ફાક કરતાં સંકેચશો, તો તજીય દેહ નિરધારરે. ૧૩
- દીક્ષિત કહે શું બડબડો છો ? ન લહો તેહેતી પેરરે.
નરસેં મેહેતો મળી હરિને શરી આબ્યો ઘેરરે. ૧૪
- અમે જે તાંહાં શીક્ષણ આપ્યું મળી ન્યાત નિરવાણરે.
નામ લેશો ફાક કરવાનું, તો તજીય માહારા પ્રાણરે. ૧૫
- નરસેં મેહેતો પરમ પાવન ભક્ત હરિનો જેહરે,
બ્રહ્માદિકને વંદીમે તે બેયો વર ધરી નેહરે. ૧૬
- તેહેવું મન છે નિરબે હરિ સુ, માથે થી જડુરાયરે.
ધન, જૈવન, અધિકાર લૌકિક, તે ક્ષણ માંહાં શમી જાયરે. ૧૭
- એહ સુખ સંસારવું તે મધ્યાન્ન જાયા જાણરે.
એહેવું મન જાણીને મેહેતો બજે શારંગપાણરે. ૧૮
- વચન એહેવું સાંભળીને વજર બોલ્યો મુખરે,
પુત્રીને ભાગ્યે જે લખ્યું તે ખરૂં સુખ દુઃખરે. ૧૯
- શિખામણ દીધી-ધણી ને વાર્યો સખળો સાથરે.
વિધાતાએ જે લખ્યો તે વર ખરો સાક્ષાતરે. ૨૦
- મદન મેહેતે ધીરજ આણી વિચાર્યું મન સાથરે,
હરિભક્તની પૂજા કરતાં પૂજા વૈકુંઠે નાથરે. ૨૧

કુટુંબ સરવે પ્રીછ્યું ને પ્રીછવી ઘર નારરે.	
દીક્ષિતજી હવે શીઘ્ર થાઓ, લગન લ્યો નિરધારરે.	૨૨
દીક્ષિત ગુરુ સતોષિયા, દીધું બહુ વિધ માનરે;	
લગનનો નિશ્ચય કરીને તેડાવી વર જનરે.	૨૩

વલણુ.

જન તેડી, ચિંતા ફેડી; દીક્ષિતજી રળિયાત થયા.	
શ્રોતાજન સહુ સાંભળો, મેહેતા જન લેને ક્યમ ગયા ?	૨૪

પ્રખંધ પ. રાગ આશાવરી.

વડનગરના લોક સરવે વટે વ્યંગ વચન.	
ધીંગો વેહેવાઇ આવશે આંહાં પરણાવા નિજ તન.	૧
એ વરકન્યા પરણશે, તે લખિત ભાવ સંજોગ.	
જોવા સરખે થાશે વિહિવા. એમ હસે નાગર લોક.	૨
પછે મદન મેહેતે લગન લીધું કરી જ્યોતિષ વિચાર.	
લખી કંકાતરી વિપ્ર મોકલ્યો મેહેતા કને નિરધાર.	૩
સ્વસ્તશ્રી ગઢ પુરાતન માંહાં નાગરી નાતે તેજવંત	
નરસે મેહેતા પરમ પૂજ્ય, ભક્ત શ્રી ભગવંત;	૪
અહોરાત્ર ભજન હરિનું, કુળવંત, પ્રણયપવિત્ર,	
સાક્ષાત જોહેને કૃષ્ણજી એકાંત પ્રિય મિત્ર,	૫
સકળ કળા વિચક્ષણ પોતે, ઉપમા યોગ્ય અપાર,	
નાત્ય નાગરીતાણું ભૂષણ, ઈશ્વરનો અધિકાર,	૬
આનંદ સાગર રહે જોહેનું, પૂરણ પ્રસન્ન વદન !	
અજ્ઞાન તિમિર સઘ નાસે કરતાં તમ ચિંતન.	૭
અવતાર સકળ તે જીવનો, જોહનિ તમ દરસન.	
હું દાસ તમારો દીન છું; માહારી વિનતી ધરજો મન.	૮
વડનગરથી લખિતંગ મદન મેહેતો નામ.	
જનમ સારથક માહારો, જે વારે તમને કહું પ્રણામ.	૯

- સંબંધ કરતાં તમ સંધાતે થાય કુળ પાવન.
 કૃપા કરીને શીઘ્ર આવળે મળી જન મુ, હરિજન. ૧૦
- વૈશાક શુદ્ધ પંચમી, પાવન યોગ, શુભ શુરવાર,
 તે દિવસ ઉપર વેહેલા પધારળે નિરધાર. ૧૧
- એમ લગનપત્રી લખીને મોકલ્યો વિપ્ર એક.
 મુખવચને મેહેતાજીને પ્રણુપ્રત્ય કાઢાવી વિશેષ. ૧૨
- વિપ્ર વેગે સાંચર્યો. તે મારગ ચાલ્યો જાય.
 જૂનામઠમાં જઈ પોહોત્યો, મળ્યા મેહેતો ભક્તરાય. ૧૩
- કંકેતરી લે શીઘ્ર આપી મેહેતાજીને હાથ.
 વાંચીને સંભળાવી પોતે સમસ્થ શ્રી જડુનાથ. ૧૪
- સ્વાગત કીધું વિપ્રનું; સંતોષ્યો વિવિધ પ્રકાર,
 ભક્ષ ભોજન, દાન દક્ષિણા, પૂજન વિધિ, ઉપચાર. ૧૫
- પછે વિપ્ર આગા મોગીને ચાલ્યો વેગે જાય.
 વડનગર માંહાં ફરી આવ્યો, ઉલટ અંગ ન માય. ૧૬
- વાત સહુ માંડી કહી. તે સાંભળી સહુ કોય.
 મેહેતાને નિર્ધન કેહેતા, પણ સમતા એહેની ન હોય. ૧૭
- સમાચાર સુણી સરવ હરખ્યું. આનંદ ઉર ન સમાય,
 વિહિવા સામગ્રી માંહાં તત્પર સાથ સધળો થાય. ૧૮

વલણ.

- પરિવાર સધળો મળીને કરે સગ્ગઢ વિહિવાતણી.
 આધારભટ કહે, હરિ જોક્ષો સંસાર મુખ મિથ્યા ગણી. ૧૯

પ્રબંધ ૬. રાગ રામગ્રી.

- હરિજન હેડે આનંદ અપારજી; રહે માંહાં વસે કૃષ્ણ ઉદારજી. ૧
 તેહેના કુંઅરનો વરણવું વિહિવાય જી, ગાતાં મુણતાં પાતક જાયજી. ૨

હાળ.

- જાય દુર્મતિ દેહની તે મન નિર્મળ થાય.
 મન સ્થિર કરી, શ્રોતા, સુણો. કહું ભક્તિરસ મહિમા ય. ૩

નરસે' મેહેતો ભક્તિ ભાવે બજે શ્રી ભગવાન.	
પ્રતિવ્રતા ઘેર મેહેતીજી તે વહે મધુરી વાણુ.	૪
પ્રણામ કરીને કરે વીનતી મેહેતા પ્રત્યે તેહ.	
સ્વામી ! લગન આવ્યું હુંકડું, કાર્ય મોટું જેહ.	૫
વીનતી માહારી સાંભળો; વિચારો મન, મહારાજ !	
સામગ્રી ધર માંહાં નથી. જો પુત્ર પરણ્યાનું કાજ.	૬
કુટુંબ સ્વજન ને નાત્ય તેડો; જાનની કરો પેર.	
ઉઘમ કિશો કરતા નથી નીચંત બેઠા ઘેરિ.	૭
મેહેતોજી મુખિથી વહે, સાંભળો, સુંદરી, વાત.	
પુત્ર પરણાવશે ભલી ભાતે, આવશે લક્ષ્મીનાથ.	૮
પ્રથમ જાવું તેડવા દારકામાં શ્રીરણુછોડ.	
કાર્ય કરશે સ્વામી સમરથ સહિત લક્ષ્મી જેડ.	૯
તે માટે સુણ, માનની, (મુને સદા વલ્લભ નાથ.)	
પ્રથમ તેડું શ્રીકૃષ્ણ રૂકિમણી, પ્રજે વીહાની વાત.	૧૦
એહેવું કહીને સજ થયા, હૈડે હરખ ન માય.	
લક્ષ્મીવરનું ધ્યાન ધરીને ચાલ્યા મારગ માંજ.	૧૧
દારાવતી માંહાં સંચર્યા અતિ હરખ ધરતા મન.	
આજ દિવસ ધન ધન ! મુજને મળશે જમજીવન.	૧૨
અનેક ભક્તને કીધી કરુણા દીનાનાથ દયાળ.	
સેવક જાણી દયા આણી લેશે મુજ સંભાળ.	૧૩
નરસે' મેહેતો પરવરે, મન કૃષ્ણ મળવા કોડ.	
નિમેષમાહે ધન જળકી શિખર ભુવન રણુછોડ.	૧૪
રત્નાકરની ગર્જનાના નાદ પ્રોઠા થાય.	
ગોમતી માંહાં લેહેરિ ઊઠે; શોભા કહી ન જાય.	૧૫
ગોમતીસંગમ પરમ તીરથ નહાયા મેહેતો ધીર.	
જે જન આવી સ્નાન કરે, તેહને મળે શ્રી જહુવીર.	૧૬
નરસે' મેહેતો નહાઈ કરીને પરવાર્યા પુર માંજ	
કનક મણિમય ધામ નિરખે, અખંડ લીલા સોહાય.	૧૭

વલણુ+

અખંડ લીલા અતિ મનોહર, વરણુવી નવ જય.
મેહેતો વેગે આવિયા, જાંહાં હરિમંદિર કેહેવાય.

૧૮

પ્રખંધ ૭. રાગ ધનાશ્રી.

નરસૈં મેહેતો હરખે ધણું રે; મન માંહાં હરિ મળ્યાનું કેડ.
શીઘ્રપણે તાંહાં સાંચર્યા રે; જાંહાં છે રાગ શ્રી રણુછોડ. ૧
પ્રભુએ મન વિમાસિયું રે, આવે છે ભક્ત માહારો આજ.
વેગે સાહામા પધારિયા રે પ્રભુ પોતે ત્રિભુવનના માહારાજ. ૨
હાળ.

માહારાજ ત્રિલોકસ્વામી, સાહામા આન્યા તેણી વાર.
નરસૈં મેહેતે નિરખિયા, પ્રભુ જિભા પોળને દાર. ૩
કર જોડીને નિકટ આવી નમ્યો ચરણે ચિત ઓહાસિ.
તત્કાળ બેહુ કર ગ્રહી ઊઠાડ્યો; રૂદયા ધર્યો અવિનાશ. ૪
એક મહુરત લગી હરિએ રાખ્યો રૂદયા સાથ;
પુનરપિ ચરણે નમ્યો જે વારે, મસ્તક મૂક્યો હાથ. ૫
પછે ગ્રહો પાણિ પ્રેમ આણી મેહેતાજીનાં તાંહાં;
મંદિર માંહાં તેડી ગયા, રૂકમણીજી છે જાંહાં. ૬
માહારાજની ધર નાર જે પટરાણી લક્ષ્મી નામ,
મેહેતાજી તાંહાં આવી જિભા; કીધો દંડ પ્રણામ. ૭
આશિષ માગી જિયરે જે વારે, (મેહેતે નામ્યું શીશ),
મેહેતાજી ! તમ ઉપરે ધણી કૃપા હજી જગદીશ. ૮
સંધાસન એક જડિત મણિનું, તાંહાં બેઠા રણુછોડ;
કર ગ્રહીને મિત્રને પાસે બેસાડ્યો જોડ. ૯
સખાભાવે પૂરણુ મેહેતો, સદા રૂદે આવેશ.
સેવકતાએ પ્રથક દીસે, પણ એક સ્વરૂપ દે વેધ. ૧૦

+ મૂળમાં 'વલણુ' બોલ નથી આપ્યો.

- કહો, મેહેતા, સહુ કુશલું છે સ્વજન કુંડું પરિવાર ?
કાર્ય કાંઈ અમ યોગ્ય હોય તે ઊચરે નિરધાર. ૧૧
- મેહેતો કર જોડી કહે. સાંભળો, પુરુષપુરાણ.
કૃપા તમાહારી જાંઠાં હશે, તાંહાં સદા છે કલ્યાણ. ૧૨
- એક વીનતી છે દાસની. સુણો, સારંગપાણ્ય !
લક્ષ્મીજી ! તમે ચિત્તમાં ધરજો; કરજો વચન પ્રમાણ. ૧૩
- તમ દાસને ઘેર પગરણ આવ્યું, પુત્રનો વિહિવાય;
તે માટે હું તેડવાને આવ્યો છું, જડુરાય. ૧૪
- રૂકમણીજીએ તેહ દિવસ કહ્યું હતું, માહારાજ !
અમે પુત્ર પરણાવશું. તે દન આવ્યો છે આજ. ૧૫
- માટે વેગે પધારિયે. આવ્યું દૂંકડું લગન.
એક માસ માંહે વીસા સ્વામીજી ! સમ દન. ૧૬
- સગાં સખધી નોહોંતરિ માહારે તમ વિના નથી કોય,
માહારે પગરણ પનોહોતું તે તમ પધાર્યે હોય. ૧૭
- મેહેતા પ્રત્યે જોત્યા પ્રભુજી પ્રસન્નવદન પ્રકાશ.
મેહેતાજી ! અમે સરવથા આવશું તમ અવાસ. ૧૮
- રૂકમણીજીને આજ્ઞા આપી, રીધસીધ સહુ તત્પર કરો.
વિહિવા કાર્ય એ તમાહાં છે; માટે વેગે પરવરો. ૧૯
- રૂકમણીજી ઓચરે. જે કહાવે પ્રભુ ! તમ દાસ,
તેહતણાં અનેક કાર્ય હું કરું રહિત આવાસ. ૨૦
- તે કરતાં વળી નરસેં મેહેતો કીધો આપ સમાન;
તે માટે પરણાવા, આલો, જૈએ, શ્રી ભગવાન ! ૨૧
- એહેવું કહી રૂકમણી રણાં. પછે વદે શ્રી જડુવીર:-
મેહેતાજી ! અમે આવશું. તમે રાખો મન માંહાં ધીર. ૨૨
- વલણ.

આવશું અમે પુત્ર પરણાવા. અભિલાખ છે અતિ અમને.
અમે અમાહાં કાર્ય કરીશું. આશરો અમાહારો છે તમને. ૨૩

પ્રથમ ૯. રાગ આંદાલ ગાડી.

મેહેતાજીને કરુણા કીધી દીનાનાથ દયાળ.	
યોગક્ષેમ સેવકના વેહે નિત્ય ભક્તવચ્છળ ખીરદયાળ.	૧
હા ભણી નોંહોંતરે આવ્યાની. હૈંડે હરખ્યો દાસ.	
ભોજન સમય બીતરથી કાહાવ્યુ ઉઠ્યા વિશ્વાવાસ.	૨
મોગરેલ મસમસતું સુંદર લાવ્યા મેવક તેણી વાર;	
મરદન કીધાં મોહનજીને સૌરભ પસર્યો અપાર.	૩
મેહેતાજીને આશા આપી, ભોજન કરો, ભક્તરાજ !	
પાસે બેસી ભોજન કરીએ, એવી ઇચ્છા છે આજ.	૪
કર જોડીને મેહેતો વીનવે ધરી મને આહ્વાદ.	
*ઉચ્છિષ્ટ તમાહાં અમર ન, પામે, તે મુજને પ્રસાદ.	૫
મહા પ્રસાદ મહારાજ ! તમાહારો, ઇચ્છે બ્રહ્માઈશ.	
+શિષ્ટ હું આજ પામું તમાહાં, કૃપા કરી જગદીશ.	૬
એહેવું કહીને વચ્ચે બિતાયો નાહાવા બેસાર્યો દાસ.	
કનકકચોળે તેલ સુનાસિલ લે બિભા સેવક પાસ.	૭
મરદન આંખ મેહેતાને કરાવ્યું વળી ઉચ્છોદકે સ્નાન.	
કનકપાવડાં મૂક્યાં આમળા ખીતાંસર પરિધાન.	૮
કરી આચમન મંદિરમાં પધાર્યા સમીપ શ્રી રત્નછોડ.	
કનકાસને બેસાર્યો હરિએ, સોહો સરખી જોડ.	૯
કેસર ચંદન અર્ચન કીધું, મુગધ પ્રીતિલ થાય,	
કૃષ્ણાગર બિવેખી મૂક્યાં, ઉલટ આંગ ન માય.	૧૦
કનકથાળ કચોળાં મૂક્યાં. નાના વિધ પકવાન;	
શાક પાક પંચામૃત ભોજન આરોગ્યા ભગવાન.	૧૧
મહાપ્રસાદ આપ્યો હરિ હાથે; કરુણા કીધી નાથ.	
ભક્ત માંહાં પ્રભુએ બેદ ન આપ્યો. વેદપુરાણે વાત.	૧૨

રાણી પ્રીતે અતિ પ્રેમે. શોભા કહી નવ જય.	
માંચિત મેહેતોજી અંગે હરખે ગદગદ થાય.	૧૩
રોગી શુદ્ધ આચમન કીધાં, ઊઠ્યા શ્રી અવિનાશ.	
૧ જડિત સંધાસને બેઠા, પાસે તેડચો દાસ.	૧૪
ઠાં બરાસ તાંબોલ મનોહર આરોગ્યા મુખવાસ.	
હસ્તે મેહેતાને આપ્યાં, પૂરી સેવકની આશ.	૧૫
શુભર ઊવેખી મૂક્યાં. ઢોળે વીજળે વાય.	
ફોતોજી એક દષ્ટિ ભરીને નિરખે જાદવરાય.	૧૬
ફોતોજી પ્રત્યે હરિ બોલ્યા; સાંભળો ભક્ત અનન્ય !	
૧ આવ્યે આનંદ અતિ ઘણો. શોભે માહારું ભવન.	૧૭
૧ અરથે હું રાખી રહ્યો છું, આ વૈભવ જે દીસે.	
તને હું ઘણું વાહાલો. માહારો પ્રાણ ભક્ત જોઈ હીસે.	૧૮
જોડીને મેહેતો બોલ્યા: ધન ઘડી ! ધન દન !	
૧ શોભા સહિત પધારો. હુંકું આવ્યું લગન.	૧૯
૧ કરી કરુણાનિધિ બોલ્યા સમરથ સુંદર સ્યામ,	
મ પેહેલા તમો ઘેર પધારો. કરો સજાઈ નિજ ધામ.	૨૦
૫ રચના ઘેર કરાવો. જન ચલાવાની પેર.	
ત વેહેવાર સામઘી વસ્ત્રાબૂષણ મોતીમેર,	૨૧
ફોતાની સાથે મેકલિયા મણુ પોતાના ચાર.	
જન વસ્ત્ર કનક વાહન વળી અનેકે ધન ભંડાર.	૨૨
૨ સેવક મળી ચાર પ્રકારે સામઘી નીપાય.	
ફોતાને સોંપીને હરિએ આપી શ્રીમુખ આજાય.	૨૩
૬ ધમ્મો ભોજન ભંડારી; બીજે કનકની ખાણ;	
જો વસ્ત્ર અમૂલિક આપે; એથો વાહન પ્રમાણ.	૨૪
જી વસ્તુ જે જોઈએ, તે પ્રગટ કરે અનેક.	
હરિએ શીખામણ દીધી, કરજો મનવાંછિત વિશેક.	૨૫
ફોતોજી કહે શ્રીકૃષ્ણ પ્રત્યે, સાંભળો માહારી વાત.	
સઘળી શોભા તમ આવ્યે. પધારવું રૂકમણી સાથ.	૨૬

પ્રભુજીએ સંકેત કરાવ્યો, આવશું નિરધાર,
મન માંહાં સંદેહ રખે રાખતા; બોલ્યા વચન ઉદાર. ૨૭
મેહેતાને આલિંગન દેખને દીધો મસ્તક હસ્ત.
ચરણે નમીને ચાલ્યા તત્ક્ષણ. કૃપા થઈ સમસ્ત. ૨૮

વલણ.

કૃપા પૂરણ પૂર્ણાનંદની. મેહેતો હરખે મન.
આધાર ભટ કેહે મુરનર મુનિ વદે, મેહેતો ધન ધન ! ૨૯

પ્રબંધ ૯ રાગ રામઘી.

હરિજન હૈડે હરખ અપારજી. સેવક સોંપ્યા પ્રભુજીએ ચારજી. ૧
આજ્ઞા આપી દેવ મુરારજી, વેગે પધારો સ્વસ્થાનક મુઝારજી. ૨

ઢાળ.

‘ પધારો, ’ પ્રભુજી વદે, તમે શીઘ્રપણે, ભક્તરાજ.
વળી વેગે કાઢાવળે કાંધ અમ સરખું કાળ. ૩
રથ સુંદર સજ કરાવ્યો વળાવાને કામ.
મેહેતો બેઠા રથ માંહે કરી હરિને પ્રણામ. ૪
જૂનાગઢ માંહાં આવિયા; ક્ષણ ન લાગી વાર.
સ્વજન સરવે હરખ પામ્યું. જે જે શબ્દ ઉચ્ચાર. ૫
સેવક ચારે, રથ સારથિ જિતાર્યા શુભ ધામ.
રૂપ બદલી રજા ધર માંહાં; કરે સધળાં કામ. ૬
મંડપ રચના રચી મનોહર; કેહેતાં ન આવે પાર.
નોંહોંતરે સહુ તેડિયું; બીડ ભવન મુઝાર. ૭
પકવાન કીધાં અતિ ધણાં; ભોજન બહુ વિધ શાક,
નામ કેા જાણે નહી; સ્વાદિષ્ઠ સધળો પાક. ૮
કુટુંબ સ્વજન ને નાત્ય તેડી. દિવસ આડા વીસ.
લોક આશ્ચર્ય પામિયા; જાણ્યું ત્રહ્યા શ્રી જગદીશ. ૯

- પરસ્પરે કરે વારતા સહુ મળી અન્યોઅન્ય,
મેહેતો અકંચન વેષધારી; જુઓ, આજ શી છે ન્યૂન ? ૧૦
- ભાઈ ! સદા સેવે વિષ્ણુને, તેને ન્યૂન શી હોય ?
સ્વામી સમરથ એહનો, તે મર્મ ન જાણે કોય. ૧૧
- પછે રચી રચના મંડપ કેરી; વિધવિધ ચિત્રામણ.
સ્વજન કુટુંબ પરિવારને કર્યા વિચિત્ર વસ્ત્રાભરણ. ૧૨
- ચંદ્રવા ચોહોગમાં વિરાજે, ચિત્ર વિચિત્ર તાંહાં
ગલીયા જાળમ ને તકિયા શોભે મંડપ માંહાં. ૧૩
- ચુએ અગરજે અંબર બેહેકે; કુંકુમ છડા સોહે દરબાર;
તોરણ ટોડલે લેહેકતાં ઝળકે પોણ પગાર. ૧૪
- બહુ વિધ વાજિત્ર તાંહાં વાજે; શબ્દ અનોપમ થાય.
વેદધુની બ્રાહ્મણ સહુ કરતા; માનની મંગળ ગાય. ૧૫
- ભક્ષ્ય, ભોજ્ય, પકવાન, મીઠાઈ, પટ રસ વ્યંજન સાર;
સ્વર્ગથકી સુખ અધિક વિરાજે; આનંદનો નહીં પાર. ૧૬
- કુંઅરબાઈ સહિત સાસરિયાં માહાલે મેહેતાને ધામ.
મેહેતો ભજન કરે ગોવિંદનું પ્રેમે પૂરણ કામ. ૧૭
- તે સમે સેવક એમ બોલ્યો મેહેતા પ્રત્યે વચન:
વૃદ્ધિશાંતિક કાલ છે કરવું વેદવિહિત હવન. ૧૮
- વેગે જન લે સાંચરવું; સમીપ આવ્યું લગન;
સાવધાન મેહેતાજી થયા ને પ્રેર્યા સેવક જન. ૧૯
- સામગ્રી સહુ સિદ્ધ કરાવી, જન તણી જે પેર.
નોહોંતરાં કરવા પોતે નીસર્યા ન્યાત માંહાં ઘેર ઘેર. ૨૦
- ચૌદલુવનનો નાથ જેહેને વશ, તેહેને નહીં અભિમાન,
કર જોડીને કહે સરવને, વેહેલા પધારજો જન. ૨૧
- વિનય કરીને કરે વીનતી, રખે લગાડો વાર.
નમ્રતાએ કર્યા નોહોંતરાં. હા બણી ભલી વાર. ૨૨
- કોયકને ઇર્ષ્યા મન માંહાં તામસી પ્રકૃતિ જાત્ય,
નેત્ર ચઢાવી કેહેવા લાગ્યો:-સાંભજો મેહેતાજી વાત. ૨૩

- વસ્ત્ર અમાહારે ઉત્તમ જોઈએ; મોટો થાશે સમાજ.
વડનગર વેગળે જવું. તમ આગળ શી લાજ ? ૨૪
- મેહેતાજી કેહે, ચિંતા શાહાની ? તમને ઇચ્છા હોય જોહ,
વસ્ત્ર ભૂષણ વાહન મન ગમતાં, ઈશ્વર પૂરશે તેહ. ૨૫
- પછે ભોજન કરવા તેડ્યા. પ્રીત્યાં પંચામૃત સાર.
વાહન વસ્ત્ર ઘેર ઘેર મોકલિયાં જોઈતાં હરખ અપાર. ૨૬
- વાહન પ્રત્યે ગાંડડી મૂકી વસ્ત્રભૂષણ ઝાતકાર.
મન ગમતા શણુગાર સજે સહુ સુંદર નર ને નાર. ૨૭
- લોક સરવકો વિસ્મય પામ્યા. આનંદનો નહીં પાર
જેજેકાર કરે નગર આખું. ધન મેહેતા અવતાર ! ૨૮
- પછે સળાઈ સહુ તત્પર ઠરી. જન થઈ સહુ સજ.
પાલખી ઘોડા રથ શણુગાર્યા. ઝગકે પતાકા ધ્વજ. ૨૯
- દ્રવ્ય સામગ્રી વસ્ત્રભૂષણ ભક્ષ્ય, શકટ ભર્યાં અસંખ્યાત.
સમી પર ભુવનની; જોત્ય ઝગમગે; વિસ્તીર્ણ અમૂલ્યક જાત્ય. ૩૦
- નગરનિવાસી, શેઠ વેહેવારિયા, રાય રંકે જન જોહ,
જનતણી શાભા જોવાને થયું તત્પર સહુ તેહ. ૩૧
- વર રાગને મજાન કરાવ્યાં; ધરાવ્યા શણુગાર.
તે શાભા મુખે કહી ન જાયે; રૂપ લાવણ્ય ભંડાર. ૩૨
- સુંદર રથ જે પ્રભુજી કરે આઝ્યો મેહેતાજી સાથે,
તે રથ માંહાં કુંઅર બેસાર્યો; શ્રીશળ અરધ્યું હાથે. ૩૩
- પંચ શબ્દ નિશાન ગડગડ્યાં; વરત્યો જેજેકાર.
નગરનિવાસી સજ થઈ આવ્યું. શો કહીએ વિસ્તાર ? ૩૪
- વેદધુની વિપ્રમુખ સોહો; નાના વિધ ગુણ ગાન.
એ સમે મેહેતાજી પોતે સમર્થ શ્રી ભગવાન. ૩૫

વલ્લભ.

- સમરણ માત્રે પધાર્યા પ્રભુજી. મેહેતા દીડા તેણી વાર;
કર જોડીને નમ્યા ચરણે; આનંદ ઝગમગે અપાર. ૩૬

પ્રથમ ૧૦. રાગ સારંગ.

મેહેતે દીઠું તેજેમય બિંબ, શ્રીકૃષ્ણ રૂકમણી જોડ પરબ્રહ્મ.	૧
હૈડે હરખ તણો નહી પાર. અતિશય ગરુઓ સ્વામી ઉદાર !	૨
ગુણાતીત, ગુણવશ એહને, બ્રહ્મા શિવ ધ્યાયે જેહને.	૩
નિજ જનનો વશવર્તી તેહ. સદા આધીન, ભક્ત સુ નેહ.	૪
સ્વામી સેવક તે કેહેવા માત્ર; સેવક સુખી, શ્રમ એહેને ગાત્ર.	૫
સેવક સંગે ફરે અનુદન એહેવું એહેને પડ્યું વ્યસન	૬
ભક્તને નાંખે મધ્ય સંસાર, તે અર્થે વળી ધરે અવતાર,	૭
એ મિત્ર જીવતણો ઉદ્ધાર, પૃથિવીનો જિતારે ભાર.	૮
ગોકુળ માંહાં ચરાવે ગાય; વળી સદા કરે પ્રજની સહાય.	૯
પાંચ પાંડવની પૂરી આશ. તે ધેર કૃત્ય કર્યાં જ્યમ દાસ.	૧૦
યાદવ સહુના પૂર્યા કોડ દારકાવાસી શ્રીરણુછોડ.	૧૧
એહેવા પ્રભુનો આશ્રય નવ કરે, ભાગ્યહીન તે ફેરા ફરે.	૧૨
મહારો, પુત્ર પરણાવા કાળ જિતાવળા આગ્યા મહારાજ.	૧૩
મુજ દીનને કરુણા કરી લક્ષ્મી સહિત પધાર્યા હરિ.	૧૪
કનકમણિ રથ; ઝળકે જોત્ય, કોટિ રવિથી અધિક ઉદ્યોત.	૧૫
અશ્વ ચાર જોતરિયા રથ. ભક્તવચ્છલ બેઠા સમરથ.	૧૬
અખિલ બ્રહ્મ અવિનાશી સોય મેહેતા વિના નિરખે નહિ કોય.	૧૭
મેહેતાને મને હરખ ન માય. જાન ચલાવી નમીને પાય.	૧૮
મેહેતાને કહે જાદવરાય, તમે બેસો માહારા રથ માલ.	૧૯
મેહેતાજીને કરી પ્રણામ સનમુખ બેઠા સુંદરસ્થામ.	૨૦
વાનિજ નાના વિધ ગડગડે. હાથી ઘોડા બહુ દડવડે.	૨૧
મોટા વૃદ્ધ નાગર નર જેહ, પાલખીએ ચડી ચાલે તેહ.	૨૨
કેટલા અશ્વ અનોપમ ચડી મનગમતી દેવરાવે હડી.	૨૩
કુટુંબ સહિત મોટા મહાજન બેઠા મન ગમતે વાહન.	૨૪
નગરનિવાસી વણુ ચાર આનંદે ચાલ્યાં નર નાર.	૨૫
મેહેતો બેઠા સમીપ શ્રીરંગ, જેહને જળમીન તુલ્ય સંગ.	૨૬

મેહેતો નિરખે મોહન રૂપ. અવર કોય ન જાણે સ્વરૂપ. ૨૭
આધાર ભટ કહે, ચાલી જન. શોભા શી કહે અજ ભવ ભગવાન ? ૨૮

પ્રબંધ ૧૧. રાગ સામેરી.

મેહેતે ચલાવી જન. સાથે વિરાજે શ્રી ભગવાન. ૧
શોભા કવિએ કહી નવ જાય. મારગે શુકન ભક્ષેરા થાય. ૨

ઢાળ.

શુકન ભક્ષેરા મારગ માંહે. મળી સનમુખ નાર;
કુમકુમ ચર્ચિત, ઉપર શ્રીધ્વજ, કલશ પૂરિત વાર. ૩
જૂનેગઢથી પરવર્ચા. મારગ મુખ અપાર.
તેર દિવસે આવી પોહાતા વડનગર મુઝાર. ૪
વધામણિયા વેગે આવ્યા મદન મેહેતો છે જ્યાંય.
મેહેતા ! તમારી જન આવી રહી વાડી માંહ. ૫
વજ્ર માહારાજ તણો તે વઢે મુખથી વાણુ.
કહો, જનનું શું માન છે ? સંખ્યા કરો પ્રમાણુ. ૬
વધામણિયા વઢે વળતા, જનનો બહુ સાથ.
મદન મેહેતા ! સાંભળો, તો વિસ્તારી કહું વાત. ૭
ગજ મોટા મદ ગણિત છે એક શત ને આઠ.
ચાર સહસ્ર અસવાર અહ્લુત. પાલખી શત એક સાઠ. ૮
ત્રીસ ઉપરિ ત્રણસે રથ. પેદવનો નહી પાર.
સંખ્યા કરીને જોશો, તે વારે જાણુશો નિરધાર. ૯
દશ જોડી નગારાંતી ગાજે હય ગજ ઉપરિ,
ધજ સુંદર દે શત લૈને દ્રોડે અનુચર કર ધરી. ૧૦
વળી અનેક વૈભવ સાથે. કહી ન જાયે પેર.
જૂનાગઢ માંહાં, મદન મેહેતા, નવ રથું કોઈ ધેર. ૧૧
માહા સમૃદ્ધિના ધણી છે નાગર સધળો સાથ.
સકુંબ્ય સરવે આવિયું તે. શું વિખાણું વાત ? ૧૨

- વાટે ઘાટે વિસ્તરી છે મેહેતા કરી જન.
સ્થાનક જનતણા ભજે છે સ્વર્ગલોક સમાન. ૧૩
- જનનો બગર મોટા; મળે મેવા વસ્તુ અપાર.
શોભા સુણીને જનની હરખ્યો વજર તેણી વાર. ૧૪
- વધામણિયાને મદન મેહેતે સંતોખ્યા બહુ ભાત.
સાહામા જવા જનને તેડ્યા મુખ્યજન નાત્ય. ૧૫
- કેસર ઘોળી તત્પર કીધાં શ્રીશળ, ફેશળ જોડ,
તેલ, તંબોલ, સોંધા અગરના, અત્તર વિધવિધ તેહ. ૧૬
- વેહેવારિયા રીધવંત મોટા અપરિમિત જે હોય,
મદન મેહેતા સાથે ચાલ્યા જન લેવા સહુ કોય. ૧૭
- સુખપાલ અશ્વ અનોપમ મેગળ બહુ રથ તત્પર સોજી,
મદન મેહેતાના વૈભવ માંહાં ન્યૂન કરી ય ન હોય. ૧૮
- નાના વિધનાં વાજિત્ર વાજે; થે રહ્યો ધમકાર.
જનને આવી મળ્યા તે. શોભાનો નહી પાર. ૧૯
- મદન મેહેતો જન નિરખી વિસ્મય પામ્યા મન.
પ્રતાપ મોટો મેહેતાજનો દેખી થયા પ્રસન. ૨૦
- દીક્ષિતજને નમ્યા ચરણે. ધન ધન, ગુરુજી, તમને !
વેહેવાઇ શોધ્યો પૂરણ મંથિર. મોટો કીધો અમને. ૨૧
- મદન મેહેતો આવતા જોઇ મેહેતાજી ભભા થાય.
વેહેવાઇ બેહુ ધાઈ મળિયા. આનંદ હર ન માય. ૨૨
- પ્રણામ કીધો મદન મેહેતે; વળી નમ્યો સહુ સાથ.
અરધપાદ આદર કરીને સંતોખ્યા ભલી ભાત. ૨૩
- નરસં મહેતે પૂજન કીધું પ્રેમ સુ પરબ્રહ્મ.
લોક માયાએ આવયાં તે ન જાણે કાંઈ મર્મ. ૨૪
- પ્રણિપત્ય કરી બહુ માન દીધું મદન મેહેતો જોડ;
નગર માંહે આવિયા; વાંધ્યો મન માંહાં સ્નેહ. ૨૫

વલ્લભ.

સ્નેહ વાધ્યો; અર્થ સાધ્યો. મદન મેહેતો બુદ્ધિમાન
સામગ્રી તત્પર કરી, જે વિધ ઘટે કન્યાદાન.

૨૬

પ્રબંધ ૧૨. રાગ કેદારી.

અનન્ય ભક્ત તણો મહિમા ય એક રસનાએ કલ્પો ન જાય.
મેહેતો ધ્યાન અહરનિશ ધરે, જેહનાં વાંછિત વિદૂલજી કરે. ૧
મેહેતોજી પ્રેમે રસ મગન, જેહનો પ્રભુ પરણવે તન.
નામ તો નરસૈયાનું સરે, કાર્ય સહુ હરિ છનછા કરે. ૨

હાજી.

કાર્ય સહુ વિહિવાતાણું, તે પ્રભુજીએ ઝાણું હાય.
મેહેતોજી લીલાસિંધુ ઝીલે, ગાય ગુણ શ્રીનાથ. ૩
નગર સમીપે સુંદર વાડી, તાંહાં ઊતરી જાન.
મેહેતાજીના શિબિર ભવન માંહાં વિરાજે ભગવાન. ૪
પ્રભુજી દેવ સ્વતંત્ર ભવન છે; તાંહાં નહી કોનો પ્રવેશ.
સ્વજન કુટુંબ મેહેતાને દેખે ને મેહેતો દેખે દેવેશ. ૫
તે સમે શ્રી મેહેતા પ્રત્યે મદન મેહેતે એમ કાહાવ્યું,
વર ઊધલાવી લાવો વેગે. લગન સગીપ હવે આવ્યું. ૬
મેહેતો આવ્યા પ્રભુજી પાસે. વીનતી મુણો માહારાજ !
દાસ તમાહારો આજ પરણુશે. શીઘ્ર વરધોડાનું કાજ. ૭
પ્રભુજી બોલ્યા પ્રસન્ન થઈને, કુંવરને લાવો આમ.
તત્કાલ મેહેતે પુત્ર તેડાવ્યો; હરિને કર્યો પ્રણામ. ૮
લક્ષ્મીવરની જોડ જોઈને ચકિત થયો તે તન,
ફરી ફરીને ચરણે લાગ્યો. પ્રભુજી હવા પ્રસન્ન. ૯
પ્રદુમ્ન કેરાં આજણુ વાધા લે આવ્યા હુતા સાથ.
બોળે બેસારીને પુત્ર શણુગાર્યો પ્રભુજીએ નિજ હાથ. ૧૦

- પછી પ્રભુજીએ મેહેતી તેડ્યાં; આવી નમ્યાં હરિચરણ.
મેહેતાજીની કૃપાએ માણેક મેહેતી પામ્યાં શરણ. ૧૧
- શ્રીકૃષ્ણ રૂકમણી જોડ વિરાજે તાંહાં ઉભા પુત્ર ને સ્વામી.
ચારે રૂપ અનુપમ જોધને નારી અવધિ આનંદ પામી. ૧૨
- શ્રીકૃષ્ણજીએ શણગાર પોતાનો મેહેતાજીને પહેરાવ્યો;
મેહેતાજી સુ ભેદ ન રાખ્યો; આપ સરીખો કેહેવરાવ્યો. ૧૩
- રૂદયા સાથ લે મેહેતાને વદે દેવ મુરાર.
મેહેતાજી ! તમે નિશ્ચે માનો, આપણે અંતર નહીં લમાર ૧૪
- રૂકમણીએ પટ ભૂષણ અલૌકિક પેહેરાવ્યાં મેહેતીને તેણી વાર.
કુઅરબાઈને પરેક્ષ દયા ધણી આર્ગળ ચારે મોટો સંસ્કાર. ૧૫
- વરરાજ વરધોડે ચઢિયો. માનની મંગળ ગાય;
વાનિત્ર નાના વિધનાં વાજે; શોભા કહી ન જાય. ૧૬
- ફૂલની ટોપી ઓલ્ય મનોહર. કાને કુંડળ લલકે.
નેણુ વિશાળ; અંજન અતિ ઓપે. મુખ તાંબોલ રંગ ઝલકે. ૧૭
- ફૂલતણી ચાદર આચ્છાદી. દીસે ચંદ્ર વદન.
કાજળબિંદુ ગલ્લસ્થળ સોહે; ઉપમા શશી લાંછન ૧૮
- અશ્વ ઉડયલ શણગાર્યો અદ્ભુત હીરારત્ન ઝગમગતાં.
જોજોકાર બંદીજન બોલે, ચાલે પથ ડગમગતા. ૧૯
- શ્રીફળ કરમાં, ચમર વીજન, સોહે અતિશિ કુમાર.
શોભા શી વિખાણે કવિજન ? કેહેતાં નાવે પાર. ૨૦
- નાગર બ્રાહ્મણ સ્ત્રી પુરુષ સહુ વર પુંઠે પરવરતાં.
સ્વસ્તિવાચન વિપ્ર ભણે છે. માનની માન આચરતાં. ૨૧
- પંચ શબ્દ વાળાં શુભ વાજે. રાગ રંગ ચૈકાર.
હાથી ઘોડા રથ સાંચરતા શણગાર્યા અતિસાર. ૨૨
- પાલખી અનેક સુંદર શોભાળી બેસાર્યો જીવતી સાથ.
હસ્તી ઘોડા ને રથ ઉપરિ બેઠા નાગર સુજાત. ૨૩
- અસંખ્ય તાંહાં દીવીદાર જોડે; શ્રદ્ધી કર મોટી ચરાખ;
જળહળ જોત ઉલોત થયું જાણે ઉદમા ઈંદુ નભ લાખ. ૨૪

ખીયોરિયા ને છૂટે હવાઈ બ્યોતિમંડળ સમાન.	
મેહેતાજી તે નેણે નિરખે, સંનિધ શ્રી ભગવાન.	૨૫
ગગન મારગે શ્રીકૃષ્ણજી પધારે બેસી શુભ વિમાન.	
તે એકલા મેહેતાજી નિરખે. લક્ષ્મીવરનું ધ્યાન.	૨૬
વડનગરનો રાજા આવી નમ્યો મેહેતાને પાય.	
બલે પધાર્યા મેહેતાજી ! હું નામી ક્યો ભૂમિ માંલ.	૨૭
શોભા જોઈને રાજા રીઝ્યો; વિરમે પામ્યો મન;	
નગર માહે લે પરવરિયો વરઘોડો રાજન.	૨૮
પંચરંગી સેના સંધાતે પુરવિષે પરવરિયો,	
ચૌટાં ચોક ને શેરી માંહે તે વરઘોડો ફરિયો.	૨૯
શામેલા શણગાર્યા સુંદર એક શત દિવ્ય અનુપ;	
જોતાં નેણાં તમિ ન પામે એહેવાં ધર્યા છે રૂપ.	૩૦
પુરના વાસી ચક્રિત થકા સહુ વૃતન લીલા નિરખે,	
ધન ધન શ્રીનરસ મેહેતા ! કુસુમ ચોહોદિશ વરખે.	૩૧
એહેવી રચનાએ વરઘોડો આવ્યો વેહેવાઈને દાર;	
તોરણ આવી ઊભો વરરાજા; ગીત ગાય સહુ નાર.	૩૨
વલણ.	
ગીત ગાય સહુ ગોરડી; તોરણ ઊભો વરરાય.	
પોહોંકવા આવી સાસુ પ્રેમે હેડે હરખ ન માય.	૩૩

પ્રખંધ ૧૩. રાગ ખિલાવલની દેશીનું ધવલ.

તાંહાં માનની મંગળ ગાય જી, આનંદ ઉર ન સમાય જી. ૧
આવી મદન મેહેતાની નાર જી. સાથે સોહે સ્ત્રીજન ચાર જી. ૨
વરજીને પોંહોંકી પધરાવ્યો જી. સહુ વિનતાને મન ભાવ્યો જી. ૩
ઠાધી મ્હોજોણાની રીત જી, અબોખા કલુઆ વિધ કરી પ્રીત જી. ૪
ચોરી રૂપાની નવરંગી જી. તોરણ મોતીસર શુભ નંગ જી. ૫
વર વહુ બેઠાં ચોરી માંલ જી, સમે વસ્તે સાવધાન મેહેવાય જી. ૬

કન્યા સુંદર રૂપનિધાતુ જી. મદન મેહેતે દીધું કન્યાદાન જી. ૭
 મંડપે વેદતણી ધુની લાગી જી. મંગળ ગામ નારી સોહાગી જી. ૮
 એ સુખ કોણે ન જાય વરણ્યાં જી. વરકન્યા પ્રેમે તાંહાં વરણ્યાં જી. ૯
 હવું હરખે સહિત પ્રભાત જી. વિહિવા વરત્યો જન્મત વિધ્યાત જી. ૧૦
 કોલિયા કંસાર તણા ભરિયા જી. ભલા વીત્યા મેહેતાજીને
 અરિયા જી. ૧૧

વેહેવાઈ નમ્યો મેહેતાને પામ જી. હરખ હેડા માંહે ન મામ જી. ૧૨
 વિપ્ર સતોખ્યા આપી દાન જી. વેહેવાઈ બેહુએ મહાભાગ્યવાન જી. ૧૩
 આખ્યાં વરને વસ્ત્ર ભૂષણ જી. રીતભાત થઈ સહુ પૂરણ જી. ૧૪
 વસણ.

રીતભાત પૂરણ થઈ. વરત્યો જોજોકાર.
 આધાર ભટ કહે, વિહિવા થયો. તે ઉઘમ દેવ મુરાર. ૧૫

પ્રખંધ ૧૪. રાગ દેશાખની ચાલ.

ભલી ભાતે પરણાવ્યો કુમાર. વરત્યો સઘળે જોજોકાર. ૧
 મેહેતે જોયું વહુનું સુખ; મન માંહે અતિ ઊપન્યું સુખ. ૨
 રત્ન માણુકનો સુકતાહાર વહુને કંઠે અરખ્યો તેણી વાર. ૩
 તેહેનું મૂલ્ય કો જાણે નહી; રૂપરંગ કો ન શકે ટહી. ૪
 મેહેતીજીએ આખ્યો શણુગાર લક્ષ્મીનાં ભૂષણ અતિ સાર. ૫
 શીઘ્ર વરત્યાં મંગળ ચાર. બ્રાહ્મણને સુખે વેદ ઉચ્ચાર. ૬
 સહુને સુખથી નીસરે બોલ, એ વરવહુની નહિ સમતોલ. ૭
 મદન મેહેતાજી ભાગ્ય અપાર, નરસૈં મેહેતો આવ્યા જોહેને ધાર. ૮
 નરસૈં મેહેતો શ્રીહરિનું રૂપ. કોણ માત્ર તે મુરનો ભૂપ ? ૯
 પૂજ્ય મદન મેહેતાને ઘેર સેવા કીધી તેહેની રૂઢી પેર. ૧૦
 ધન ધન રે નાગરની નાત્ય, જાંહાં પ્રકટયા મેહેતો સાક્ષાત ! ૧૧
 ધન નગર, ધન પુરના જન, જાન વિષે નિરખ્યા હરિજન ! ૧૨
 નૌતમ શોભા નિરખી સાર સહુકોને મને હર્ષ અપાર. ૧૩

મદન મેહેતે જાણ્યું નિરધાર, મેહેતો તે ઇશ્વર અવતાર.	૧૫
મમ કુળ પાવન નિમ્ન લહ્યું. સગપણ એ સાથે બંધે થયું.	૧૫
જો પામ્યા એહેતું દરસન, પરિપૂર્ણ થ્યાં સહુ સાધન.	૧૬
દીક્ષિતજીને શરી શરી નમે. આ મુખ તમ ચક્રી પામ્યા અમે.	૧૭
ગુરુપણું તે તમાહારું સહી, બીજી વાત સહુ મિથ્યા લહી.	૧૮
મેહેતા કને આબ્યા તત્ક્ષણ, વજીર મેહેતાને લાગ્યા ચરણ.	૧૯
મેહેતાજીએ માગ્યું માન. કૃપા કરો, મોટા પરધાન !	૨૦
તમે જો રાય; રંક છું અમે. અમને મોટા કીધા તમે.	૨૧
વજીરનું કુટુંબ પરિવાર મેહેતા ચરણે કયો નમસ્કાર.	૨૨
ભોજન કરવા તેડી નાત્ય. સહુ કો જમે જનનો સાથ.	૨૩
વિધવિધનાં પ્રીત્યાં પકવાન. રૂડી પેરે સંતોષી જન.	૨૪
ચેહેરામણી આપી બલી ભાત. સહુકોને કીધું રળિયાત.	૨૫
યથા સંપત સહુ કીધી રીત. માહોમાંહે ધણી વાધી પ્રીત.	૨૬

વલણ.

પ્રીત વાધી અતિ ધણી, હૈડે હરખ અપાર.

ધન ધન મેહેતો નરસૈં, જેહેને કૃપા દેવ મુરાર !

પ્રબંધ ૧૫. રાગ ધનાશ્રી.

વિહિવા હવો વિશ્વે વિખ્યાત જી. જનને રાખી દિવસ સાત જી. ૧
બહુ વિધ કીધી વેહેવાઇએ મનુહાર જી. આનંદ ઓચ્છવ વરત્યો અપાર જી. ૨

ઢાળ.

આનંદ ઉચ્છવ અતિ ધણો કરી સંતોષી બહુ જન.
દિવસ આઠમે આજ્ઞા માગી. પામ્યા સહુ સનમાન. ૩
મદન મેહેતો નમ્યા ચરણે મેહેતાને તેણીવાર.
સ્વામી! મુજને દાસ જાણી સંભારજો નિરધાર. ૪
પછે માધવજી કને મેહેતો આબ્યા, કીધો દંડ પ્રણામ.
મસ્તક હાથ મૂક્યો માહારાજે શ્રીવર સુંદર સ્થામ. ૫

- સ્વામી ! વિહિવા કાર્ય સિદ્ધ પામ્યું તમાહારી કૃપાએ કરી.
મેહેવાઇએ વદામ કીધા સેવા બહુ વિધ આચરી. ૬
- આજ્ઞા હોય તો સિદ્ધ કરીએ જૂનાગઢ મુઝાર.
શ્રી હરિ કહે હવાં શીઘ્ર થૈએ ક્ષણ મળિયા વાર. ૭
- પછે હરિએ રથ હઠાવિયો; મેહેતે ચલાવી જન.
વાનિત્ર વાગે અતિ ઘણું ને ગુણીજન કરતા જાન. ૮
- મારખનાં સુખ શાં શાં કહીએ ? કેહેતાં ના આવે પાર.
અતિ આનંદે આવી પોહોતા જૂનાગઢ મુઝાર. ૯
- વિનય કરી મેહેતે જમાડયો જનનો સહુ સાથ;
સુખવાસ તાંબોલ લવંગ એલચીએ સંતોખ્યા બલીભાત. ૧૦
- નાગર સહુકો સાંચર્યા આજ્ઞા લઈ મેહેતા તણી;
પોતપોતાને ચૈર આવ્યા; સ્તુતિ મેહેતાની કરે ઘણી. ૧૧
- વરકન્યાને તેડી મેહેતો આવ્યા ભવન મુઝાર.
એકાંત મંદિર લાવ્યા વેગે, જાંહાં બેઠા દેવ મુરાર. ૧૨
- વરવહુ બેહુ ચરણે લાગ્યાં, હરિએ દીધો મસ્તક હાથ;
રૂકમણીજીએ આશિષ દીધી પોતે લક્ષ્મી માત. ૧૩
- કૃપા કરીને પ્રભુ ઉચર્યા વરકન્યા પ્રત્યે વચન,
માગો જે કાંઈ ઇચ્છા હોય તે. હું થયો પ્રસન્ન. ૧૪
- મને વિચારીને માગિયું જોડી બન્યો હાથ,
ક્ષણ એક ચરણથી અળગાં ન રાખશો. સેવા કરૂં શ્રીનાથ. ૧૫
- કૃપાનાથે કૃપા કરીને લીધાં રૂદ્યા સાથ.
મનવાંછિત ફળ પામશો, એમ બોલ્યા પ્રભુ સાક્ષાત. ૧૬
- પછે ગામસારણી કીધી મેહેતે; બોજન દીધાં બલી ભાત;
સાત દિવસ સહુ જમાડયું; અતિ સંતોખી સહુ નાથ. ૧૭
- નગરનિવાસી વર્ણુ ચારે કરે મેહેતાનું વિખાણુ.
મેહેતાજીને નિર્ધન કેહેતા ને મુરખ પશુ અબળુ. ૧૮

- દિવસ કેટલા મેહેતા મંદિર રહ્યા ત્રિભોવન રાય;
પછે વિનય યુક્ત મેહેતા પ્રત્યે હરિ માગે વિદાય. ૧૯
- ગદગદ કંઠે મેહેતો કહે છે લાગી પ્રભુને પાય.
મિથ્યા જનમ ને આયુષ્ય જે કાણુ તમ વિના જાય. ૨૦
- વદે પ્રભુજી મેહેતા પ્રત્યે, હું તુમથી અળગો નથી.
જાંઠાં તું તાંઠાં હું સદા રહું; માનજો મને સરવથી. ૨૧
- હું તું કરતાં ભેદ ન મીલે; એક રૂપ નિરધાર.
કેહેવા માત્ર તે દારકાં, વસું તુજ રૂદે મોઝાર. ૨૨
- પછે ભોજન કરીને રથ બેઠા; રૂઢમણી છે સંગ.
દારાબતી માંઠાં પરવર્યા સમરથ સ્વામી શ્રીરંગ. ૨૩
- મેહેતાજી વળાવવા આવ્યા હરિએ વાલ્યા હેતે કરી,
હરજી પોહોત્યા દારકાં. મેહેતો મંદિર આવ્યા ફરી. ૨૪
- કીર્તન ઓછવ કરે પ્રેમે, મેહેતો હરિશુણુ ગાય.
મેહેતીજીના કોડ પોહોત્યા મેહેતાનિ પસાય. ૨૫
- વરકન્યાને લાડ લઠાવે; ન મેલે કશી એ ન્યૂન.
પ્રભુ મળ્યા, અંતરપટ ટલ્યા, તે મેહેતાજીનું પુણ્ય. ૨૬
- જગત પાવન કીધું મેહેતે; પવિત્ર કીધી નાત્ય.
એણી રીતે પુત્ર પરણાવ્યો; જુગ માંઠાં વરતી ખ્યાત. ૨૭
- મેહેતાજીનો કુંઅર પરણ્યો તે કલ્હો જશ્ન વિસ્તાર.
ગાય અથવા સાંભળે તે તરે ભવ સંસાર. ૨૮
- મનવાંછિત ણ પામે નિશ્ચે, ન આવે ગરબે ફરી.
આધાર ભટ કેહે એહેવા પ્રભુનો, શ્રોતા, રહો આશ્રય કરી. ૨૯

વિવાહચરિત્ર સંપૂર્ણ.

મોહોસાળું ચરિત્ર.

કડવું ૧. રાગ આશાવરી.

- દયાનિધિ શ્રી દામોદરને ચરણે નામું શીશ. ૧
- કામના પૂરે મનતણી સમરથ શ્રી જુગદીશ. ૧
- બ્રાહ્મણને વળી ભક્ત હરિનો સોનું ને સુમંધ, ૨
- ધક્ષરણ, ચંદનકુસુમ લગ્ન વિષ્ણુભક્તિ બ્રાહ્મણને સંબંધ. ૨
- ધન્ય નાગર નરસૈંમેહેતો હરિભક્તિ રસનો સિંધુ ૩
- તેહેના તરંગ ચોહોદિશ ચાલ્યા જે રચ્યા બહુ પ્રબંધ. ૩
- મંથ સધળાતણું સાધન મન વરો વિશ્વાસ, ૪
- હરિ મળ્યાનું મન કરો તે સેવો હરિના દાસ. ૪
- દાસને પાસે સદા પ્રભુજી અમરથ શ્રી મહારાજ, ૫
- સંકટ વેળા સંભારે તો સરે સધળાં કાજ. ૫
- કેટલે ઠામે કરુણા કીધી વીનતી જાંહાં જાંહાં કરી. ૬
- દોશી પરજાન અને પારખે હાર આપ્યો શ્રી હરિ. ૬
- વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યાં તે કલો સ્વરૂપ વિસ્તાર, ૭
- નિશ્ચલ મન કરી હરિ આરાધ્યા ન ગણ્યો લોક વેહેવાર. ૭
- તદ્દર્શ પોતે થૈ રહ્યો તેહેને કરી છે ન્યૂન. ૮
- કલિમાંહે અવતરીને કીધું જગત પાવન. ૮
- એક નામ નારાયણ તણે કહ્યો શું ન થાય કામ, ૯
- કલ્પદ્રુમ ને કામદુધા તે ભક્તને હરિનું નામ. ૯
- આઠ નવ તે ચાર ચર થઈ રહે ચરણે અનુસરી, ૧૦
- મોટમ શ્રી મેહેતાતણી જે જાગ સુનૈયે ભરી. ૧૦
- મેહેતા કરો પુત્ર પરણ્યો પછે વીલાં વરસ દસબાર, ૧૧
- તે કાર્ય તો સિદ્ધ પામ્યું જે આળ્યા કુતા જણે ચાર. ૧૧
- તે તો કાર્ય કરી વળ્યા પછે રહ્યો મેહેતો ઉદાસ, ૧૨
- પોતાની કમાઈ પાખી પારણી શી આસ. ૧૨

લોકે સરવે એમ કહ્યું માયાએ આવર્યું મન.	
મેહેતાજીની લીલા તો કે વિરલા સમજે જન.	૧૩
કેટલેક વરસે મેહેતાજીએ સંકેત્યું ધરસૂત,	
નિતલીલામાંહાં મોકલ્યાં મેહેતીજી ને પુત્ર.	૧૪
વહુ મનોરથ એમ રાખે મેહેતો હરિતું રૂપ.	
જો હું સેવા કરું એહેની તો કરું લીલામાંહાં અનુપ.	૧૫
રાત દિવસ હરિ ભજે વહુજી મેહેતાજીને સંગે,	
અવર સંગી જે મેહેતાજીનાં તે રીઝ્યાં વહુને પ્રસંગે.	૧૬
ભક્તિરસનો સાગર મેહેતો તાંહાં ઝીલે મંડળી મરાજ,	
સ્વતંત્ર લીલારસ અનુભવતાં વહી ગયો કેટલો કાળ.	૧૭
પછે કુંઅરબાઈ રહે સાસરે માંગરોલ ગામ મુઝાર,	
તેહેને સીમંત સમે આવ્યો સાસરિયાં દમે અપાર.	૧૮
જોધએ મેહેતો મોહોસાળું હવે કરશે કાણુ પ્રકાર,	
તે તો વાયરો વહી ગયો જે પરણાવ્યો કુમાર.	૧૯
પણ સકળ પૃથ્વી સુનાકેરી દેખે હરિના દાસ.	
જાની જેહેના રૂદે માંહે રમાપતિનો વાસ.	૨૦

કંઠવું ૨. રાગ રામખી.

મેહેતાની પુત્રી છે જેહ કુંઅરબાઈ નામ કાહાવે તેહ.	
નેહ સું પરણાવી માંગરોલ ગામ માંહારે.	
સાસરિયાંમાં રહે સદા, સેવા કરે આણીને મુદા,	
કદા કોને દુહવે નહીં રે.	૨
નાહાની વયમાં મૂર્છા માત પણ માથે છત્ર મેહેતોજી તાત,	
વાત ન પ્રીછે કામ તે તણીરે.	૩
તેહેને આવ્યો સીમંત સમે કુંઅરીને સહુ મેહેણે દમે,	
ક્રિમે મેહેતો મોહોસાળું લાવશેરે.	૪
પંચમાસી પુત્રીતણું અંખા વિણ ગયું અણમણું,	
હવે ભણું સીમંતની શોભા ધણીરે.	૫

કુંઅરબાઈ કહે વાણીરે માહારે જનકે વાત ન જાણી રે,	
આણીરે વારે કંકુ ઢાગળ મોકલોરે.	૬
બોખલો પડ્યો નામરે તે સ્નેહે સાધશે કામરે,	
ધામરે પિતાતણે જો આવશેરે.	૭
સ્વસ્તશ્રી જીરણપ્રાકારરે તેડીને સહુ પરિવારરે,	
વણુ વારરે નરસૈં મેહેતા પધારજોરે.	૮
માંગરોલથી લેખરે, આવવું લૈધ વિશેખરે	
નિમેષરે તમ વિના નવ સરેરે.	૯
અવસર તમ પુત્રીતણો મહિમા આવ્યે રહે ધણો	
હરિ ભણો પણ કાર્ય છે ધનતણુંરે.	૧૦
ખરચ્યા જોઈશે દામરે, મોટા કુળની મામરે,	
મામરેમાંહાં મહિમા રહે તમ આવજોરે.	૧૧
ઓછું લખિયું વચનરે, મેહેતો હસિયા મંનરે,	
એ જનરે, હરિલીલામાંહાં શું લહેરે.	૧૨
સમરથ વૈકુંઠ નાથરે, સદા ભક્તને સાથરે,	
હાથરે, શિર છે શ્રી હરિજીતણોરે.	૧૩
ગાંઠે બાંધી બે તાળરે, ગોપીચંદન તિલક વિશાળરે,	
માળરે, કંઠે કે તુળસી તણીરે.	૧૪
કુંઅરબાઈનું છે સીમંતરે, તમો સોઢો સધળા સંતરે,	
ભગવંતરે ભક્તને કરુણા કરેરે.	૧૫

કંઠવું ૩. રાગ રામઝી.

સંપુટ સાથે શાલગ્રામજી, દામોદરજી જેહેતું નામજી. ૧

ઢાળ.

દામોદરજી નામ જેહેતું શુભ સામઝી એહ	
હુંડીપત્રી ખરચ ખાવું તે નાથજી શું નેહ.	૨
એક રથ મેહેતે માગી આણ્યો સિચિલ સધળે અંગ,	
વૃદ્ધ બળદ ને આખલો જોતર્થા જોડી પ્રસંગ.	૩

- સહજ કહે વણી સાંગી શોભાને નહીં પાર
 ૫૮૫૮ ચે'ચુ' ચાલતાં બહુ સુંદર થાય સાર. ૪
- હાકતાં બેસે બળદિયો આપલો તાણી જાય,
 નાયે જાણ્યો નવ રહે ને કાનેતર બહુ થાય. ૫
- ચઢે બેસે ઉતરે તાણે જાણી નાય,
 જોકૃષ્ણ વાણી બિચરે એમ પોહોતો સધળો સાથ. ૬
- ખાંતીલો ખોખલો પંડયો પેહેલો પેટો ગામ મોજાર
 વાટના જે ઢંગ દીઠા તે કલા સમાચાર. ૭
- કુંઅરબાઇનાં સાસરિયાં માંહાં કહી સધળે વાત
 સામગ્રી શું આવે છે ભાઇ કુંઅરબાઇનો તાત. ૮
- સ્વર્ગથી જયમ અપહરો દોડે અમરપતિને કાજ
 ખલકતી ચુડી રૂપે રૂડી નેહે નમતી લાજ. ૯
- અલી અહીં શું રહી ઉભી મેહેતોજી આવ્યા દાર,
 કાર્ય મેહેલાં કામિની ! સહની લાગી લાર. ૧૦
- સુખણી સાહામો કંથ બોલો શીશ અંબર ઓઢ
 કુંઅર કેડે શું ચઢાવ્યો ? તરુણી પરહો તે ઓઢ. ૧૧
- રહે અળગી અહીંથીકી ચંપાણો માહારો પાગ,
 ઊરજ માહારે અંગ ખુચે જોવાનો નહીં લાગ. ૧૨

વલણુ.

- જોવા લાગ ન મળે, બીડ બરાણી મેહેતા કાજ,
 અવસ્થા જોઇ સહુ હસે એ આવી શું કરશે આજ ? ૧૩

કંઠવું ૪. રામ દેશાખ.

- માંહાંભિરાને શું આવિયો વહુજનો તાત ?
 જોવા નરનારી મળ્યાં વીસમે લહી વાત. માંહાં. ૧
- તરુણી એ તાલ વળડસે ફેસ્વરી માળા
 નટુઆની પેરે નાચસે ચલસ જોની ચાળા. માંહાં. ૨

જે જે કૃષ્ણ લાંબે સ્વરે, કેહેશે કર બેડી,	
કુંઝરખાઇને કાઠની ચંતા નહી થોડી.	માંહાં. ૩
સાસંરિયાં શેકે ધણું, મેહેણાં મુખે ભાખે,	
તોણ્ય તાત વહુજીતણે, વાસી નવ રાખે.	માંહાં. ૪
જાહાને અહીકણ આવિયો સમઝી કેહે શાણી,	
ધન વિના નામરી નાત્યતું કહો ક્યમ રહે પાણી.	માંહાં. ૫
દુર્બળ પીહર જેહેતું દુઃખ સધળું સેહેવું	
મેહેણાં નિશદિન સાંખવાં કુંઝરી ! ક્યાંહાં કેહેવું.	માંહાં. ૬
નણદ તણે નાકોટડે મહિલા એ મરશે	
આ સામઝી સાસુ જીઓ માંહાંમેરું શું કરશે.	માંહાં. ૭
સુખણી સાસુ બોલશે, મુખે મરમની વાણી,	
લાડકી ! લોહોનારું નથી કે નયણતું પાણી.	માંહાં. ૮
અવસર માથે સાંભરે, બાપ અને વીરો,	
પુરુષ પુરુષને ઠામ છે માતા તે હીરો.	માંહાં. ૯
સાસુ સસરાનો જણ્યો સમઝણો સાથી	
મન રાખે મહિલાતણું ત્રિભુવનમાં ક્યાંહાંથી.	માંહાં. ૧૦
સુંદરજી સસરાયકી લાજ્યો મનમાંહાં રંચ,	
કુંઝરખાઇને ક્યમ કહે આ દીઠા સંચ ?	માંહાં. ૧૧

વલણ.

સંચ જીઓ સસરાતણા મણા નથી કાંઈ સંગ,	
લજમણા થે આવિયા ક્યમ નાત્યમાં રહેશે રંગ.	૧૨

કડવું ૫. રોગ વેરાડી.

આ રથ જો રણિયામણો સુણ સુંદરી,	
બાગો કટકા વીસ, જેહેલી કોણે કરી.	
જળદ નિરખ બે બાપડા, સુણું એના ખેડને ચડે રીસ,	જેહેલી. ૧
કુમ માંડડી દીસંતી નથી, સુણું નહી રખતિયા બે ચાર.	જેહેલી.
ચંગતણો જીઓ મોઝળો, સુણું હેંપડે ટુલસીના હાર.	જેહેલી. ૨

- કામની ગરથ કાંઈએ નથી, સુણું અહીં આવ્યાતું શું કામ. ગેહેલી.
 પુરુષનાં મુખ નહીં રહે, સુણું મેહેલા ક્યમ રહેશે મામ. ગેહેલી. ૩
 વૈષ્ણવ વૈરાગી ધણા, સુણું શાને તેડયા સાથ. ગેહેલી.
 ટાપીવાળા ચોક બેસશે, સુણું હસશે નાગર સાથ. ગેહેલી. ૪
 શટે કટકે બાંધિયાં, સુણું તરુણી ! જો એ તાળ. ગેહેલી.
 અંગ ચક્ર શું ચીતર્યા, સુણું શોભા સરસ વિશાળ. ગેહેલી. ૫
 સંપુટ જો સોહામણો, સુણું તે માંહાં મુરત છે એક. ગેહેલી.
 તે કને મેહેતા માગશે, સુણું વાર મળ્યો વિવેક. ગેહેલી. ૬
 પડયું છાપડું જુયા ધણા, સુણું તાં ઉતાર્યા અભિરામ. ગેહેલી.
 હરિ પરસાદ એ બળદિયા, સુણું નિરખે આખું ગામ. ગેહેલી. ૭
 પછે કુંઅરબાઈ ભેટી મળ્યાં, સુણો તાતજરે,
 સખજો દીસે સાજ, વિચારો વાતજરે.
 પિતા પ્રત્યે પુત્રી કેહે, સુણો કેહી પેરે રહેશે લાજ. વિચારો. ૮
 પુત્રી પ્રભુ સંભારીએ, સુણુ કુંઅરીરે,
 સમરથ વૈકુંઠનાથ, ગેહેલી કાણે કરીરે.
 તે આપણથી અળજો નથી, સુણુ કુંઅરીરે,
 સુખે હશે સહુ સાથ, ગેહેલી કાણે કરીરે. ૯
 કૌતુક નિરખી સહુ વળ્યું, સુણો તાતજરે,
 પુત્રી ધુણે શીશ, વિચારો વાતજરે.
 આંહી નોહોતું આવવું, સુણો તાતજરે,
 તાંહાં બજતા જુગદીશ, વિચારો વાતજરે. ૧૦

કડવું ૬. રાગ વેરાહી.

- પુત્રી ભણે પિતાજી સુણો, તમને ભરોસો પ્રભુજીતણો. ૧
 તેણે નાવે એક નાડાછડી, હું ન મોઘ મરતાં માવડી. ૨
 હાંસી કરશે આખું ગામ, હલુએ હલુએ સ્થો હરિ નામ. ૩
 દ્રવ્યતથ્ય કારણ તાં જોહ, હરિ નામે નવ થાયે તેહ. ૪

સંસારીને શાં હરિનામ, કહો તાત ક્યમ સરશે કામ.	૫
હરિ કેહેશે ને હસશે લોક, વિણ સંપત અહીં આવ્યા ફોક.	૬
કહેશે વૈષ્ણવની દીકરી માંહાંમેરું મુખ બોલો હરિ.	૭
વહુને નહિ લાગે ભૂખડી, હરિ સમરો સારી સુખડી.	૮
વીણાં વાણી એણી પેરે કહે પિતા પ્રાણ કહો કેહે વિધ રેહે.	૯
માડી વિના કો ન લહે મરમ, ખરો કંઠણ છે ગૃહસ્થનો ધર્મ.	૧૦
ધન પાપે ક્ષણ એક નવ સરે, ધનવંતની સહુ આશા કરે.	૧૧
મરણ થકી માહું છે ધણું, દુર્બળ પીહર વહુઅરતણું.	૧૨
ધન પાપે કુડી બહુ કળા નવ શોભે અતિ ગુણ નિર્મળા.	૧૩
ચતુરપણું નિર્ધનનું જેહ, જેહેલાં માંહે ગણાએ તેહ.	૧૪
કેહેશે દુર્બળની દીકરી, પિતા દાઝ મન રહેશે ખરી.	૧૫
જો સમરથ માથે છે હરિ, તો આવડી ઓશિયાળી કાં કરી ?	૧૬
પિતાજી પ્રીછો નહીં ધર્મ, સાસરિયાં બહુ બોંલે મર્મ.	૧૭
ગિઠ પરી શું લવલવ કરે ભરસો મન માંહે ધરે.	૧૮
વજ્ર થકી વિષમ છે જેહ, અણુ લેહેતાંના વાયક તેહ.	૧૯
અણુવિચાર્યું કાષ્ઠએ બકે, મોટાંને કોણ વારી શકે.	૨૦

વલણુ.

વારી કો શકે નહીં સાસરિયાં વિકટ અપાર,	
દુર્બળ ધરનું છોકરું બાણી કો ન રાખે ભાર.	૨૧

કડવું ૭. રાગ વેરાડી.

મેહેતોજી કહે, મારી પુત્રી ! સમરો શ્રી અવિનાશ.	
મોસાળું શ્રીકૃષ્ણ કરશે, એ છોને કરતાં હાસ.	૧
કરી પ્રતીતિ પુત્રી વળાવી, મળ્યાં સ્વજન સહુ સાથ	
નરસે મેહેતે એકે ચિત્તે સમર્થા વૈકુંઠનાથ.	૨
આજણુ ધણા તેડવા આવ્યા, 'ભોજન કરવા આવો.'	
નષ્ટપણે નાગર એક બોલ્યો, 'વૈષ્ણવપ્રિય ! ન કહાવો.	૩

મહાપ્રસાદ મારે મંદિર મેહેતાળ આવી ગ્રહેશે	
સમપણુ સાચું સદા સંતનું દિન પાંચ સાત રહેશે.	૪
મહાપ્રસાદ વૈષ્ણવને બહાલો. ઉત્તમ વૈષ્ણવ ધર્મ.	
ચેષ્ટાએ એણીપેરે બોલે મેહેતાળ શું મર્મ.	૫
ઉણ્ણાદક આકરું મૂકાવ્યું મેહેતાળને નહાવા	
પારખું જોઇયે મેહેતાળનું જે ભક્ત કહાવે આવા.	૬
સમોવણુ નાપશો સહુકો વાર્યું, એ જળે ક્યમ નહાશે ?	
અળગાં રહીને સહુ આલોકે, સ્નાન કેમ પેર થાશે ?	૭
મેહેતો આવ્યા મજ્જન કરવા બેસવા માંડ્યો બાજઠં	
નરનારી સહુ કૌતૂક નિરખે, મળી રહી છે ઠં.	૮
એક સુંદરી આડી ઉતરી ટાહું માગ્યું પાણી,	
નિર્ધન જાણી તે તરુણીએ શ્રવણે ન સુણી વાણી.	૯
મેહેતેજીએ મનમાંહાં વિમાસ્યું અતિ ઉનું જળ દીધું,	
આસુરભાવ પરીક્ષા ઇચ્છે સમાધાન જોઇએ કીધું.	૧૦
તાલ ગ્રહીને ગુણગાન આરંભ્યું ગાયો રાગ મહાર,	
અબ્ર એકઠાં થઇ નભ છાયો, પૂઠો મુસળધાર.	૧૧

પદ ૧. રાગ મહાર.

ગોપાળજી તમચી ભક્તિ દોહલી, તાંહારા દાસને છે સદા સોહલી,	
ગોપાળ. ૧	
કોણે કબો કામી, ને કોણે કબો કપટી, કોણે કબો તાળકુટિયારે આવ્યો,	
આપવા મૂકવા નહી કાંઈ એહને કોહોની આમેરૂં તે શું રે લાવ્યો.	
ગોપાળ. ૨	
તેણે સમે પુત્રીએ વચન એહેવું કહ્યું, શું સભામાંહાં બેઠા તોલ વાહો,	
મામેરા વેળા તો મામ રહેવી નથી, હજી રે ગોપાળને શું રે ગાઓ.	
ગોપાળ. ૩	
ચંગ ને તાગ માહારે દેહ સાથે છૂટ્યો, ધરણી આકાશ જેવારે એક થાશે;	

બોઠડા બોલશે તે સહુ ખમથું, પણ કૃષ્ણની ભક્તિ ક્યમ મૂકી જશે.

ગોપાળ. ૪

તેણે સમે વેહેવાઈએ હાસ્ય એહેવું કર્યું, આણીને મૂકિયું હજી પાણી,
રાત્રિ દિવસ જેહેનું ભજન કરાંછાં તે, તુંને સમણ આપશે રે આણી.

ગોપાળ. ૫

ચૈત્ર સુદ બ્રહ્મશી, મેઘધટા ચઢી, ગડગડીને કુંડીમાંહે પુઠો,
સમણ આપી જેહેવો નરસૈયો સુઝવ્યો, તેહેવો સમસ્ત વૈષ્ણવને તું
તુઠો ! ગોપાળ. ૬

પદ ૨.

ધન વરસાવ્યો વીઠલે, સમણને કાળે

નરસૈયાનો યથ વાઘિયો, લાડ પાળ્યાં માહારાજે. ધન. ૧

વેહેવાઈના મંડપ વિષે, પ્રવાહ જળનો ચાલ્યો,
બાહરે ભીતર પાણી ભર્યાં સંદેહ સમણનો ટાળ્યો. ધન. ૨

નાગર સહુ વિસ્મે થયા કાંપે મન માંહે
વૃષ્ટિ ધારા ખડે નહી રખે ગામ રેલાય. ધન. ૩

મેહેતાને ચરણે નમ્યો, સહુ નાગર સાથ.
અપરાધ અમાહારો ક્ષમા કરો, ગખો વરસાદ. ધન. ૪

બ્યાકુળતા જોઈ સર્વની મેહેતે કરુણા આણી,
તત્ક્ષણ વાર્યો મેઘને રાખ્યું વરસતું પાણી. ધન. ૫

રાગ ગોઠી ચાલુ.

મુખથી આલાપતાં મહાર, ગ્રીષ્મવિષે ધન પુઠો,
ડાહ્યા, શાણા, સહુકો હસ્યા ત્રિભોવનનાથ તાં તુઠો. ૧

રસોઈ નીપાઈ મેહેતેજીએ, અંતર અતિ આર્દ્રાદ,
આક્ષાત પ્રભુજી આરોઆ આપ્યો મેહેતાને પ્રસાદ. ૨

કલ ન પડે કીરતન વિના, મેહેતે માંડયું ગાન,
તાલ ગ્રહીને મેહેલી ચિંતા સમર્યા શ્રી ભગવાન. ૩

ડાહ્યા, શાણા સહુ વિચારે, જેહેની વિમુખ છે જાલ,

યત્ર મત્ર કામણ એ જાણે વરસાવ્યો વરસાદ.
 મન્દ્રજળ વિદ્યા એ જાણે એ પ્રાક્રમ સહુ રોક,
 એમ કાંઈ મોસાણું ન થાયે ન મળે દ્રવ્ય રોક.
 માયાના મોહિત સહુ જન, ફરી કરવા લાગ્યા હાંસી,
 મેહેતો મગ્ન છે હરિલીલા વિષે, દયા પ્રીત પ્રકાશી.
 કૌતુક જોવા કુન્ધરબાઈનાં, સાસરિયાં સહુ આવે,
 મુરખ મોટી આશા રાખે, આ માંહાંમેં શું લાવે ?

કડબું ૮. રાગ કેદારો.

મેહેતો માણસ માંહાં કીરતન કરે બરોસો બૂધરનો ધરે.
 ચાર ત્રણ મે વેદનાં પાત્ર આવ્યા વિપ્ર; સાથે બહુ છાત્ર.
 સૂણવા આવી બહુ સુંદરી કર જોડીને કહે 'જે હરિ !'
 પૂરણ પુણ્ય કરી અવતરી, આ જો મેહેતાની દીકરી.
 ચીર પેહેરશે આપ્ત ગામ, એકવાર લેશે હરિનું નામ.
 તુલસી દલ ને શાલગ્રામ રામ રોકડો ગાંઠે દામ.
 સહુએ કહે છે છાનાં રહો વૈષ્ણવની ગતિ તમો નવ લહો.
 મેહેતાને માથે શ્રીહરિ, તમે શું સમજો સુંદરી ?
 કરજોડી કરશે વીનતી રીધ પ્રકટ થાશે અણુછતી.
 વામા વૈષ્ણવને શો વાંક દૈવે દંડ્યા લેહે છે રાંક.
 પંહિત વ્યંગ વચન ઝોચરે, સૂણીને દીકરી દુઃખ મન ધરે.
 નિર્ધન નાગરને બહુ પાપ શાને અહીં આવ્યોરે આપ.
 નીસાસા મૂકે ને રૂએ કપટી ખેડા કીરતન જીએ.
 મસ્તક ધુંણે ને મુખ હસે મેહેતાને મન રૂડું વસે.
 'જે જે કૃષ્ણ !' વાણી ઉચરે ગાઢે કરી કંઠે કર ધરે.
 મેહેતો ખાન કરે રસ પુષ્ટ, હાસ્ય વચન ખોલે સહુ દુષ્ટ.
 મેહેતાના મુખની વાણી જેહ પતિતને પાવન કરે તેહ.
 કેટલા સાધુ સૂણી ધરી કાન તેડેને પ્રસન્ન હરિ કૃપાનિધાન.

દેખીજન એઠા ઠગ કરે કૌતુક કુંઅરબાઇને સાસરે.	૧૯
કુંઅરબાઇ મનમાં આવરે પિતા આવ્યું તમને નવ ઘટે.	૨૦
ગાન કરો ને ન મળે ધન સાસરિયાં કહે કંઠણ વચન.	૨૧

કડવું ૯. રાગ સામેરી.

આંસુડાં ભરતી આંખ રાતી કુંઅરબાઇ કહે વાણી,	
વૃદ્ધ થયા પણ પેર નાગરની તાત તમે નવ જાણી.	૧
ગાઠે ગાન કીધે શું થાયે ? માંમેરા વીણ તાત.	
શિખામણ મેં ઘણીએ કહી પણ મનમાંનાં નાણી વાત.	૨
પુત્રી ! કાં મન ચિંતા કરાંછાં મામેરું મહાપ્રભુ કરશે.	
કષ્ટ મ પામીશ કુંઅરબાઇ, દુઃખ દામોદર હરશે.	૩
આપણે માથે સમરથ મોટા લક્ષ્મીજનો નાથ,	
મામેરું પેહેદામણી પુત્રી ! લખી લાવો સહુ સાથ.	૪
સગાં સહુ સાસરિયા કરાં, પ્રીતિવાળાં પાડોશી.	
કુંઅરબાઇ કો રખે વીસરે સાજન ડોસા ડોશી.	૫
કામકાજ કરતાં જે ધરનાં કણખી માણસ માણી.	
અઘ ધોખી સ્વજન સંબંધી પશુ તણા રખવાળી.	૬
સ્નેહી જે કો કુંઅરબાઇનાં જેહેવું આપવું જેહેને,	
તાહારી ધ્રુવજા હોય જાંઠાં જેહેવી સંભારી લખાવજે તેહેને.	૭
સોનું રૂપું રોકડ લખાવે, ખાંત રખે મન રાખે,	
સાવધાન થકને સહુ સંભારજે નહીતર મેહેણું રેહેશે ભવ આખે.	૮
લાડે કુંઅરીનાં આંસુ લોભાં શીથ ફેરવ્યો હાથ,	
ઢીકરા તું કાં દુઃખ મન ધરતી તાહારે માથે છે શ્રી નાથ.	૯
કુંઅરબાઇને ધૈર્ય જ ઉપન્યું આખ્યો રૂદે વિશ્વાસ;	
પ્રેમ સહિત મંદિર માંહાં જેને બોધ્યાં વચન પ્રકાશ.	૧૦
સાદ કરી સાસરિયાં તેડ્યાં, સમીપ સહુકો આવો,	
માંમેરું મોટા ઘર કેરું સામુજી લિખાવો.	૧૧

વલણુ.

લખાવો સાસુ રનેહ સું જે ઘટે પેહેરામણીની રીત,
પિતાજી પૂરી પાડશે જેહેને સામળિયા સું પ્રીત.

૧૨

કંઠુ' ૧૦. રાગ સામેરી.

મુખ મરડીને સાસુ બોલ્યાં વામા કરો વિશ્વાસ, વહુજી,
કાગળનો કથલો તો ઠીજે જે નાની હોય આશ, વહુજી. ૧
માઝ્યું ભરી મુખ નણુદલ બોલી, લખાવતાં શું જાય, માડી,
કટકો કાગળ ખરચ થયે કાંઈ અધીક ઓછું નહીં થાય, માડી. ૨
વડસાસુ કેહે રેહેરે જાની, હુંરે લખાવું લેખવ, વહુજી,
તે કાગળ મેહેતાને આપજો વિગતે કરીને વિશેક, વહુજી. ૩
લખો પડીકાં કુંકમકેરાં પટાળાં પાંત્રીસ. વહુજી.
નારીકુંજર નાનાવિધનાં આપશે શ્રી જગદીશ, વહુજી. ૪
રેંટા શણિયાં સાળુ સાવટુ, જાયલ લખો સેં સાત, વહુજી.
પામરી પટકા ને પછેડી, બહુ મૂલ્ય સુંદર ભાત, વહુજી. ૫
ચોક લખો દશ થરમા કરી, ચોલેરા પંચાસ, વહુજી.
કમખા કપડાં ઘણેરાં જેઠજે લોક કરે સહુ આશ. વહુજી. ૬
સહસ્ર મોહોર લખો સુતાની, શ્રીજી લખો સેં સાત, વહુજી.
બીસ મણુ વાંકડિયાં જેઠશે, મળશે નાગરી નાત, વહુજી. ૭
ખીરોદક મસરૂ ને મોળિયાં, મગિયાં અમરી ઘાટ, વહુજી.
તાળાં ટપક ને રંગે રૂડાં નિરખી લેજો વાટ, વહુજી. ૮
જેહેને જે જેઠયે તે લખાવ્યું, એટલું જેઠશે આજ, વહુજી.
પછે પોસાઓ તેવું કરજો જ્યમ ધરની રેહેલાજ, વહુજી. ૯
જે મેહેતાને માથે પ્રભુ છે તો તે શાહાનો વાંક, વહુજી.
લખ્યા થકી રૂડેરૂં કરશે જેતાં આડો આંક, વહુજી. ૧૦
નણુદી કહે સહુ સમઝી લખાવ્યું, મેહેતો ચતુર સુજાણુ, વહુજી.
લખ્યાથી એ બિયા નહીં ચૂકે, મોટા લખો હવાં બે પાહાણુ, વહુજી.

વલણુ.

કલ્યા પ્રમાણે સહુ લખ્યું ને હસિયો સધળો સાથ.
કુંઅરબાઇએ કાગળ લે આપ્યો પિતાજીને હાથ.

૧૨

કડવું ૧૧. રાગ રામઘી.

નાગર રૂપમનોહર રસિયા, પરસ્પર તાલી દૈને હસિયા. ૧
ચંદ્રવદની તે હસતાં રાજે, ઉપમા જે કહીએ તે જાજે. ૨
શું અમરપુરી છે એહ, નરનારી નરખે નેહ. ૩
કો છુટી વેણીએ દોડે, પયપીતાં અપલ ત્રછોડે. ૪
કો કરગ્રહી શું થતી વેણી, ઉપમા અદ્ભુત મૂનવેણી. ૫
કોહોને ચાલતાં ચુડી ખલકે, જોતાં માહા મુનિનાં મન ટળકે. ૬
જ્યજ્ઞણ આંઝરિયાં વાગે, સૂણી, સુતો રતિપતિ જાગે. ૭
જે કૃષ્ણ! કહી કરજોડે, શીશ ધુણે ને મોહો મચકોડે. ૮
કોયનું ખસતું ઓઢણું શીશ નેત્ર ચઢાવી મા કરે રીસ. ૯
સુખણી! અવળી થઈ સાડી, સમું ઓઢ એમ કહે માડી. ૧૦
હાર મુક્તાશ્વના ત્રૂટે, કટી થઈ શલી છૂટે. ૧૧
એક શરૂએ સ્વરે કરે સાદ, સોહે નવલ વીણિયા નાદ. ૧૨
પૃથુ શ્રોણી પગ ભરંતી ચાલે કૌતૂક કોટિ કરંતી. ૧૩
ઉન્મત્ત હર અતિ શોભે, કો કોહોને કાજે ન થોભે. ૧૪
મેહેતાજી કરે માંહાંમેરૂ, માહારે મન ગમતું જ પેહેરૂ. ૧૫
જંગ વદે મુખ વાણી ગૃહશાળાએ બીડ ભરાણી. ૧૬
ઝાઝાં કુંકમ મેહેલ્યાં છે ઘોળી, તાંહાં નાગરની મલી ટાળી. ૧૭
હાથ સાન કરે મુખ વારે, મેહેતો શામજીને સંભારે. ૧૮
છોડેથી છોડી બે તાલ, મેહેતે ગાજી કહ્યું જોપાળ. ૧૯
હાં હવડાં જાળ ભરાણી, એમ જંગ વદે સહુ વાણી. ૨૦

વલણુ.

જંગ વચન સહુ કો કહે, મેહેતે ગ્રહી જેવારે તાલ,
કાગળ ધર્યો જાળમાંહાં તેવારે, બિઠ્યા શ્રીગોપાળ.

૨૧

કડવું ૧૨. રાગ ધનાશ્રી.

ભિક્ષકી બિહિયા વેગે વૈકુંઠપતિ, ગરુડ ક્યાં ગરુડ ક્યાં વદત વાણી,
ચાલ ચતુરા ચતુર્ભુજ ભણે ભામિની, નષ્ટ નિંદકે માહારી

ગાત ન જાણી. ઉ. ૧

જણુ ઘણા ઠગ કહે ગયા વિના નવલહે, રીધિસીધિ આમળ કરીને બિગ્નઓ,
નરસૈયો નાગરો ભક્ત માહારો ખરો, છાપ તાંહાં જૈ

ભરો શીઘ્ર થાઓ. ઉ. ૨

સાવટુ સૂત્ર પટકુળ શુભ જરકશી, રંગ નાના તણી રેલ વાહો,
આપણો નાગરો, હાથ મસ્તક ધરો, હેતે કરીને તેહેનો હાથ સાહો. ઉ. ૩
દેશ પરદેશની ભાત જે જે ભલી, એકથી એક જે અધિક જાણો,
સ્વપ્ને જે નવ મલે નામ કે નવ કળે, અંગ આળસ તજ તેહ આણો. ઉ. ૪
હેમ હાથસાંકળાં, નંગ નિર્મળ ભલાં, સરસ શૃંગાર જે શ્રેષ્ઠ સારો,
રીત ને ભાત રોકડ રખે વીસરો, થાય સર ઉપરો દાસ માહારો. ઉ. ૫
છાપ મંડપ ધરી મેહેતો મુખ કહે હરિ, કુંઅરી કમળા ! જૈ રાખ રોતી,
ભક્તનો ભાવ પૂરણ કરો ભામની, સરસ સીમંતની રીત સોતી. ઉ. ૬
ભક્તને અર્થે વૈભવ માહારે સદા, ધરતણી ધરણી તું રે રામા,
એવું કહી શીઘ્ર આવી બિભારલા, વિશ્વ સહુ ઠગ કહે જુઓ રે કામા. ઉ. ૭
અમર અજ ઇન્દ્ર જે સ્વપ્ને દેખે નહી માઝ્ય મુખ બોલતા વેગે વાણી,
નરસૈયો નાથ લક્ષ્મી સહિત આવિયો, અણગણી ગાંઠડી

સંગ આણી. ઉ. ૮

કડવું ૧૩. રાગ ભાર.

મંડપ માહે થયો ઝાતકારજી, દોશીવેષે આવ્યા મુરારજી. ૧
રથથી ઉતર્યા શ્રીચક્રપાણિજી, સાથે સોહે શ્રી રમા રાણીજી. ૨
આવતા જોઈને મેહેતો બિભા થાયજી, પ્રભુને ભેટી લાગ્યા પાયજી. ૩
દોશીજી આવ્યાં મંદિર માહેજી, કુંઅરબાઈને કરવા સહાયજી. ૪

કૃપા કરીને રૂઢયા લીધીજી, પુત્રી ! તેં કાં ચિંતા કીધીજી. ૫
 મેહેતા સરખો તાહારે બાપજી, તો તે શાહનો તાહારે સંતાપજી. ૬
 લખ્યાથી આધકું લાવ્યાં અમેજી, વળી જે બેઠાએ તે માગજો તમેજી. ૭
 કુંઅરબાધ વિચારે મંનજી, મેહેતાહેતે આવ્યા ભવંનજી. ૮
 દોશી રૂપે વૈકુંઠ રાયજી, આવિયાં તે નિશ્ચે લક્ષ્મી માયજી. ૯
 ચરણે નામયાં જોડી હાથજી, શિર કર ફેરવ્યો દોશેણ માતજી. ૧૦
 કુંઅરબાધ હરખ્યાં અપારજી, પિતા માહારો કારણ અવતારજી. ૧૧
 મંડપમાંહે દોશી થઈ બેઠોજી, ત્રણભવનમાં એહેવો નવ દોહોજી. ૧૨
 મેહેતા ઉપરે ઘણું પ્રસન્નજી, લ્યો મેહેતાજી જે ગમે મંનજી. ૧૩
 આપવા બેઠા જુગદાધારજી, વસ્ત્રતણા વાળ્યા અંબારજી. ૧૪
 ભાત્ય ભલી જે લખી નવ જાયજી, દોઢે નરનારી મન લલચાયજી. ૧૫
 અંબર અવનિમાંહાં ન સમાયજી, કવિ એક જભે શું ગાયજી. ૧૬
 પાધડી ચીરા ને શીરબંધજી, પટકા દોઢે થાય આનંદજી. ૧૭
 સુથણાં સાવડું સુંદર ભાતજી, થરમા પામરી કસમેરી જાતજી. ૧૮
 મસર અલાયચા ખારતા સારજી, કમરવેલી શેલાં અપારજી. ૧૯
 મુકટા શણિયાં ઢઢી લાલજી, મૂલ ન જાણે દોશી દલાલજી. ૨૦
 સાહેબી સુસી ચકલા અનેકજી, ધોતિયાં પોતિયાં દોરિયા વશેકજી. ૨૧
 ચીર પટોળાં પીતાંબરજી, ચુનડી કલધેર નીલાંબરજી. ૨૨
 ટુકડી અનોખમ ને શુભ જમાજી, બાદલાઈ કીરતાં સજેની કામાજી. ૨૩
 વીજપુરી અતલસ જુઓની રામાજી, ઝુની બાદલાઈ શુભ શામાજી. ૨૪
 રૂડા કીનખાબ ને પડાણીજી, કણ્ઠાટકી ટુરત ક્યાંહાંથી આણીજી. ૨૫
 છીટ આહાવી સ્વપ્ને ન જાણીજી, બુટીદાર જુઓ બાપ પાણીજી. ૨૬
 હુણીઆં ને દોરની સાડીજી, તાસ હુમાસ ને ખીટલિયાડીજી. ૨૭
 ત્રપડો ગજ્યો જુઓ માડીજી, નાટી નીજમપુરી ક્યાંહાંથી કાડીજી. ૨૮
 ભારે મૂલ તણા ભરચીજી, ગોરે ગાત્રે ખરા રહે ખુંચીજી. ૨૯
 આ એજદી ક્યાંહાંથી કાઢયાજી, વીઠલજીને નવ લહે વાઢયાજી. ૩૦
 સાડી સરસ ગોડિયાં ફેરીજી, બાંધણાં જોતી જોતે આધેરીજી. ૩૧

ઘાટડી ચોળી ને બહુ ચીરજી, દોશી ચૈને બેઠા જડુવીરજી. ૩૨
 શ્રીફળ સોપારી ને નંગ નાંણજી, કોટિ જીભે કહી નવ જાણજી. ૩૩
 સુનાનાં દડબાં દિવ્ય પ્રદજી, ચોંપે લાલ્યા ગરુડાફલજી. ૩૪
 અંતરખથી દેવતા નિરખેજી, વિસ્મયે પામીને સહુ હરખેજી. ૩૫
 કુંઅરબાઈ મંડપમાંહાં માહાલેજી, મેહેતો આપે મોહોસાળુ વાહાલેજી. ૩૬

વલણુ.

વાહાલે મેહેતો મોહોસાળુ આપે, સાન્નિધ લક્ષ્મીનાથ;
 મન ગમતાં ને મનમાન્યાં, પેહેરે સધળો સાથ. ૩૭

કડવું ૧૪. રાગ ધનાશ્રી.

મેહેતો બોલ્યા સુખ વાણી, કુંઅરી તેડો ગોર ગોરાણી. ૧
 આપો અમરી ને પટોળી, પૂજી પ્રેમે ચરણા ચોળી. ૨
 સાદ કરો શુકલ ને શુકલાણી, પાગ પખાલી શીશ પડે પાણી. ૩
 નાતનાંને રૂડી આપો સાડી, પૂજી પીયળ કરીને માડી. ૪
 પૂજે પ્રોહોણા દેશ વિદેશી, વિપ્ર વેદિયા નગરનિવાસી. ૫
 વસ્ત્ર જણ જણ પ્રત્યે આપી, યથાન્નય લઘુચુર માપી. ૬
 તેડો સાસુ ને જોઠ જોઠાણી, સાડી સરસ શુદ્ધ પઠાણી. ૭
 માહાલણુદે વરની જે માડી, ગરવી પેહેરે દખણની સાડી. ૮
 જોડે લ્યો પુત્રી! બે ચરમા, સસરાને સોંપો લૈ કરમા. ૯
 સરસ શોભીતો જામો, જામાત્રને અંગે સુખામો. ૧૦
 હાર એકાવળ મોટાં મોતી, કંઠે ધર કુંઅરી શું જોતી. ૧૧
 આ બે મણિ સુંદરજીને કાજે, પ્રેમે મોહલ્યા શ્રી માહારાજે. ૧૨
 સસરા સાસુની જે માડી, આપ કુંઅરી ઉત્તમ બેસાડી. ૧૩
 આંખે આંસુ ભરે એ ખુંધી, કૈ તકે ગૃહશાળા રૂંધી. ૧૪
 દંપતી દીયર ને જોઠ જોઠાણી, અદ્ભુત રંગ પટોળી દો આણી. ૧૫
 દિવ્ય દીપતા દુશાલા, આપો વજ્રબાહના સુત વાહાલા. ૧૬
 સાદ કરો નણુદ નણુદોષ, આપો વસ્ત્ર અનોપમ જોષ. ૧૭

નણદતણા કુંઅર જે નાહાના, બાદલાઈ ચીરે રેહેશે છાના. ૧૮
તેડો માસીજી ને માસો, સાડી સરસ, ભરૂચી ખાસો. ૧૯
ભિમાં ફાફીજી ને ફાફો, આપો જ્યમ જુગમાંહાં રહે સાખો. ૨૦

કડવું ૧૫. રાગ ધનાશ્રી.

પુત્રી! સાદ કરીને ત્રેવડો મામીજી ને મામો,
સાસુજીને પૂછી પ્રેમસુ પ્રથમ મસ્તક નામો. ૧
ફાઈ કુઓ વૃક્ષતાત ને આપીને દો માન,
કેહોને આપવું ગાદે પૂછો, જે યોડું સાંભળે કાન. ૨
નાહાનાં મોટાં સગાં સમંધી, પ્રિયજન ને પાડોશી,
કુંઅરબાઈ કો રખે વીસરે, સાજન ડોસાડોશી. ૩
પીતાંબર પેહેરીને પાંખડી, હાંડે મોડામોડય,
નાહાની વહુને નારીકુંજર, સોહે સરખી જોડય. ૪
કુંઅરબાઈ કલધેરની સાડી, ઘેડ ઉકેલી જુએ,
કટિધરતાં કટાક્ષ સુ નિરખે, રતિપતિ મન મોહે. ૫
લાડકુંઅર જે લખણવંતી, અંબર ગ્રેહે આધેરી,
રખે અંગ ઉઘાડું દેખે, હૈડા સાથે હેરી. ૬
લાજબાઈને લાખી તાસ્તો, જીવવહુ ઝુના સાડી,
માહારા સમજે મુખ ના કહો, તો તાતજી કેહે ત્રાડી. ૭
રાજબાઈનું રૂપ નરખતાં, મોહે ત્રિભુવન નાથ,
મરકલડે મેહેતાજી આગળ, ઓડે આવી હાથ. ૮
પુલબાઈ પુલી મંડપમાંહાં, છોરી છોડે ચીર,
ખુટીદાર દેખીને બાઈયાં, સંભારે જડુવીર. ૯

વલણુ.

ચડુવીર ચીર પૂર્યાં ધણાં, ખુટે નહી ભંઠાર,
મેહેતા કારણ લોક સરવને, મીલ્યા વિશ્વાધાર. ૧૦

કંઠવું ૧૬. રાગ દેશાખ.

- ભામની ભાવતી મધુર ભાખતી, મૃગાવતી કહે વાણીરે,
જગન કુંઅરી કહેજેરે, કમળા આ અંબર તું પાણીરે. ૧
- ઉઘોતકુંઅર આનંદ પામી, માન્યામ્મ મને કુલીરે
ચાંપાં ચિત્ર લખી સી નિરખે, મોટી સુધયુધ ભુલીરે. ૨
- લાખેણી લટ મૂઠી મુખપરિ, મરકલડે મૃગનેણીરે,
મકરધ્વજ સરખો મોહ પામે, નાગ ક્ષણ તુલ્ય વેણીરે. ૩
- લોચન ઉપરિ લટ લલિતાની, નાગિણ સરખી લળકેરે,
લોખીક પુરૂષતાણું શું લેખું, મહા મુનિનાં મન ટળકેરે. ૪
- હસવું કેહેવું સૂણવું રમવું, કૌતક કેરી કોડયરે;
સ્વર્ગભુવન સરખું કહીએ તો, કવિને મોટી ખોડયરે. ૫
- સ્વર્ગચક્રી સહસ્રગણી શોભા, ભૂતળ ઉપર ભાસીરે,
લાડ પાળવા લખમી સાથે, જાંઠાં આપ્યા અવિનાશીરે. ૬
- માંધરોલ માંઠાં મોટા મહાજન, શેઠ સંઘવી શ્રીપાલરે;
મોહન મહેતો પુંજે પારખ કીધા ઝાકઝમાલરે. ૭
- દેવો દોશી ને સુરો સુની, ગણુજી ગાંધી આવેરે
સ્નેહી જે સસરાજી કેરા, સંભારી તેડાવેરે. ૮
- કાહાનો કણખી ને ઘોલી ઘોખણુ, મોટી માલણુ ડાહી,
નાહાનો નાખીક ઉભો નિરખે, કરમાંઠાં વીજણો સાહીરે. ૯
- તેજપાળ તંબોળી તેડયો, ઉભા શારણુ શેઠજરે,
મેહેતાને મુખે ના ન નીસરે, લહી વીઠલની વેઠરે. ૧૦
- પાણીહારી પુરીને આપો, નૂતન રંગની નાટીરે,
ભાટ રખે કે એક વીસરે, ગુણી પ્રગત હોય ધાટીરે. ૧૧
- ટાળાં સરવ ગાંધ્રવનાં તેડયાં, માંડયું હરિગુણ જાનરે,
પ્રેમેસુ પટકુળ પામરી, આપે શ્રી ભગવાનરે. ૧૨
- અશ્વતથા રક્ષકને તેડયો, દળનારી ને દાસીરે;
કરમશી કુંભાર સાંચર્યો, આપે શ્રી અવિનાશીરે. ૧૩

કર ઓડી જોણે જે માચું, તેહેને તે આપ્યું સારજી,
કારીગર કે નવ વીસરે, પશુ તણા પીંડારરે. ૧૪
આપતાં ખુટે નહી વચ્ચતણા અંબાર,
મેહેતેજીએ કૃપા કરી તે, વેહેચી આખ્યાં નગર મુઝાર. ૧૫

વલણુ.

નગર આખે વેહેચી આખ્યાં, સહુના પૂરી કોડજી;
મેહેતાને શીર હાથ ધરીને, શ્રી સાહત પધાર્યા રણુછોડજી. ૧૬

કઠવું ૧૭. રાગ ધનાશ્રી.

અતુરભુજ ચોખે વિખાણ્યું, મેહેતાજીનું મન,
ઝંડ ને ઝાં દવે ત્રવાડી, કેહે જીવતવ્ય ધન. ૧
પ્રાગજી પારધી એમ કેહે, મેહેતા મોટી વાત,
વીરમે પામ્યા વામન વ્હોરા, સ્વેદ ભરાણું ગાત્ર. ૨
ત્રૈલોચન ત્રવાડી બોલે, પંચોલી પ્રત્યે પ્રીત્ય,
સ્વરગથી શોભા ઘણીએ લહી રસિકની રીત્ય. ૩
દૂધો દવે ને રામે રાવળ, જસવંત જાની જોડય;
કેસવજી કરોતિયો તાંહાં, હસી હાર્યા હોડય. ૪
પાઠક પોઠા પ્રસન્ન થઈને, વદે મુખથી વાણ્ય;
વ્યાસ વાસણુ વિલોકતાં, કેહે વૈષ્ણવને શી તાણ્ય. ૫
કાહાનજી કણસાગરો, ને ભાટ ભીમજી નામ,
પીતાંબર પંડયો નવ પ્રીછયા પ્રભુજનાં એ કામ. ૬
અષ્ટાદશ અખ્યાસી અદભુત અક્ષ વિદ્યાના જાણુ,
વ્યાકરણી વેદિયા વૈદ જોશી વિશ્વે કીધું વખાણુ. ૭
વૈરાગી વિષ્ણુદાસના એ દાસ નામે શીશ,
વૃદ્ધવામા વારણે જાય, દેતી બહુ આશીશ. ૮
ભવ્ય વસ્ત્રે ભરી ભાવે, સંતોખ્યા સહુ લોક,
કથપતકુ થૈ કુંઅરખાઈ, શમ્યા સધળા શોક. ૯

કાપડું એક વીસરું તેની વિશ્વે જાણી વાત,
કૃષ્ણજીએ કાપડાંનો, વરસાબો વરસાત. ૧૦

નરનારી સહુ વીસમે પાખ્યાં, વરત્યો જેજેકાર.
પ્રેમ આણી ચોખ જાણી, કીધો મેહેતાને નમસ્કાર. ૧૧

વલણ.

નમસ્કાર કીધો લઘુ ગુરુએ, કહે મેહેતો ધનધન;
નાગર નાત્યમાંહાં પ્રકટ થઈને, કીધું જક્તા પાવન. ૧૨

કડવું ૧૭. રાગ ધનાશ્રી.

કુમકુમ કેસર ધોળિયાં ને વરત્યો જેજેકાર,
છેલ છખીલી છાંટે છરકે, શોભાનો નહી પાર;
વૈષ્ણવે જીત્યું રે જીત્યું, હાર્યા હરિના દેખી, વૈષ્ણવે ૧
મેઢિ મનોહર ગાન કરે ને વાજે બહુ નિશાન,
ટીલાં ટપકાં ચોખા ચાંદલા, માહા સંતોષ મુખે વખાણ, વૈષ્ણવે ૨
ગીત ગુરુવાણી સાહામા સાહામી સીમંત કેરાં ગાય,
લલિતા લાજ મૂકી લોકની, આનંદ ઉર ન માય, વૈષ્ણવે ૩
શ્રીફળ ને પુંગીફળ તાંબોલ, ફળનો આડો આંક,
અલેહેતા અપરાધી પાપી, હરિજનને કહે રાંક, વૈષ્ણવે ૪
ચાર બેદની આશિષ ઉત્તમ, વદે વિપ્રનાં વૃંદ,
વૈકુંઠથી શોભા અતિ વાધી, છૂટે નાના છંદ, વૈષ્ણવે ૫
આઠ ચાર ને નવ નીમેષ, ન મેહેલે ચરણ નિવાસ,
તે હરિનો જે આશ્રે કરે તે, દુઃખ ક્યમ પામે દાસ, વૈષ્ણવે ૬
ઉપમા એક જલે શી કહીએ કોડે કહી નવ જાય,
મેહેતાજી માંહાંમેરા વેલા, નરખે વૈકુંઠરાય, વૈષ્ણવે ૭
રીતભાત પરીપુરણ કરીને. મેહેતો થયા વિદાય,
મોટા નાગર આહણુ માહાજન, પુંઠે વળાવા જાય, વૈષ્ણવે ૮

૧૧૭ વાળ્યા પુરવાસીને આગળ કીધો પોતાનો સાથ,
 હોતાજી જીનેગઢ પધાર્યા, ભજતા ત્રિભોવન નાથ, વૈષ્ણવે૦ ૯
 ૧૧૮ વરબાધ પર સાસરિયાં સહુ, સદા રેહે પ્રસન્ન
 હોતાજીની મામ દીઠી, પછે સહુકો રાખે મન, વૈષ્ણવે૦ ૧૦
 ૧૧૯ સાંહાંમેરા મેહેતાતણુનો, કહ્યા યથા બુદ્ધિ વિસ્તાર,
 રાવે કરીને સાંભળે તે, છૂટે ભવ સંસાર, વૈષ્ણવે૦ ૧૧
 ૧૨૦ સત્તર આઠ અભિનવો, ચૈત્ર વદિ શનિવાર,
 ૧૨૧ હરણુ તેરશને દાડે, પુણ્ય તણુ નહિ પાર, વૈષ્ણવે૦ ૧૨
 ૧૨૨ જણે ભણે ને ગાય શીખે, સ્થિર રાખીને મન,
 ૧૨૩ જણુવના યશ રસનાએ ભાખતાં, પ્રભુજી થાય પ્રસન્ન, વૈષ્ણવે૦ ૧૩
 ૧૨૪ રિ ભક્તનો મહીમા અદભુત, કહ્યો ન જાય લેશ,
 ૧૨૫ રાવિંદ કૃપાએ ગ્રંથ બાંધ્યો, પ્રેમે પાટણુ દેશ, વૈષ્ણવે૦ ૧૪
 ૧૨૬ ચાર પદારથથી ભક્તિ ન્યારી, સ્નેહે હરિ વશ થાય,
 ૧૨૭ ઈન્દ્ર અમર અજ અણુ ન જાણે, જાની શું જશ ગાશ, વૈષ્ણવે૦ ૧૫

ઇતિશ્રી સાંહાંમેરા ચરીત્ર જાની વિશ્વનાથકૃત સંપુરણુ. શ્રી, શ્રી.

અથ હારમાળા પ્રસંગ.

રાગ સામેરી.

મહત ચરીત્ર મેહેતાતણું, હવાં તેહેને ભાવે બાણું,	૧
સહુ દેખતાં આખ્યો હરિ હાર, તેહેનો સાંભળો પ્રકાર.	૨
જુનાગઢ નગર મુઝાર, વાધી ખ્યાત મેહેતાની અપાર.	૩
મોહોસાણું કીધું ચક્રપાણિ ઘેરઘેર ચાલી તે કાહાણી.	૪
સૂણી જથ મેહેતાનો વાર લોક આવે દરસન સાર.	૫
કેટલા દુરબુદ્ધિ ધરતા, અગ્નાની નિંદા કરતા.	૬
જેહેને મન નહી વિશ્વાસ, તે હરિ ભક્તનું કરે હાસ્ય.	૭
આનંદી સદા ભક્ત જન, પ્રાણી માત્ર ઉપર પ્રસન્ન.	૮
પુર માહે એક ઉત્તમ ઠામ, જે દામોદરજીનું ધામ.	૯
હરિમંદિર શોભા છાજે જાંહાં સ્વે દામોદરજી વિરાજે.	૧૦
તાંહાં સેવા ચાહે રાજરીત, બંદીજન ગુણી ગાય ગીત.	૧૧
નિત્ય દરસન પામે સહુ લોક, તેણે ન મળે કોહોને શોક.	૧૨
રાજદ્વાર મંડલીક કેરૂં તાંહાંથી સમીપ છે દેહેરૂં.	૧૩
નરસેં મેહેતો વૈષ્ણવરાજ નિત્ય આવે દરસન કાજ.	૧૪
કર માહે ધરે બેહુ તાળ, ગાતા આવે ગુણ ગોપાળ.	૧૫
સાથે સોહે વૈષ્ણવની ટાળી, બીજી સખી સકળ મન ભોળી.	૧૬
લીલા રૂપનું ધ્યાન ધરતા, મેહેતો એણીપેર હરિદ્વાર સંચરતા.	૧૭
આવે નિત્ય આયમતે સૂર જેહેને હરદે હરિરસ પૂર.	૧૮
ગાય આરતી આનંદ આણી, રહી સનમુખ શાંગપાણિ.	૧૯
કોટિ છબિ રૂપ છે જાતકાર, સેવકે ધરાવ્યા છે હાર.	૨૦
એકઠી થઇ છે બહુ માળ, તેણે શોભે સ્વરૂપ ગોપાળ.	૨૧
મેહેતો આરતી કરી નમે જેવારે, હાર આપે દામોદર તેવારે.	૨૨
તે સંગી મેહેતાનાં નીરખે, મનમોહે અતિ ધણું હરખે.	૨૩
હાર આપી ધરે શીશ હાથ, મેહેતો ગાજી કેહે ગોપીનાથ.	૨૪

ગુણ ગાતા મંદિર આવે કંઠ હાર પ્રસાદી સોહાવે.	૨૫
સહુ વિચાર કરતા ચાલે, પ્રભુ પોતે હાર કંઠે ધાલે.	૨૬
ધણા કાળ તપસ્યા સાધે, તેહેને એહ પ્રસાદ નવ લાધે.	૨૭
એહેને ચરણ અડકે જેહ, ગર્ભવાસ ન આવે તેહ.	૨૮
આપણે પુન્યા હશે શ્રીરંગ, તો પામ્યા મેહેતાનો સંગ.	૨૯
એ કે કારણરૂપ કાહાવ્યો આપણે ભાગ્યે આંહાં આવ્યો.	૩૦
મેહેતાજીની મંડળી જેહ, નિત્ય રચના દેખે એહ.	૩૧
મેહેતાને કૃપા અપાર એણી રીતે પામે નિત્ય હાર.	૩૨
વૈષ્ણવ કરે પરસ્પર વાત, અનુક્રમે તે વરતી ખ્યાત.	૩૩
વારતા ચાલી નગર મુઝાર, સૂણી વિસ્મે થયું સહુ અપાર.	૩૪
સહુને મનમાં એહેવો ભાવ, મેહેતો ભવસાગરનું નાવ.	૩૫
એહેને સંગે પલક જો રહીએ તો સઘ કૃતારથ થઈએ.	૩૬
હામે હામ લીધી સંભાળ, એથી અળગો નથી ગોપાળ.	૩૭
એહેની ભાભીએ અપમાન દીધું, પ્રથમ તાંહાં થકી રૂળ સીધું.	૩૮
એહેને ન્યાતે વાર્યો જેવારે, બે રૂપ દેખાડ્યાં તેવારે.	૩૯
જો ભોજન સમે સહુએ હઠ ફીધો, તો તાંહાં પ્રભુએ દંડ દીધો.	૪૦
લોકે પ્રાધુણ્ય સંત પધરાવ્યા, તેવારે હરિ પોતે સામગ્રી લાવ્યા.	૪૧
પાણી માગ્યું તે વાત ન જાણી આણી પાયું શ્રી ચક્રપાણિ.	૪૨
હુંડી મિષાંતરે હસિયા લોક, તો પામ્યા રૂપેયા રોક.	૪૩
પુત્ર પરણાવ્યો તે પ્રસીધ, હરિલીલા તાં બહુ સન્નિધ.	૪૪
મોહોસાળું પુત્રીને ફીધું કોહો કરજ ક્યાંહાંથી લીધું.	૪૫
એ તો નિશ્ચે પ્રગટયો દેવ, એહેની ભાગ્યે પામીએ સેવ.	૪૬
એહેવી સાધુએ વાત વિચારી, મેહેતાની કીરત વધારી.	૪૭
અનુક્રમે મેહેતાની ખ્યાત, સૂણી માછરૂવંત જો જાત્ય.	૪૮
દેષી જનને દ્વેષ આવ્યો એ તો પાખડે સિદ્ધ કેહેવરાવ્યો.	૪૯
માહા મોટા વેદાંતી જેહ, અહંકારે આવર્યા છે તેહ.	૫૦
હાર પામ્યાની વાત જાણી, બોલ્યા મજરવંત એમ વાણી.	૫૧

જોહેનો વેદ ન જાણે પાર, તે કલિમાંહાં ન મીલે નિરધાર. ૫
 તે મેહેતાને હાર ક્યમ આપે, કલિમાંહાં દૈવત નવ વ્યાપે. ૫
 જોહેને અધીન શાસ્ત્રપુરાણ, સંશે માંહાં એ પડિયા પ્રાણ. ૫
 યોગી તપેશ્વર સહુ સંન્યાસી તેહને મનમાંહાં આવે હાંસી. ૫
 સકળ તીરથ અમો કરિયાં, યાગ, જપ, દાન ક્રમ આચરિયાં. ૫
 ભાષ તે ધર્મ સધળો ખોટો, પેલો વિષયી નરસૈયો મોટો. ૫
 નાચી કુદીને વાહી રે તાળ, તેણે રીઝ્યા શ્રી ગોપાળ. ૫
 મૂરખ સધળું થયું આ ગામ, નરસૈયાને કરે પ્રણામ. ૫
 નવ પામીએ લીધે સમાધિ, ક્યમ રીઝે કીધે ઉપાધિ. ૬
 વૈરાગી હુતા વળી જોહ ભીમ આદે સધળા તાં તેહ. ૬
 સહુએ વિસમે વાત વિચારી, એક સુઝ અંતર ધારી. ૬
 સહુ એકમતો એમ કીજે, એહેની પરીક્ષા કાંધક લીજે. ૬
 જૈ મંડળિકને એમ કહીએ, અમો તાહારા નગરમાં શું રહીએ. ૬
 નરસૈએ નગરી બ્રહ્મ કીધી એહેને શિક્ષા જોધએ દીધી. ૬
 પછે રાજદરબારે સહુ આવ્યા, રાય મંડળિકને મન ભાવ્યા. ૬
 વૈરાગી, યતિ સંન્યાસી, બહુ કાળના જોગઅભ્યાસી. ૬
 વિપ્ર આવ્યા પુરના વાસી આવી વાત મેહેતાની પ્રકાશી. ૬
 રાજ તાહારી નગરી માહે, ઉનમાદ અતિસે થાયે. ૬
 એક નાગર નરસૈયો નામ, તેણે વણસાડયું આ ગામ. ૭
 સહુ લોકને જુર્કી નાંખી, તેહેની આ સભા સહુ સાખી. ૭
 ઘેર ઘેર હીડે છે માતો, પરખીને કંઠે બાંહ વાહાતો. ૭
 ગાય ઉઘાડો શણગાર, નીરલજ કીધાં નર ને નાર. ૭
 કરે એહેવો આખનો ચાળો, સહુ લોકને લાજે છે વાહાલો. ૭
 રૂડાં વસ્ત્ર પેહેરે છે અંગ, પરનારી સાથે રમે રંગ. ૭
 એમ કરતાં બહુ દન વીસ્યા, અમો તમને કેહેતા નોહોતા. ૭
 હાવું તો વાત મધ વાધી, મનમાંહે તો ગાંઠ બાંધી. ૭
 પરમેશ્વર એહેને મળિયો, મેહેતો દેવ કરી સહુએ ગણિયો. ૭

નિલ આપે હરિ એહેને હાર, દામોદર દેહેરા મુઝાર. ૭૯
 એમ ધરમ તણે લોપ થાય, અમે તે દુઃખ ક્યમ સહેવાય. ૮૦
 માટે ભય વચન તેડી ભાખો, એહેને ઉપાધિ કરતો રાખો. ૮૧
 માંડલિકે સૂણિયું જેવારે, અતિ કોધે ભરાયો તે વારે. ૮૨

વલ્લભ.

કોધ ઊપન્યો મન વિષે, બોલ્યો એમ રાજાનં;
 હવડાં તેડાવી નરસૈયાને, શિક્ષા કરૂં આ સ્થાન. ૮૩

કડવું ૨. રાગ સારંગ.

મંડળિક રાજા માહા બળવાન રાજ્યમદ ધરતો અભિમાન. ૧
 આવી બેઠો સભા મુઝાર દિવસ પાછલો ધરી બે ચાર. ૨
 પ્રધાન પ્રત્યે વાણી બચરી નેત્ર રહ્યાં છે કોધે ભરી. ૩
 જુઓ લંપટ નાગર નરસૈં નામ લંપટ કીધું આખું ગામ. ૪
 ઘેરિ ઘેરિ હીડે છે નાયતો લોકથકી એ નથી લાજતો. ૫
 પરસ્ત્રીને કંઠે બાહુ ધરે એણી પેરે નાચે કીર્તન કરે. ૬
 વિપરીત એક સાંભળ્યું કાન એ ભિયાને વળી મળ્યા ભગવાન. ૭
 નિલ દામોદર આપે હાર જે ગાતો હીડે વિષમ શૃંગાર. ૮
 સંન્યાસી વૈરાગી પુરતણા જેહેને ભજતાં થ્યા દિન ઘણા. ૯
 પાખંડ દેખી લાભ્યા તેહ પ્રભુ મળ્યાનો મન સંદેહ. ૧૦
 એણી રીતે જે મળે હરિ તો વેદ મર્યાદા જુડી કરી. ૧૧
 એહેલું જાણી લાભ્યા રાવ કોહો વજરજી તમારો શો ભાવ. ૧૨
 મંદમતિ બોલ્યો પરધાન, મેહેતાનું ઉતારો માન. ૧૩
 શ્રીપાત સહુને તેડો આમ, સભામાહે આપો શુભ ઠામ. ૧૪
 વૈરાગીને આજ્ઞા જોહ, પંડિત સહુને તેડો તેહ. ૧૫
 જે સહુને મનિ છે નિરધાર, જે નરસૈયાને આપે છે હાર. ૧૬
 સભા દેખતાં આપશે હરિ, તો તો એની ભક્તિ ખરી, ૧૭
 જે સહુ દેખતાં ન પામે હાર તો એહેને હણવો નિર્ધાર. ૧૮

પ્રધાને એમ કીધો બોધ, મંડળિકને મનિ વાધ્યો કોધ.	૧૯
પ્રધાને કહ્યું તે ખરૂં. આજ પરીક્ષા એહેની કરૂં.	૨૦
અનુચર મોકલ્યા પુર મુઝાર. ફરી સહુ તેડયા તેણીવાર.	૨૧
ક્ષણ એક માંહાં આવ્યું સહુ મળી. રાજસભા બેઠી મંડળી.	૨૨
યથાયોગ્ય આપ્યાં અસંન. રાજ એમ બોલ્યો વચન.	૨૩
પ્રધાને જે કીધો વિચાર, તે સહુ પ્રત્યે કબો વિસ્તાર.	૨૪
રાજ પ્રત્યે બોલ્યા વાણુ. ભણ્યાગણ્યા જે શાસ્ત્ર પુરાણુ.	૨૫
સભા માહે જે જડશે હાર, તો મેહેતો સાચો નિરધાર.	૨૬
પણુ યંત્ર મંત્ર કાંઈ એહેમાં મીલે, હાર અણાવે તેહેને બલે.	૨૭
એક હીરની દોરી મગાવો સાર, તેણે અમો ગુંથશું હાર.	૨૮
વેદમંત્ર મુકશું માંહાં કુદ્ર મંત્ર તાંહા પ્રબલ ન થામ.	૨૯
તે પ્રભુના કંઠિ મુઝાર આંટી ભરાવો તાંહાં દસ બાર.	૩૦
હરિ મંદિરનાં જે કપાટ તે કીધાં જોષ્ઠએ સપાટ.	૩૧
તાણુ દૈને મુકો તાંહાં કો જન જે ન શકે તેમાંહાં.	૩૨
રાજએ સહુ મનમાં ધર્યું. કલ્યા પ્રમાણે તે આચર્યું.	૩૩
રાજ સભા માંહાં આવ્યા જેહ, મુખ્ય મુખ્ય નામ કહે છે તેહ.	૩૪
એક પાસ વૈરાગી સનમુખિ તેહેમાં બીમ નામે તે મુખિ.	૩૫
એક પાસા બેઠા શ્રીપાત, મહા તપેશ્વરી વિખ્યાત.	૩૬
નરસૈં આશ્રમ બેઠા તાંહાં મુકંદઆશ્રમ સમીપ છે જાંહાં.	૩૭
અદ્ભુતઆશ્રમે વાળ્યું આસન ગોવિંદઆશ્રમ બેઠા પાવન.	૩૮
અદ્વૈતઆશ્રમ બેઠા બુદ્ધિમાન, કેશવઆશ્રમ ને કૈવલ્ય જ્ઞાન.	૩૯
માધવઆશ્રમ બિરાજે મધ, બ્રહ્મભારતી મોટો સિદ્ધ.	૪૦
શ્રીધરઆશ્રમ ને વાસુદેવ. શિવેશ્વરઆશ્રમ મહાનત ખેવ.	૪૧
અચ્યુતઆશ્રમ વિશ્વેશ્વર જાંહાં નારાયણ આશ્રમ બેઠા છે તાંહાં.	૪૨
દામોદરઆશ્રમ સિદ્ધ કેહેવાય. પ્રસાદપુરી બેઠા સભામહાય.	૪૩
અનેક બ્રાહ્મણ વિદ્યાવાન. વિદ્યામદે આવરિયું જ્ઞાન.	૪૪
રામાતંદ બેઠા દંડ ધરી, જેહેને વાહાલા પૂરણ હરિ.	૪૫

અતિ આગ્રહે તેડયા તેહ, ઢેપ રહિત સાધુજન જેહ. ૪૬
 શ્રીધર પંડિત એક માહા ગુણવાન, તેહેને મંડળિકનું બહુ માન. ૪૭
 તેહેને વાહાલા વૈષ્ણવ અપાર, રાજને વાર્યો બહુ વાર. ૪૮
 તમે રાજ ! શાહાને હઠ કરો. નરસૈયો છે ભક્તજ ખરો. ૪૯
 તે ન સાંભળ્યું રાયે કાન, મહા મદ ધરતો અગનાન. ૫૦
 સભા રચી પૂરણુ જેવાર મંડળિકે કીધો હુઆર. ૫૧
 અનુચર પ્રત્યે વાણી કહી મેહેતાને તેડી લાવો અહીં. ૫૨

વલણુ.

તેડી લાવો આ સભામાંહાં નરસૈયાને વેગે કરી,
 જેહ ભક્તિ કેહેવી કાહાવે ઝમ મીલ્યા એહને હરિ. ૫૩

કડવું ૩. રાગ વેરાડી કાફી.

અનુચર આઁયો તેડવાને મેહેતાજીને ધામ.
 મેહેતાજીનું સ્વરૂપ દેખતાં, કીધો દંડ પ્રણામ. ૧
 દર જોડીને કરી વીનતી, સાંભળીએ હો સ્વામી.
 રાજજી તમને તેડે છે, સભા રચી છે નામી. ૨
 બ્રહ્મસભા મેલીને બેઠા તમસુ છે દાંધ કામ,
 વેગે કરી પધારો સ્વામી, રાજ કરે ધામ. ૩
 વૈષ્ણવ વૃંદમાં કીર્તન કરતાં મેહેતે સાંભળી વાણી.
 તાલ યહીને ઉઠયા પોતે, સમયાં શાંગપાણી. ૪
 વૈષ્ણવ સધળા વિગ્ર થયા, મનિ શો હશે વિચાર.
 જો મેહેતા સાથે વાદ કરશે તો શામજી કરજો સાર, ૫
 રાજસભામાંહાં મેહેતો આઁયા, કરતા જેજેકાર.
 ચોહોપાસા બગ પંક્તિ બેઠી મધિ મહેતો ઉદાર. ૬
 ક્રોધ કરીને રાજ બોલ્યો, મેહેતા પ્રત્યે વાણી.
 નગરસોઠ મોણું તેં લંપટ તે વાત મેં જાણી, ૭

લોકમાંહે વળી વાત ચલાવી જે હરિ આપે છે હાર.

તે દષ્ટે જોયા વિના તુંહને, નહી મૂકું નિરધાર. ૮

આજની રાતની અવધી કરું છું, સભા સમસ્ત આ જાણે,

ચાર પહોરમાંહાં હાર ન પામાં તો, માંહે નિશ્ચે વ્યાંહાંણી. ૯

સભા સહુ સાંભળતાં રાજા જોલ્યો કઠિણ વચન.

દુરિજન લોક તે મનમાંહાં હરખ્યા, મેહેતો વદન પ્રસન. ૧૦

અંતઃકરણમાંહાં એહેવું જાણ્યું, જે હરિને ગમતી વાત.

દુષ્ટ સભા મુખ મર્દન કરીને, ભક્તની વર્તાવશે ખ્યાત. ૧૧

સમજી અભિપ્રાય પ્રભુજી કેરો, કરમાંહાં લીધી તાળ.

અતિ આનંદે શુણગાન આરંભ્યું, સમર્થા શ્રીગોપાળ. ૧૨

સંન્યાસી સહુ વિસ્મે પામ્યા, ખીહીતો નથી લગાર.

આજ એવડું શું એ હરખે છે, પૂછીએ સમાચાર. ૧૩

ભીમ વૈરાગી કહે મેહેતાને એ રીત શી રાખો.

ગાન તાન ને નાટક વિદ્યા એહેતો ભેદ કાંઈ ભાખો. ૧૪

રામ ભક્ત્યાની એ પદ્ધતિ નોહો, જાંહાં લગી નહી વૈરાગ્ય,

આજ થકી એ મૂકી છાંડો ઊગયાનો નથી લાગ. ૧૫

વલણ.

જિતયાનો નથી લાગ નાગર, વિષય ભાવ સહુ પરહરો.

નહીતર જે સિદ્ધાંત મનનું, પ્રમાણ પૂર્વક ઉચ્ચરો. ૧૬

અથ વિવાદવર્ણન.

પદ ૧, રાગ જોહી.

ભાઈ ! મુંને હરિ જોવાની ટેવ પડી. અંતર મતિસુ પ્રીત જડી,

માહારા નાથને ન મૂકું એક ઘડી, ભાઈ ! મુંને. ૧

આખા દિવસનો રળી ખપી આવ્યો, ભાભીએ ન મૂક્યું પાણી.

મેં જાણ્યું એ વેરણી માહારી, ભાભી નોહો પણ ગોરાણી, ભાઈ ! ૨

નામાનાં છાપરાં છાહી ગયો. આપી કબીરને નિર્મળ વાણી.
એહેવું જોતાં મુને શરણ પ્રભુ રાખશે સેવક જાણી, બાહ! ૩
ધન વૃંદાવન, ધન યમુનાતટ, ધન્ય કૃષ્ણ રાધા રાણી,
બણે નરસૈયો તે દીધી નાથ છબીલા શું પ્રીત બંધાણી. બાહ! ૪

પદ ૨, રાગ ગોડી.

કોણ છે છબીલો ને કોણ છે નાથ, કોણે મૂક્યો તાહારે મસ્તક હાથ.
તું વિષમરસ માંહાં બીનો રેહ, હરિ મળવાનો મારગ કેહ, તાહારો કોણ. ૧
લ'પટપાણું તું મૂકી દે, અને અણખોલ્યો અધ્યાત્મ ગ્રહે,
સીધો વૈરાગ્યપંથ જો મળે તો ગર્ભવાસનો ફેરો ટળે, તાહારો. ૨
આ સરવ સંન્યાસી કેહે છે તુંને, પછે કહીશ વાર્યો નહી મુને.
બીમબણે નરસૈં કાં બમે? ગુરુ વિના ગાન ન આવે કિમે, તાહારો. ૩

પદ ૩, રાગ ગોડી.

કઠિણ કાર્ય મુને ભાબીએ દીધું રીસાવી ગયો વન મુઝાર.
તીવ્ર તપ મેં વનમાંહાં કીધો. પ્રસન્ન થયા મુને શ્રી ત્રિપુરાર, ટીણુ. ૧
ભોળા શંકર પ્રસન્ન થયા ને, મસ્તક આવી દીધો હાથ.
સોળ સહસ્ત્ર ગોપી સુ રમતાં રાસ દેખાડ્યો વૈકુંઠનાથ, ટીણુ. ૨
હેત કરીને મુને શિક્ષા દીધી કૃપાનાથ હમયાબરતાર.
નરસૈયા તું લીલા ગાજો જો કીધી કૃષ્ણ અવતાર, ટીણુ. ૩

પદ ૪, રાગ ગોડી.

આમે કળજુગના લોક વિષયી તે માંહે તું વિષે ગાય.
જણે કીધું તે આપણુ ક્યમ કીજો. પ્રભુ મોટા વૈકુંઠ રાય? આજે. ૧
જણે જોની ગોવરધન ધરિયો તે, આપણે ક્યમ ધરાય?
જણે જોની કાલિનામ નાથ્યો તે, આપણે ક્યમ નથાય. આજે. ૨

થા સંન્યાસી. જે રહે કાશી. બહો હોય તો નિર્ગુણ રહે,
બીમ બણે કણું કર માહારું. ગર્જના કરી મુખિ રામજી રહે, આગે. ૩

પદ ૪, રાગ ગાંધી.

ગરદા થૈશે તેવારે રામ દહીશે, હવડાં દહાને માહારે ખપ નથી.
છેલછખીલો ને છોગાળો તે ગાયો મેં ગોકુળપતિ. ગરદા. ૧
કૃષ્ણ માત ને તાત કૃષ્ણજી; સગો સહોદર કૃષ્ણજી સહાય.
કો નદો, કો વદો મને. મેં ગોવિંદો મૂંચો ન જાય, ગરદા. ૨
ચડ મૂકીને, ડાળ કોણ સાહે? કુર મૂકીને કુકસ કો ખાય ?
રંગીલા છખીલાને મૂકી રામ મગવાણિયાને કોણ ગાય ? ગરદા. ૩
સનક સનંદન, મુનિજન વંદન, તે ઠાકુર મોરે રહે રહે.
ગિરિવરધારી, કુંજખિહારી, ભક્તવચ્છળ ખીરદ વિઠ્ઠલ વેહે. ગરદા. ૪
પૂરણ બ્રહ્મ સદા હિતકારી, દોહલું દાસતાણું નવ સહે.
બણે નરસૈયો, બીમ ! કણું કર માહારું, ગર્જના કરી મુખ કૃષ્ણજી રહે.
ગરદા. ૫

પદ ૫, રાગ સામેરી.

જુઓ, રામજીને નંદે નાગરો, અધ્યાત્મ ગ્રંથાનો આધરો.
રામવિના કોણ ભવજળ તારે, તું જોની મન વિચારી.
ચરણ રેણુના સ્પર્શ થઈ ઉદ્ધારી ગૌતમનારી. જુઓ. ૧
સાગર માંહાં શિલા જેણે તારી, હીમરને વૈકુંઠ આપ્યું.
ચિરંજીવ વિભીક્ષણ કીધો, રાવણ કુળ ઉત્થાપ્યું. જુઓ. ૨
રામને બણે ચંકર સરખા જે તારક મંત્રનું હારદ લેહ,
બીમ બણે, મ બૂલ નરસૈયા ! આપ્ય મીચીને રામજી કેહ, જુઓ. ૩

પદ ૬, રાગ સામેરી.

તું રેહ રે બેસી, રામદાસિયા ! તેં દંબે રામ ઉપાસિયા. તું રેહરે. ૧
 રામના સેવક હોય સૌમ્ય દૃષ્ટિ, તે ન કહે કોણેને માહું,
 રામકૃષ્ણ માંહાં અંતર શાહાનો ? શાન તાહાં નાહું, તું રેહરે. ૨
 કેવળ અહ્લ છખીલો માહારો, ગોકુળ માંહાં ગૌ ચારી.
 અહ્લા, ઇન્દ્ર, નારદ, હતાશન, દેવ ગયા સરવ હારી, તું રેહરે. ૩
 વૈરાગી થયે કાંઈ રામ મીલે નહી જાંહાં લગી ન આને વિવેક !
 મૂરખ ભીમ ! કહે નરસૈયો રામકૃષ્ણ તે એક, તું રેહરે. ૪

પદ ૭, રાગ કાહાલેરો.

નરસૈઆશ્રમ સંન્યાસી કહે, પાંચ પટમાસ કીધા મેં કાશી.
 આત્મ અબ્યાસી હું થયો રે, તોહે મેં નહી દીઠા અવિનાશી, નરસૈ. ૧
 બોહોતર પટમાસ પ્રાપ્ત માંહાં નાહો, સવાસો મથુરાં સેવ્યું.
 તોહે મેં સ્વપ્ને ન દીઠા હરિ તો તુંને દરસન કેહેવું ? નરસૈ. ૨
 સર્વ ઉપરિ સંન્યાસી થાશે. તાહારી પત જનારી ખરી.
 નરસૈઆશ્રમ એણી પેરે બોલે, તુને હાર નહી આપે હરિ. નરસૈ. ૩

પદ ૮, રાગ કાહાલેરો.

રેહે રે ભગુઆ લવલવ કરતો. વાંડ આંહાંથી ઉઠી જ
 વૃથા વચન ચાલે નહી તાહાં ટાઢી બાલી બાખરી ખા. રેહે. ૧
 વૈષ્ણવના ભોગ તો નથી દીઠા તેં દાઢા દુઃખના વેડયા.
 ભાવે એટલા ખા વીણી વીણી ઓ પેલા વડના ટેટા. રેહે. ૨
 જો તું હિત વાંછાં પોતાનું સુંદરશ્યામ છખીલો ગા.
 ભણે નરસૈયો, મૂળ જોગીડા માળા ધરી તું વૈષ્ણવ થા. રેહે. ૩

પદ ૯, રાગ કાહાલેરો.

માહા રંડનો માલા ધરાવે ! જોતાં કપટી, સુધો નહી.
 ચીર્ધુ તિલકને છાપાં ચોઢયાં. તું બ્રાહ્મણ માહાં ગણવો નહી. માહા. ૧
 મિતાક્ષરા કાઢી જોવરાવો; જુઓ અષ્ટાદશ પુરાણ;
 કીહા પુસ્તક માંહે લખ્યું છે જે માલા ધરે મળે પુરુષપુરાણ. માહા. ૨
 તુંહે ગેહેલો ને રાજ ગેહેલો. બેહુ માંહાં નથી એકુને કામ.
 મુકંદઆશ્રમ કેહે, નરસૈયા રેહેવા દે તાહારો સુંદરશ્યામ. માહા. ૩

પદ ૧૦. રાગ આશાવરી.

અદેખા લોક તે અણુધટ બોલે પણ મર્મ ન જાણ્યો જાયરે.
 જેહેનાં મન જેહેસુ બંધાયાં તે કેહી પેરે મુકાયરે. અદે. ૧
 બ્રહ્મ(જી) પદારથ સહુકો જાણે પ્રીત બલી મન માંહાંયરે
 સ્નેહી પુરુષતું કારણ મોટું તેહેનાં નેણાં અલગ જણાયરે. અદે. ૨
 સામળીઓ માહારે રૂદે સમાયો તે જુઠંડા લોક નવ જાણેરે
 બણે નરસૈયો, સૂણ જોગીડા ફાકટ શાહાને તાણેરે? અદે. ૩

પદ ૧૧, રાગ આશાવરી.

ગોવિંદઆશ્રમ કેહે સંન્યાસી પ્રીત પ્રીછી તાહારીરે
 મહા વાયક ઉપદેશ વિના નવ મળે નાથ મુરારિરે. ગોવિં. ૧
 શ્રીપાત થૈ મેં સરવસ્વ મુક્યું અષ્ટયોગ મેં સાધ્યોરે
 દંડ કમંડળના ધારીથી માલાધર કયમ વાધ્યોરે? ગોવિ. ૨
 નાચે કુદેને તાળ વળડે પરમ પદ નવ લહીયેરે
 ઉદરપૂરણ પાખંડે કરવું વળી લોકને અદેખા ઢહીયેરે ગોવિ. ૩
 માલા મુકીને થા સંન્યાસી. અમે આપું ઝોંકારે
 ગોવિંદઆશ્રમ કેહે, નરસૈયા નાચે નહી પામે હારરે. ગોવિ. ૪

પદ ૧૨. રાગ મારૂ.

શ્રીપાતને સિદ્ધિ ન હોય રે વૈષ્ણવ વિના ન તરે કોયરે. શ્રીપાત. ૧
 કીયો સંન્યાસી શરણ પામ્યો દંડ ધારી રે ?
 તમે વૈષ્ણવની નિંદા કરો છો નરકના અધિકારી. શ્રીપાત. ૨
 સ્ત્રી મરે, ખાવા ટળે તે વારે ભગુઆં પેહેરો રે,
 પ્રીત ભક્તિ વૈરાગ્ય વિના યુગ્યો કાન બહેરો રે. શ્રીપાત. ૩
 ઓંકારનું કરો અથાણું ઘંટાવન ચાલો રે
 ભણે નરસૈયો, દંડ મુકી માહારી સાથે તાલ ઝાલો રે. શ્રીપાત. ૪

પદ ૧૩. રાગ મારૂ.

મેહેતા તાહારી વાંકી વાણીરે ઓંકારપે તાલ વખાણી રે. મેહે. ૧
 રાગ કરી કરી કીર્તન કરે વળી કોટ હલાવે રે
 ઉત્પાતવાત કરે મહેતા તું શ્રીપાતને તાલ ઝલાવે રે. મેહે. ૨
 નિર્ગુણ બ્રહ્મ રામ મુકીને વિષય ગાય રે.
 નાચે બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ થેને. શું સૂતો વૈકુંઠરાયરે ? મેહે. ૩
 નિંદા કરાં પરમહંસની. કોણે કીધો ગેહેલોરે ?
 ભીમ ભણે, ભજ્ય રામને મુખ્ય કૃષ્ણ છબીસોરે. મેહે. ૪

પદ ૧૪. રાગ રામગ્રી.

તે ક્યમ મુકીએરે જે અધક્ષણ મુક્યોરે ન જાય ?
 સૂક્ષ્મરૂપ સામજો માહારો, માહારા રૂઢે માહે સમાયરે. તે ક્યમ. ૧
 અમો છું વૈષ્ણવ છેલછબીલા. તું શું સમજાં ભેદ કાંધરે ?
 ઘંટાવનમાંહાં કૃષ્ણ છબીસો તે ગોપીને દે સાંધરે. તે ક્યમ. ૨
 નરસૈયો તે શણગાર સદા ગારો. ભીમડો બળીને મરશેરે,
 આપણુ બેહુને વાદ મંડાણો સાચો હશે તે તરશેરે. તે ક્યમ. ૩
 એ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે ગોપીએ શું લીધો માગીરે,
 ભલી પેરે પીધો સનકાદિક તેહેનો નરસૈં વિભાગીરે. તે ક્યમ. ૪

પદ ૧૫. રાગ આશાવરી.

વૈરાગ્ય વિના નથી પામવું અકળ સ્વરૂપ ભગવાન રે,
 સમરે દરસન ક્યાંથી આપે વિના આત્મજ્ઞાન રે ? વૈરાગ્ય. ૧
 વૈરાગ્ય સનકાદિક ભોગવે ક્રુપ, અમરીષ પ્રહ્લાદ રે,
 તે દિશા તુંને ક્યાંહાંથી નાગર ? મિથ્યા કરવો વાદરે. વૈરાગ્ય. ૨
 વૈરાગ્ય વિદુરને જો હુતો તો પામ્યો વિશ્વાધારરે,
 તાહારી પેરે કાણે ગાયો ઉધાડો શણુગારરે ? વૈરાગ્ય. ૩
 લંપટપણે તું હાર નહી પામાં. એ રાઘવ મિથ્યા લાગીરે,
 બીમ બણે, કહ્યું કર માહાઈ. નરસૈયા થા વેરાગીરે. વૈરાગ્ય. ૪

પદ ૧૬. રાગ આશાવરી.

મુંડ મુડાવી ને ટોપી ધાલી ન થયે વેરાગીરે,
 અમો છું વૈષ્ણવ છેલછખીલા હરિસુ તાળી લાગીરે. મુંડ. ૧
 અહંમતા ભાગી તે વેરાગી જેહેની અનહદશીંગી બોલેરે,
 ભેષ ધર્યો ને દ્વેષ રહ્યો તે જોગી અસુરને તોલેરે. મુંડ. ૨
 સંસાર વહેવાર સરવ સાચવીએ વિકારયા વેગળા રહીએરે,
 સરવ ભૂત સમદષ્ટિ હોય તેહેને વૈષ્ણવ કહીએરે. મુંડ. ૩
 અભિમાને તેં સહુ સુકીત ખોલાં પ્રીતરંગ નથી લાગ્યોરે,
 બણે નરસૈયો, ભગુઆં મુકી પેહેરે પંચરંગીનો વાગોરે. મુંડ. ૪

પદ ૧૭. રાગ બિહાગડો.

હો જેહેલા નાગર નવ કીજે વાદ જો વૈષ્ણવ નામ ધરાવીયું તો
 વઢવાનો શોરે સ્વાદ ? હો જેહેલા. ૧
 ભક્તને બઠવું કીશુંરે જે લક્ષ્મીવર માહા લીન ?
 પંચમુખે પંચવક્ત્ર તણ્યાં સંધર્યું છે કોપીન. હો જેહેલા. ૨
 શુકદેવ, દુર્વાસા ને વ્યાસજી કરતા ભગુઆં અંગીકાર,
 નટુઆની પેરે નાચ્યાં છાં ગાય ઉધાડો શણુગાર. હો જેહેલા. ૩

શ્રીકૃષ્ણ સ્વામી સરવનોરે ભાષ ! ભક્તનું એ છે કામ,
માધવઆશ્રય કેહેરે સંન્યાસી, નથી બિન કેશવરામ. હો ગેહેલા ૪

પદ ૧૮. રાગ રામઘી.

કોણ હાકરને વિનવું વિઠલા કમળાના નાથ મન શું વિચારે,
દ્રોપદી લાજને કાળે આવ્યા હરિ દુખ પામે ક્યમ દાસ તાહારે? કોણ. ૧
પ્રગટ થયું નામ ભૂતળે ભૂધરા ! નરસેના નાથ એવું ખીરદ કાહાવે,
સેવક સંકટ ટાળીએ ત્રિકમા તો તમે નાથજી બહારે ભાવે. કોણ. ૨
લોક દેખે સહુ કૌતક કરે બહુ મંડળિક મદ બર્યો ફર જીએ,
નરસૈયાના પ્રભુ હાર એક આપીએ જોગટાનાં બળ શાંત હુએ. કોણ. ૩

પદ ૧૯. રાગ ભાર.

હાર ન આપેરે, મેહેતા તુંને સંન્યાસી શાપેરે.
પુરી ભક્તિ વિના જીલો ભમ્યો જીવ જાંજળે વાલો રે
ધણા દિવસ છાનું ડંબ ચલાવ્યું આજે કંઠે સાહોરે. મેહેતા. ૧
પરાતપર બ્રહ્મ પરમેશ્વર તે રહ્યા વિશ્વ વાસીરે,
તે સાથે તાહારે મૈત્રી સાહાની? રખે તું જતો નાહાશીરે. મેહેતા. ૨
તું રામની નિંદા કરાં ને ગેહેલા મર્વ રાખેરે
બીમ બણે તો હાર, જડે મુખિ રામજી ભાખેરે. મેહેતા. ૩

પદ ૨૦. રાગ ભાર.

હલ્યા મુંહુને શાપ ન લાગેરે હાર્યો દુરવાસા આગેરે. હલ્યા. ૧
અંબરીષ સાથે હઠ કરી ગાફૂઓ થૈ ગાઠોરે
ભક્તસહાય સુદર્શન ધાયું. કેહેવો યોગી નાઠોરે? હલ્યા. ૨
ફરી સંન્યાસી શરણુ આવ્યો ભક્ત મોટા કીધારે,
અંબરીષ કારણે કૃષ્ણજીએ દશ જનમ લીધારે. હલ્યા. ૩

રાજ તો ગેહેલો થયો તે સીધ જોગીએ જાણ્યોરે,
નરસૈયો કેહ, નિજળ ન જામ મેં કૃષ્ણ વીખાણ્યોરે. હલ્યા. ૪

પદ ૨૧. રાગ આર.

હલ્યા તુંહુને હાર વિચારે જડશેરે, મેહેતા તુંને વિપત પડશેરે
તું પાઘડી બાંધે ખુણાઆળી ઝીણા જામા પટકારે,
ઝી સાહામું જોષ આંખ્ય નચાવાં, કરાં હાથના લટકારે. મેહેતા. ૧
નગર લોક મોહું તેં લ'પટ દંભ ભેખ ધારી રે.
તેં કંઠે હાથ ધરાવી નચાવી પારકી નારી રે. મેહેતા. ૨
હવાં હાર મગાવો મેહેતાજી! ક્યાંહાં છે દેવ મુરારી રે ?
મંડળિક કેહે, બે ઘડીતું સાદુ પછે નાંખીશ મારી રે. મેહેતા ૩

પદ ૨૨. રાગ પરજ.

હું તો તાહારે ભરોસે વાદ વળધારે, માહારા સામળીયા હું સુધારે. હુંતો.
મંડળિક સુઝને મારશે તે વારે, લોક હસારત થાશેરે
માહારે તો કાંઈ માન નથી; તાહારે ભક્તવજળ બીરદ જાશેરે. હું તો. ૨
સંન્યાસી વેરાગી વસમૂં બોલે એ ધણા ને હું એકરે,
બલે નરસૈયો, આબ્ય માહારા વાહાલા! હવે વળ્યો છે એકરે. હું તો. ૩

પદ ૨૩. રાગ સામેરી.

હો ગુણવંતા નામરા ન કીજે હરિસુ ગર્વરે.
હઠે હાર આપે નહી. તેં સુકીત બોલું સર્વ રે. હો. ૧
હઠે દાનવ પદવી પામે તે રહે ચોડા કાળ રે.
તપ બળે વરદાન આપી પછે જિથાપે જોષાળ રે. હો. ૨
હિરણ્યકશિપુ રાવણ હઠે ગયો હઠે મયો દુર્બોધન રે,
અકળસ્વરૂપ સુ અટકે યાની ? તું આર મમતા મનરે. હો. ૩

ક્યમ કરી વહારે ધાયે તારી ? તેં હરિ બળ્યા બ્યમત્યમ રે.
અટપટી ગતિ ગોપાળની છે એમ કહે અદ્ભુતઆશ્રમ રે. હો. ૪

પદ ૨૪. રાગ રામઝી.

સદા તું દયાશીલ, હું દીન દામોદરા કહું શુણ તાહારા મન વિચારી
શરણુગતિ જણીને હું શરણુ આવીયો કર ગોપાળ સંભાળ
માહારી. સદા. ૧

દેવના દેવ તું દેવકી બાળક, વિશ્વપાળક એહેવું ખીરદ તાહારે,
પોણુ પોતા તણું પાળીએ નાથજી ! વિઠલ વેહેલા ધામએ વાહારે.

સદા. ૨

જો મારાં કર્મ બાળીશ તૂં બૂધરા પતિત પાવન તાઈ બિરદ જાશે ?
છોડતાં તો તૂં છૂટીશ નહિ શામળા ! છાંડતાં તાઈ ઉપહાસ થાશે. સદા. ૩
દુષ્ટ ભાવે થકી તારી તેં પુતના ધોર નરક વિષેથી ઉગારી
શુક ભણાવતાં મામકી ઉધરી શાપ મુઠાવી ગૌતમ નારી. સદા. ૪
નામ જપતાં દ્રૌપદી પટ પૂરિયાં અવિચળ પદ ધ્રુ પામ્યો આગે,
ભણે નરસૈં હઠ આવી પડ્યો હારને આપાં તુજ પાએ લાગે. સદા. ૫

પદ ૨૫. રાગ રામઝી.

ગર્વ ન કીજો ગેહેલડા ! શું ભરમે ભમાયો ?
મુકીત લજ ખોષ હઠે શું કામ કમાયો ? ગર્વ. ૧
છતે નેત્રે અંધવત થયો જો મનમાંહાં વિચારી
છે મોહું ધારણુ માયાતણું તેણે મુકયા રામ વિસારી. ગર્વ. ૨
શાહાને અરયે આંહાં આપ્યો આવી કાર્ય શું કીધું
વિવેક અમૃત મુકી કરીને હઠ હલાહલ પીધુરે. ગર્વ. ૩
અણચિંતવ્યું બોલીએ નહી, શું રહે થયું શન્ય ?
અચ્યુતઆશ્રમ કહે, હઠ તજીને કરો મેહેતા મુન્ય. ગર્વ. ૪

પદ ૨૬. રાગ રામઝી.

એક અવનિધરા, દેવ દામોદરા, કહું ગુણ તોરડા કવણુ વાણી ?
શંકર શારદા નિગમઅગમ હરી અવિગત ગતિ નવ જય

જણી. એક. ૧

વિશ્વપાળક તું સાહે કર માહારી ટાળ્ય ફેરો ગર્ભવાસ ફેરો
શરણુ ઘો શ્રીહરિ ! દાસ જણી કરી, અન્ય સમરથ કોષ નાહ

અનેરો. એક. ૨

સગુણ સારંગધર, મુંદર શ્રીપતિ, વિનતિ યદુપતિ, સૂણીએ સ્વામી !
સંસાર પાર ઊતાર કરુણા કરી જોવિંદ જોપાળ મરુડગામી. એક. ૩
નંદના નંદ મુકુંદ મુરલીધરા, જોડુળયંદ જોવિંદ જોપાળ
નરસૈયાયા પ્રભુ સાહે કર માહરી શરણુગત તણી લીજે

સંભાળ. એક. ૪

પદ ૨૭. રાગ રામઝી.

શ્રી રઘુનંદ મતિમંદ, હું માનવી, દાનવી યુદ્ધિ ટાળોરે દેવા
માનના સ્વાદ ને વાદ કરી જોલીએ ભુલીએ રામજી તોરી સેવા.

શ્રીરઘુ. ૧

અકળ અવિનાશ, પ્રકાશ યુદ્ધિ કીજીએ, દીજીએ દરસન રામ રૂડા
નામનું નાવ દઢાવ કીધું નહી તે નર ભવજળ માંહે ખુડયા. શ્રીરઘુ. ૨
ભક્ત વિભીક્ષણ, પરમ વિચક્ષણ, અજનીસુત, તુલસી રે દાસ,
ભીમ ભણે, જેણે રામને જોળખ્યા તે વામિયા માતને મર્લ વાસ. શ્રી. ૩

પદ ૨૮. રાગ રામઝી.

દેવા ભક્તયા ઇષ્ટ તે કૃષ્ણ કાહાવાં સદા આજ માંમ મુકી કાં નંદકાલા ?
ઈંદ વૈભવ સુદામાને તે આપિયો આજ કૃપણ થયો કારે વાહાલા ?
દેવા. ૧

હરિ માહારો હાથિયો કાળીનામ નાથિયો અથ ઉતરડીયો દાણુધાટે

તે બળ તાહરું ક્યાંહાં મયું નાચજી? આજ નાહાશી ગયો મંદળિક માટે?
દેવા. ૨

શિશુપાળ, નરકાસુર, જરાસંધ જીતિયા શકટ પ્રલંબના બંધ તોડયા
પ્રબલ બકાસુર તુણાવર્ત ત્રાડિયા કેશી ને કંસના કંઠ મોડયા. દેવા. ૩
ભાવ કભાવે જેણે તું હપાસિયો તે જતુની ગર્ભ ન આવે વળતો,
ભણે નરસૈયો મેધ તું માધવા રાખ્ય બાળકને આપ બળતો. દેવા. ૪

પદ ૨૯. રાગ જૈતશ્રી કાફી.

મેહેતા રામનું લીજીએ નામ તેણે છૂટીએ
એ તો કૃષ્ણથી ન સરે કામ મિથ્યા તાળ કૂટીએ. ૧
નિર્મળ નામ શ્રીરામચંદ્રનું ક્ષેતાં પાતક જાયરે
રામ નામ જો નામે ગાયું તો મુઘ જીવી ગાયરે. ૨
રાજવલ્લભ, ભવદુઃખ મોચન, દીનાનાથ દયાળરે,
રામ મુકી મેહેતા શું બ્રહ્મો ગોવિંદો ગોવાળરે? ૩
સીતારવામી, અંતરંગમી, નામે ભવ નિસ્તારે
રઘુનાથઆશ્રમ કહે, નરસૈયા ! માગ્ય રામજી પાસે હારરે. ૪

પદ ૩૦. રાગ જૈતશ્રી કાફી.

તાહારો રહેવા દે બચુઆ ! રામ, રામનું મરતી વેળાં કામ,
અમો નવ માનીએરે. ૧
કેશ પળાએ, આખ્ય મળાએ, શ્રવણે સાંભળતા રહીએ,
લવલવ વાધે સાન રહે નહી ત્યારે રામ રામ કહીએ. ૨
જનમનો જોગી, કુટુંબ વિજોગી, ખોષ બેઠો ધણિઆણી,
ગમ વૈદેહી વાનરે આણી રામ પ્રતિષ્ઠા જાણી. ૩
રંગીલો છબીલો ને છોગાળો, ગોવાળો વૈકુંઠરાય,
ભણે નરસૈયો, કૃષ્ણને મુકી રામ મગવાણિયાને કાણુ ગાય ? ૪

પદ ૩૧. રાગ કાફી.

નરસૈ હાર મગાવ્ય, તાહારો સામળો સુતો જગાવ્ય. નરસૈ. ૧
 ક્રોધ કરી બોલ્યો પ્રધાન, મેહેતાજી ઉતાર્યું અભિમાન. નર. ૨
 વાદ કરતાં થૈ વડીવાર, હલ્યા ! લ'પટ નાગર નાબો હાર. નર. ૩
 મંત જાણી જકત તુંને નમે, પરનારી સુ રંગે રમે. નર. ૪
 વૈષ્ણવ થૈ વણસાડ્યું ગામ, હાલું નહી નાહાડાનું કામ. નર. ૫
 આજ રાજ રીસે ભરાણો, મરણ માથે આવ્યું જાણો. નર. ૬
 વડી વારનો માળા માગે તાહારો સામળો શે નવ જાગે. નર. ૭
 તુંને લોકહસારત થાશે, હલ્યા હવડાં વાહાણું વાહાશે. નર. ૮
 બોલ્યો પરધાન કરી રીસ, વાહાણું વાતે છેડું શીથ. નર. ૯

પદ ૩૨. રાગ પરજ.

સામળીઆ શું સુતો સોડય તાણીરે ? મેં તો દુભણ કાંઈ નથી જાણીરે.
 સામ. ૧

સમોવડ સાથે શોભીએ, દુભાતા જુગદીશરે,
 ટીડી ઉપર કોહાડો હું રાંક ઉપર શી રીસરે ? સામ. ૨
 વૃંદાવન દ્રુમ શીતળ છાયા, યમુના તટ સુગંધ સમીરરે,
 રાધિકાજી પાગ તળાંસે, ઘણું ઉઘ્યો સામ શરીરરે. સામ. ૩
 ન્યમ જાગ્યો દ્રુપદીને કાજે, હાથીની ઠીધી વાહારરે,
 જરાસંધ જીતી મુકાબ્યા રાજ વીસ હજારરે. સામ. ૪
 માનિતીને કારણે લાવ્યો પરિજીતકનું ઝાડરે,
 નરસૈયાને હાર આપતાં ઠીયો ચઢશે પાડરે ? સામ. ૫

પદ ૩૩. રાગ પરજ.

સામળીયો તાહારે વેહેરે સુતો તું તો વિષેરસમાંહાં ચૂતો રે. સામ. ૧
 જાંહાં વિષે તાંહાં વિષ્ણુ નહી એમ વદે વેદ પુરાણ રે,
 રામ તજ જેણે વિષે સેવ્યો તે પુરુષ થકો અજણ રે. સામ. ૨

સનકાદિક શંકર શ્રીનારદ, શુકલ સનતસુખત રે,
 ગૌરખ મુનિ કપિલે ગયો નિરમળ શ્રીરઘુનાથ રે. સામ. ૩
 નારાયણને નિદ્રા નથી, નરસેં ! ક્યં વિચાર રે,
 પ્રસાદપુરી કહે, સાચે હરિ સુતો જોવારે તે ગાયો સંગાર રે, સામ. ૪

પદ ૩૪. રાગ રામઘ્રી.

દેવા ! ભક્તિ વાહાલી તુંને ભક્તિ વાહાલી,
 વૈકુંઠથી ભોમિ આવ્યા ચાલી.
 અખિલસ્વરૂપ તું દેવને દુર્લભ, ગોપીયાંચે ગળે બાંધે ધાલી. દેવા. ૧
 શ્રીમુખે કહે છે જો ભક્તને અધીન છું, દાસને, પ્રાણુની પેરે રાખું
 સરવતી સાહે કરાં રે તું કૃષ્ણજી, માહારં કરમ દીસે રે વાંકું. દેવા. ૨
 ભક્તિ માટે જશોદા ઘેર અવતર્યો કંસ કુલ નાશ કરી નાંચ્યો કાળી,
 ભક્તિ કારણ અંબરીષ ઉગારીઓ અવતાર લીધા તે વાળીવાળી.
 દેવા. ૩

સ્તંભમાંડાં વાસ પૂર્યો ભક્તિ કારણે દાસ પ્રહલાદને અલેદાન દીધું,
 નરસેંયાયા પ્રભુ ભક્તવચ્છળ હરિ ! હારનેકાં તેં અસુર કીધું ? દેવા. ૪

પદ ૩૫. રામેરી.

ટટળે અર્થ ન થાય ગેહેલા, ટટળે અર્થન થાય.
 અષ્ટ માસ વલવલે બપૈયો પણ મેઘ પાણી ન પાયરે, ગેહેલા. ૧
 સાચી સેવા વિના રામ મળે નહી જુઠી તાહારી પ્રીતિ રે,
 આદ્યજીઆં હરિ હાર આપશે યોગ સાધ્યાની રીતિ. ગેહેલા. ૨
 વાયુનું રોધન શરીરનું રોધન ઘટઘટ મારગ પરખ્યો રે,
 બ્રહ્માબારથી કેહે, નરસેંયા જોગી થા અમ મરખો રે. ગેહેલા. ૩

પદ ૩૬. રાગ સામેરી.

અમો ભોગીરે, અમો ભોગીરે.
 જેહેનું પૂરણ પાપ હશે તે જન્મનો યારો જોગીરે, અમો. ૧

જટા ધર્યે જગદીશ મળે તો વડો અતિશે કાલેરે
 દંડ ગ્રહે દીનાનાથ મળે તો અંધા જે તે કાલેરે. અમે. ૨
 દંડવત કીધે સિદ્ધ હોય તો સર્પ ભોમિને બેટેરે,
 ભસ્મ ચઢાવ્યે ભગવાન મળે તો ગર્ધવ રાખમાં લેટેરે. અમે. ૩
 જંજોટા કછોટા ગુદડી કંથા શંખ શિંગી પુકોરે,
 ભણે નરસૈયો, ભક્તિ ન પ્રીછો મિથ્યા વઢવું મુકોરે. અમે. ૪

પદ ૩૭. રાગ માડ.

નાગર રાત રહી થોડીરે,
 રનેહભક્તિ જોઇને તારી સ્થામ તો નાભ્યે દોડીરે, નાગર. ૧
 માણસ સહુ જોવા મળ્યાં ને કાંઈ અર્થ ન સીધ્યોરે
 હજી આશા તુંને હારતણી છે ! કાણે ગેહેલો કીધોરે ? નાગર. ૨
 પાગ લાગ સહુ સંન્યાસીને મૂઝ માળા ઉતારીરે
 મૃત્યુ થકી ઉગરો નરસૈ ! કેહે શ્રીધરબ્રહ્મચારીરે. નાગર. ૩

પદ ૩૮. રાગ ટોડી.

માળા માહારી જીવને સાટે, શું થયું મૃત્યુ પામ્યા માટે ? માળા. ૧
 ઉમ્મ પુણ્ય મેં માળા પામી તે ક્યમ મૂકી જાયરે ?
 નરસૈયો જે ભગુઆં પેહેરે તો જક્ત પ્રલે થાયરે. માળા. ૨
 નવસેં નવ્વાણું નદી અવળી ચાલે. સમુદ્ર સાતે સૂકેરે
 મેરુ ચળે પચ્છમ રવિ પ્રકટે મેહેતોજી માળા ન મૂકેરે. માળા. ૧
 તમે યોગી સરવે વૈષ્ણવ થાઓ માહારી સાથે તાલ વળડેરે
 ભણે નરસૈયો, કાં યોગ ધરીને માનવ દેહ વણસાડોરે ? માળા. ૪

પદ ૩૯. રાગ આશાવરી

માળા મનની મેહેતાજી રાખો.
 તુળશી કાઢનો ભાર ધણો છે ગબેથી ઉતારી નાંખોરે. માળા. ૧

ભસ્મ તિલક ધરો રે નીલાદે મંનિ આનંદ પમાડોરે
 સોહં બહ્લ કહી કહી ગાઓ અનહદતાલ વળડોરે. માળા. ૨
 આત્મવિચાર વિના અર્થ સરે નહી નાચે ન રાચે રામરે
 વિશ્વેશ્વરઆશ્રમ કહે, નરસૈયા કૂધાનું નહી કામરે. માળા.

પદ ૪૦ રાગ ભાર.

વૈષ્ણવપણામાંહાં ભાર જોગીડા છે ધણોરે.
 મનમાંહાં લે હરિનું નામ જો હોય મુંઝણોરે. ૧
 અમો વિશ્વા વૈષ્ણવ શો નવિ પ્રગટ હરિણુ ગાઇએરે?
 નાચી કૂદી ઠીજયે ઠીતન લાજી કેમ જાઇએરે. ૨
 એ તો નીસરવું શરીયાણુ ખરે ખંખારીનેરે
 નાત્ય કુળ લોક વેહેવાર સરવ વીસારીનેરે. ૩
 નથી જોયો વ્યાપક કૃષ્ણ આંખ્ય ડટારીરે
 નથી લાગી તને શ્રીપાત પ્રેમ કટારીરે. ૪
 લટકાજો છબીલો નાથ રંગ ભરી ભણીએરે.
 નરસૈયા કેહે, મંડળિક રા તણવત ગણીએરે. ૫

પદ ૪૧. રાગ મેવાડો.

રાજા કોપ્યો હો આંખ્ય ડટારીજી, મુખથી બોલ્યો હો, ક્રોધને ધારીજી. ૧
 લંપટ નાગર હો ઠીક હૈયે ધણું, હઠ નવ મૂકે હો, હવે એહેને હણું. ૨
 વારતા જાણી હો, રાજમાતા આવી, પુત્રને વાર્યોહો, વચન સોહાવીજી. ૩
 રીસ ન કીજો હો, પુત્ર વિચારીએ, ભટકે આહાણુહો કોહો ક્યમ મારીયે? ૪
 મર્મ ન સમજો હો, વૈષ્ણવ પંથનો, નરસૈયા વાહાલો હો, રાધાકંથનો. ૫
 હરિજન પીડ્યો હો, પીડાયે હરિ, મેહેતાને મનાવો હો, પુત્ર વિનતિ કરી. ૬
 મંડળિક બોલ્યો હો, હઠ મૂકું નહીં, ભક્તિ જોઉ હો, હું એહની સહી. ૭

પદ ૪૨. રાગ રામઘો.

દેવા હમચી પાર કાં બેદલ હોયલા ? ભક્ત કાં આપુલા વીસરી ગેલા
 ધ્રુવ અંબરીષ પ્રહ્લાદ, વિભીક્ષણ, નામીએ હાથ લે દુધ પીયલા, દેવા.
 અસુર થકો કૃષ્ણે તે ગિધારીયો નામાચાં છાપરાં મયોરે છાહી,
 જોદેવને પદમાવતી આપી. રખે નાગરને જાતો વાહી, દેવા.
 અમો ખળભળતાં તમો ખળભળશે, ગોકુળમાંહાં ક્યમ રહી શકશે ?
 નાગર સાથે કામ છે નાથજી પછે મુંને જુડોરે કેહેશે, દેવા.
 મંડળિક મુજને મારશે નાથજી મુઠ્ઠી ધૂળ બીજાનું જશે
 ભક્તિ કરતાં કેહેશે નરસૈયો મારીઓ, દેવકીના પુત્ર ! ઉપહાસ થાશે દેવ

પદ ૪૩. રાગ દેવગાંધાર.

મેહેતાજી મૂકો લીધી વાત,
 કશ્યપસુત ઉદ્યાચળ ઉઘો, હવડાં થાશે પ્રાત, મેહે.
 નૃત્ય કરી કરી ચરણજ થાક્યા તાલ વગડી હાથ
 ગુણ ગામ્ સ્વર થયો જડો, ન આવ્યો ગોકુળનાથ. મેહે.
 દોષ સર્વને આગના આપો પોતાને ઘેર જાય
 વામુદેવઆશ્રમ કહે, તો જીવો જે તમો લાગો શ્રીપાતને પાય. મેહે.

પદ ૪૪. રાગ દેવગાંધાર.

અરે ભગુયાઓ ! નોહો એ પાખંડ.
 હારગુણ ગાતાં સ્વર જે એસે તો જિહ્વા કંઈ શતખંડ, અરે.
 ન ઓસડું હું હીર્તન કરતો જે ભાગી પડે બ્રહ્માંડ
 હાર પોહોલા વિના નરસૈયાને, ક્યમ ગિગશે માર્તંડ ? અરે
 કૃષ્ણને મૂકી નમું હું તમને તેપે પાડું પંડય,
 ભણે નરસૈયો, હાર મગાવું મુકાવું તમાહારા દંડ. અરે.

પદ ૪૫ રાગ બિહાગડો.

શ્રીરામ અંતર્યામી રે, મુને શરણુ રાખો સીતાસ્વામી રે. ૧
 મર્યાદાપુરુષોત્તમ રે, રઘુનાથ નિર્ગુણ બ્રહ્મ રે,
 તાહારો જાણ્યો ન જાણે મરમ રે. તુઝ વિષ્ણુ ભવજળ તરીએ ક્યમ રે ? ૨
 તાહારું નામ નિરમળ હરિ રે, દે અક્ષર સરવોપરિ રે
 રકાર મકાર ગુણુકા તરી રે, ચરણુરજે અહલ્યા હૃધરી રે. ૩
 હું ચારખંડ ભમી ચાક્યો રે, મેં ભટકી જોયો ભવ આખો રે
 હાવું વીનતી માહારી દાખો રે, ભણે બીમ રામ શરણુ રાખો રે. ૪

પદ ૪૬ રામઝી.

એણે મોગરે શું મોહી રહ્યો, શામળા? હાર આપ્યે જશ ખ્યાત વાધે
 કેહેશે નાગરો કોહોતું નામ માતો હુતો ? કૃષ્ણ ! તને નહી કો
 આરાધે, એણે. ૧
 સારી પાંતીના લોક સરવે મળ્યા, જીતશે તેહેની પાસ થાશે.
 મૃત્યુના ભય થકી નરસૈયો બીહીતો નથી, પણ તાહારો જશ જુગ-
 દીશ જાશે, એણે. ૨
 માહારે મન આનંદ વિશ્વાસ છે. આપશે હાર દેવાધિદેવા !
 ભણે નરસૈયો માળ મોગરો તણી આપતાં દામ જેસે રે કેહેવા? એણે. ૩

પદ ૪૭ રાગ રામઝી.

શ્રીરામ રઘુવીર રણુધીર ધરણીધરા, સુખકરા, દુઃખહરા સીતાસ્વામી,
 પ્રાણપતિ, રઘુપતિ, શુભમતિ, શ્રીહરિ અવ્યક્ત નાથ અંતરજ્ઞમી,
 શ્રીરામ. ૧
 માત તું, તાત તું, બાત તું, બૂધરા, હાથ મમ મસ્તકે આવી ધરીએ.
 હીન હું, દીન હું, લીન જાયા વિષે, શ્રીરામ કૃપાએ સંસાર તરીએ,
 શ્રીરામ. ૨

દશરથ બાળ દયાળ કૃપાળ તું એહેલું જાણીને શરણ આપ્યો.
 બીમ બણે રે મુકાવ્ય સંસારથી આહથી હાથીને જ્યમ મુકાવ્યો,
 શ્રીરામ. ૩

૫૬ ૪૮ રાગ રામઝી.

આપ્ય હો હાર, વસુદેવના પુત્ર ! આ લોક દેખે તુંને લાજ થોડી.
 કંસના બેથકી ગોકુળ નાહાસી ગયો આહીરડાં સુ પ્રીતિ જોડી,
 આપ્ય. ૧
 તાંદુલા લેને તેં નવનિધ મોકલી સુદામાનું દારિદ્ર ખોયું
 માહારે તો દાન એ ગાન છે નાથજી ! અંતરગતિ તાહારૂં રૂપ જોયું,
 આપ્ય. ૨
 જનમ મધ્યે ચુક્યો નથી, જાદવા, તો મુને હાર તું કાં ન આપાં ?
 બણે નરસૈયો રાત થોડી રહી. રંકને શામળા શું સંતાપાં ?
 આપ્ય. ૩

૫૬ ૪૯ રાગ જૈતશ્રી કાફી.

મૂકો મેહેતાજી આશ, એ ફોકટ શો આયાસ, ભાર ભાગી ગયો રે. ૧
 સેહ તમાહારો સરવે દીઠો. બીઠો ની, વાહાણું વાયું રે,
 શ્રવણ અપવિત્ર થયાં અમાહારા, શણગાર હલાહળ ગાયુ, મૂકો. ૨
 ખોટે પાયે બીત ચઢે નહી; જુઠી પ્રીત ન હોય રે.
 ગોવિંદ મળે જો નાચે ફૂટે તો શાસ્ત્ર બણે શીદ કોય ? મૂકો. ૩
 ધુધરી છોડો પાલવ ઓડો જોડો બન્યો હાથ રે
 બીમ બણે તો જીવતા છટો ગાજી કહો રઘુનાથ, મૂકો. ૪

૫૬ ૫૦ રાગ માફ.

માહારો હરિ નહી જાય હાજ, આવી બિભો છે કમાજ, ભોગળ
 ભાગશે રે. ૧

જાંહાં વિશ્વાસ તાંહાં વિશ્વંભર રે, પ્રીત નોહે ખોટી રે,
 વૈષ્ણવ મારગમાં ગોથાં ખાયે તમ જોહેવા લક્ષ કોટી. માહા. ૨
 નાચ્યા શંકર, નાચ્યા નારદ, નાચ્યા નિગમ ચાર રે,
 શાસ્ત્ર તમાહારાં આંધ્યાં રાખો, મુને નાચ્યે જડશે હાર. માહા. ૩
 સાંકળ છૂટે ને તાળુ તૂટે જ્યમ કારાગ્રેહમાંહાં કીધું રે.
 ભણે નરસૈંયો હરિ દરસન દીજે, જ્યમ દેવકીને દીધું. માહા. ૪

પદ ૫૧ રાગ ધનાશ્રી.

સંન્યાસી સહુ મળીને બેઠા કીધો એક વિચાર જી
 પ્રભુની મૂરતિના કંઠ સાથે તાણી આંધ્યો છે હાર જી. ૧
 પછે મંડળીકને શીખામણુ દીધી મેહેતાને બીહાવો જી
 ખડગ કાઢીને દેખાડો અથવા બેડી મગાવો જી. ૨
 ખડગ લૈને રાજા ઉઠ્યો રાણીએ જાણ્યો હાથ જી
 બ્રાહ્મણ ને વળી ભક્ત હરિને મા મારો દુભાએ નાથ જી. ૩
 જે પુરુષ શુભ ઇચ્છે પોતાનું દશ મૂકવાં અપલક્ષણુ જી
 વારુણીપાન, પશુહિંસા ન કરવી દુષ્ટ સંગ અધક્ષણુ જી. ૪
 પરનારી, પરનિંદા ન કરવી. ન કીજે વૃત્તિ લોપ જી
 કુંડી સાખ ને છૂત ન રમીએ ન કીજે સાધુ પરિ કોપ જી. ૫
 સ્ત્રીની શિક્ષા રાજાએ ન માની તે વારે બોલી માત જી
 ધીક કુંઅર ! ધીક કુંળ તાહારે, ધીક તાહારો તાત જી. ૬
 સાધન આચાર ધીકાર તાહારા દાન દયા ધીકાર જી
 બલ, દલ, ગુણ, રૂપ ને વિદ્યા ધીકાર ધન ભંડાર જી. ૭
 ગયું રાજ્ય. કહ્યું કર માહાર. નરસૈંયાને ન છેડો જી
 માત વચન લોખીને આપ્યો લીધો સંતનો કંડો જી. ૮
 શ્રીધર પંડિતે રાજા વાર્યો શે અર્થે આયુધ લીધું જી
 પુત્રી વેહેરે પરીક્ષા જુઓની હરિએ મોહોસાળું કીધું જી. ૯
 પુત્ર પરણાવ્યો ને હુંડી સકારી વળી અનેક ઉપકાર જી
 નરસૈંમેહેતો હરિને વાહાલો માન્ય વચન નિરધાર જી. ૧૦

પંડિતનું કૃષ્ણ નવ માન્યું આવ્યો સભા મુઝારજી
હાર મગાવ્ય, આ માર્યો મેહેતા ! ખડમ કાઢ્યો બાહારજી. ૧૧
મેહેતેજીએ પુત્રીને તેડાવી સખી સંઘાતે આવીજી
કુંઝરબાઈ સાસરીએ પધારો, હોય પદારથ ભાવીજી. ૧૨

પદ ૫૨ રાગ મેવાડો.

સાસરીએ પધારો રે, પુત્રી સાસરિયે પધારો રે, ન્હાની મૂકી મુઝ માત,
હુતો સંબંધ આપણો રે, જાંહાં લગી જીવતો તાત, પુત્રી૦ ૧
ધીરજ ધરજેરે, પુત્રી ધીરજ ધરજે, છે દુઃખરૂપ સંસાર.
રેશો રૂઢ્યા ષાટતે નથી આંસુનું લોહોનાર, પુત્રી૦ ૨
પીહર તાહાઈ રે, પીહર તાહાઈ રે ગોકુળ; પિતા શ્રીગોપાળ
દુઃખવેળા સંભારજે રે, શામળીઓજી લેશે સંભાળ. પુત્રી૦ ૩

પદ ૫૩ રાગ મેવાડો.

એમ ન કીજેરે, પિતાજી એમ ન કીજેરે. રાખો શામળિયા શ્વં સ્નેહ
હાર આશ્ણીએ આપશે. ક્યમ છબીલોજી દેશે છેહ ? પિતાજી. ૧
માહામેઈ કીધુ'રે, માહામેઈ કીધુ'રે નાતમાં રાખી લાજ
હુંડી શકારી, શામળે, ક્યમ વીસરી જાશે આજ ? પિતાજી. ૨
શાને જાઉંરે, શાને જાઉંરે ? જે વારે રૂઢ્યો અશરણુ શરણુ,
મંડળીક તમને મારશે તેવારે હુંએ પામીશ મરણુ, પિતાજી. ૩

પદ ૫૪ રાગ મેવાડો.

આધાર હુતો હરિ ! અમને તમારો અમે અબજાનો અવતાર
પ્રીતડી હુતી પેલા ભવતણી, કાં વીસાર્યા આ વાર ? આધાર. ૧
પટકુળ દુપદીને પ્રભુ તમે પૂરીઆં રાખી સભા માહે લાજ
દીન જાણીને પ્રભુજી દયા કરો.મેહેતાજીને મુકાવોની આજ, આશ્વાસ. ૨

વીનતી અમાહારી સૈ નવ સાંભળો, શું સુતો શ્યામળવાન,
કર જોડી કહે કામની માનખાઈ માગે છે રે માન, આધાર. ૩

પદ પપ રાગ પરજીઓ.

દામોદર ! તાહારો મેહેતોજી દમાય,
તે તો અમે સહુ નવ જયરે, દામો. ૧
મેહેતોજીને મંડળીક મારે, તું રમાં રાધાજીને ઘેર,
ગોપીયાંએ ગળે વળગી સુતો તાહારા સેવકની શી પેર ? દામો. ૨
સોરઠ માંહાંએ સહુ હસાવ્યું હારને લાગી વાર
માળા લેને આવ્ય માહારા વહાલા ગરૂડે થૈ અસવાર, દામો. ૩
આજસ મુક અલખેલડા સેવકયા પ્રતિપાળ
છે રતનખાઈની વીનતી લેજો મેહેતાની સંભાળ. દામો. ૪

પદ પદ રાગ મારૂ.

સખી તું કેહેતી તે કાહાન પેલા પીડારમાંરે
એહેવો સુંદર અતુર સુજળુ નહી નરનારમાંરે. ૧
ખાંધો શામળીઆ સુ નેહ, જ્યમ ધન આતુકીરે
પેલા લોકડા દે છે ગાલિ ફરીજન પાતકીરે. ૨
હરિ ગુણ ગાતાં લાજ લાગે તો લાગજોરે,
કપુર ખાતાં દાંત ભાગે તો ભાગજોરે, ૩
પુણ્ય કરતાં ભંડાર ખુટે તો ખુટજોરે,
કનક પેહેરતાં કાન ત્રુટે તો ત્રુટજોરે. ૪
રમતાં શામળીઆ શં સાથ રૂઠે તો રૂઠજોરે,
મંગા કિતરતાં પ્રાણુ છૂટે તો છૂટજોરે. ૫
કાશી જતાં કાય પડે તો પડજોરે,
હરિ ભજતાં સંસાર નડે તો નડજોરે. ૬

થડ મૂકી વળણું ડાળ, કાળ મસ્તક ભમેરે,
નરસૈયાનું મન છળીલા' માંહે રમેરે.

૭

પદ પ૭. રાગ બંગ વેરાડી.

ત્રણ સખીની સ્તુતિ સાંભળી, રીઝયા સારંગપાણિ
અંતરજભીએ પ્રેરણા કીધી પુત્રી બોલાવી વાણી. ૧
પિતાજી મન સ્થિરતા રાખે નહી ભૂલે નાથ તમાહારો
શ્રી વિદુલજીને ઘણું વલ્લભ છે ગાઓ રાગ કેદારો. ૨
મેહેતાજી કેહે પુત્રી સાંભળ્ય દેવાળુઆ કેહેવાઈએ
સાઠ રૂપેએ ધરણે મૂક્યો તો કોહોતો કેદારો ગાઇએ ? ૩
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર ખત લખી મેં આપ્યું
વ્યાજ સંઘાં તે ધન આપ્યા વિના ગાઉ તો જિહ્વા કાપું. ૪
અટક સાંભળી નરસૈયાની પ્રીત પૂરણુ આણી
કેદારો મુકાવા ચાલ્યા સમરથ સારંગપાણિ. ૫

પદ પ૮ રાગ કાહાલેરો.

કેદારો મુકાવા ચાલ્યા ભક્તવજ્ર પ્રભુ ત્રિભુવન ભૂપ
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર ગયા લૈ નરસૈયું રૂપ. કેદારો. ૧
ધન આપી ખત માગી લીધું વ્યાજ મુદ્દાં પોતાકું સહુ
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર અપંગ વૈષ્ણવ હુતી વહુ. કેદારો. ૨
તેહેને ગેહેલી કહીને સહુ બોલાવે તે કને ગયા શ્રી ભગવાન
મસ્તક હાથ મૂક્યો માહારાજે રૂપ કીધું લક્ષ્મી સમાન. કેદારો. ૩
એક પંથ બિ કાર્ય કીધાં રૂરી આવ્યા જીનાગઢ માંય
મેહેતાના બોળામાં ખત નાંખ્યું અંતરીક્ષ રહીને વૈકુંઠરાય. કેદારો. ૪
તે રામાનંદ તતક્ષણ દીઠું મંડળીક પાસે માગ્યું માન
નરસૈયો ઇશ્વરનું રૂપ છે. કહ્યું ન માન્યું હઠીલા રાજન ! કેદારો. ૫

પદ ૫૯ રાગ કેદારો.

માહારો વાહાલો રાગ સુકાવી આવ્યો ખીરદપાલક હરિ દીનદયાળ
 સમરે સાર કરે સેવકની દાસ જાણીને લે સંભાળ, માહારો. ૧
 ખખારી ખત વાંચ્યું મેહેતે આલાપું કેદારો સાર
 પ્રગટ થાયો સભા માંહાં સ્વામી સરવ દેખતાં આપો હાર.
 માહારો. ૨

માંહાંમેરું કુંઝેરઆઇને કીધું છાજ ભરી સુનૈયેરે
 ભણે નરસૈયો હરિ દરશન દીજે દાસ સહ ઉપરા થૈયે. માહારો. ૩

પદ ૬૦ રાગ મહાર.

ચોહો દિશ જોઈ તાહારી વાટડી માહારો નાથ ન આવે
 મંડળીક ખડગ કાઢી રહ્યો તું વિના કોણ સુકાવે. ચો. ૧
 હઠીલા હઠ મૂઠીએ હાર આપીએ મુંને,
 માર્યા પુટે માહારા નાથજી ! લાજ લાગશે તુંને. ચો. ૨
 વામન રૂપે બલિ જીવ્યો. ધરા ત્રણ પદ કીધી
 ઇન્દ્ર ઇન્દ્રાસન રાખીયું શુદ્ધ સુરની લીધી. ચો. ૩
 ગૌ ગોપીને કારણે ગોવરધન ધરીઓ,
 પાવક પીધો સેહેજમાં ભે પ્રજનો હરિયો, ચો. ૪
 જમનાંજળ નિર્વિષ કર્યું કૂર કાળી દમિયો
 આશા પૂરી પ્રજ ભક્તની રાસ રંગે રમિયો. ચો. ૫
 માંહાંમેરું કીધું બલુ મર્થ પાસે નોહોતો
 લખમી વેગે મોકલ્યાં હું કીધો સમોહોતો. ચો. ૬
 શા શા ગુણ સંભારીએ કીધા બહુ ઉપકાર
 મંડળીક આજ હઠે ચઢ્યો વેગે આપીએ હાર. ચો. ૭
 રાધા સુ રંગે રમે મુંને મૂક્યો વીસારી
 નરસૈને નિજ કંઠથી હાર આપો ઉતારી. ચો. ૮

પદ ૬૧ રાગ કેદારો.

તું કસા ઠાકુરા, હું કસા સેવકા ? કર્મચા લેખ લુપ્ત્યા ન જાય
મંડળીક હારને પેરેપેરે પરબવે હરિ વિના દુઃખ કોહોને કેહેવાય? તું. ૧
કો કેહે કામી ને કો કેહે કપટી કો કેહે તાલકુટીઓરે ખોટો
સાર કર શ્રીહરિ દાસ જાણી મુ'ને હાર આપાં તો તું નાથ મોટો. તું. ૨
આમે વેહેવાઇએ અતિશે વગોવિયો ઉષ્ણ જળ મૂકીને હાસ્ય કીધું
દાદશ મેઘ તેં મોકલ્યા શ્રીહરિ આપુલા દાસને માન દીધું. તું. ૩
માહારે બિપાસા સુંદરી આંહિ કંઠ ધરી કેશવા કીર્તન એમ હોય
અબુધ લોક અસત વાણી વદે પુણ્યવંત લોક તે પ્રેમે જોય. તું. ૪
માહદેવજીની મુ'ને જહીની કૃપા હવી તહીનો મેં લક્ષ્મીનાથ ગાયો
માંહમેરા વેળા લાજ જાતી હતી ગરુડ મૂકીને ચરણે ધાયો. તું. ૫
સોરઠમાંહાં સાચું સરવે કણું પુત્રીને માંહાંમેરું એમ કીધું
નાગરી ન્યાતમાંહાં છડું ચઢાવીયુ નરસૈયાને અબેદાન દીધું. તું. ૬

પદ ૬૨ રાગ કેદારો.

હારને કાળે શું હઠ કરો શામળા? જાગવાને તાહારે પાસ આવ્યો
રાધકાને સંગ બિઠો લીલા કરાં કીહિરે વૈકુંઠથી તું શું રે લાવ્યો? હાર. ૧
તાહાં વિશ્વંભર નામ ધરું તે વીરાંસિયો. નંદનો છોકરો છાશ પીતો
હાથ માંહાં લાકડી ધાખળી ઓઢતો ગાવડી ચારતો વન રહેતો, હાર. ૨
માત તું તાત તું બાત તું ભૂધરા તું વિના દુઃખ કોહોનેરે કહીએ ?
બણે નરસૈયો તાહારા શુભ ગાઇજીવીએ એકલા ભૂતળે કિમ રહીએ ? હા. ૩

પદ ૬૩ રાગ કેદારો.

રોહી રહી રાધકા રંગ જામ્યો ધણો રસીલા રાતડી રહીરે થોડી
નંદના નંદ તું સ્ત્રીજીત થૈ રહ્યો આહીરડાં સુ પ્રીતિરે જોડી, રોહી. ૧
દેવ કપાલિયિ કામ પ્રજાળીએ પ્રશ્નરપદ પામ્યો ઉભિયાસ્વામી,
વિષ્ણુ તુહુને લોકે લ'પટ કહ્યો ને થયો વ્યભિચારીરે કામી, રોહી. ૨

હઠ કરે તે સુ હઠ કરે શામળા ત્રુટશે રનેહ ત્રિકમ તાણિ
ભણિ નરસૈયો અવધી જે વારેગધ મંડળીક મુજને મારે વાહાંણિ, રૌડી. ૩

પદ ૬૪ રાગ કેદારો.

સાર દરિ શામળા ! મેહેલ્ય મન આમળા ઊઠ્ય ગોપાળરાય! અમુર થાય
નરસૈયાને હાર એક આપતાં તાહારા બાપનું શું રે જય ? સાર. ૧
હારને કાળે શું મુન્ય ગ્રહી રહ્યો ? ન બોલે કોણ અભિમાન માટે ?
આપીયિ હાર કિ પ્રગટ કર હવડાં જે કૃત કીધું વૃંદાવનની વાટિ, સાર. ૨
અણુવરી નારિને ભોગવાં ભૂધરા ! પરણતાં પદ્મ શું બિહૂ તાહારે ?
હારની વારથી ભાર ભાગી જશે. શું કહીયિ નાથજી વારે વારે ? સાર. ૩
કલનુગ માહિ પ્રતીત ગઈ લોકની હવિ વૈષ્ણવની વીલે શી રે થાશે
ભણિ નરસૈયો હું હલવો પડે ગેવિંદ ગુણ તાહારા કોણ ગાશે ? સાર. ૪

પદ ૬૫ રાગ કેદારો.

કૃષ્ણ કૃપાનિધ કેશવા કર કૃપા. હું રે અનાથ તું નાથ કહીયિ.
મંડળીક હારને પેરેપેરે પરભવે. કૃષ્ણ વિના કોહોનિ શરણ જૈયિ. કૃષ્ણ. ૧
તોરે શરણે આવ્યો સંસારને પરહરી તો પ્રભુ પેરેપેરે કારે પીડિ ?
અંતરગતિ અવલોકતાં વિઠલા તુ વિના રૂપા સુ કોણ ભીડિ ? કૃષ્ણ. ૨
માહારા મનમાંહાં હરખ ઘણો હુતો. કાં ન જાણ્યાં પ્રભુ કષ્ટ માહારું ?
ભણે નરસૈયો પ્રતીત છે મુજને. પાલ્ય ગોપાળજી ખીરદ તાહારું, કૃષ્ણ. ૩

પદ ૬૬ રાગ રામઘ્રી (રાગ સામેરીમાં ગાણું).

હારે વિચારાં સુ પ્રીતડી તું સ્ત્રી રંગ રાતો
મંડળીક મુજને પરભવિ તુ રમાં મદમાતો, હારે. ૧
કામી થયોરે કેશવા મુને પરભવે પાપી
લોભી થયો લક્ષ્મીવરા તેણે ન શક્યો હાર આપીરે, હારે. ૨

વાહારે ચઢજો વિઠલા હવાં દેહ પડશિ
નરસૈયો કહિ નાથજી કુંઞરઆઘ રવડશે.

હાંરે. ૩

પદ ૬૭ રાગ રામઘી.

પ્રભુ દુરીજન લોક કહે નરસૈયો વાઘતી વાત રાજઝે જાણી
દુષ્ટને વચનિ મંડળીક વીહીલો થયો કહિ લાવો વિગિ નરસૈયાનિ તાંણી ૧
સેવક શીઘ્ર તાંહાં તેડી મુઝનિ ગયા મહીપાળ કહે તુંનિ દાસ કહીયે
તાહારિ પ્રીત દામોદર સુ બહુ હાર મગાવ્ય જામિ અમિરે લહીયિ. ૨
તે માટિ તું નાથનિ વીનતી કરે. પાલશિ ખીરદ તો કાજ થાશે
બાણિ નરસૈયો તું ભક્તવજ્રણ સદા. હઠ કરશે તો માહારો જીવ જાશે.
પ્રભુ. ૩

પદ ૬૮ રાગ રામઘી.

દયા આણુ દામોદરા શીઘ્ર સેવકતણી તુરે માહારો ધણી વિશ્વ જાણિ
પ્રગટ થયું નામ તે તું થકી શામળા ! તોરે કાં વીનતી ચિત ન આણિ ?
દયા. ૧
માહારે મંત્ર તું જંત્ર તું ધ્યાન ધરણીધરા મિત્ર મોહન વિના નથીરે બીજો
હાર આખ્યા વિના લાજ કહો ક્યમ રહે? દીન દેખી પ્રભુ શિ ન રીઝો! દયા. ૨
સાહિ કીધા વિના નેટિ નથી છૂટવું જો તાહારા ચરણની આશ આપી
નરસૈયા આ સ્વામી માન માગી કહું આ દેહ દામોદરા તું રે સોંપી, દયા. ૩

પદ ૬૯ રાગ રામઘી.

પરણીને પારકિ હાથ કાં ભાળવિ ? લાજ ન આવેરે કંથ તુંને
યદી કોટી અપરાધ હોય શામળા મેહેલિ મનિ આંમળા રાખ્ય મુને.
પર. ૧

સુંદરી ચૂથ સહસ્ર છે તાહારે તે માંહે હું એક દાસી તાહારી
નરસૈયા આ સ્વામી તુઝને વીનવું સંગમિ સાર તું કર રે માહારી, પર. ૨

પદ ૭૦ રાગ રામઝી.

અવણિ સુનો થયો શામળા શ્રી હરી, લક્ષ્મીના નાથ શું નિદ્ર આવી?
ખીરદ મોઢું ધરો પતિત પાવનતણું. શરણુ આવ્યા પુઠી બાંહ

સાહાવી, શ્રવ. ૧

દુષ્ટની દષ્ટિ થકી રાખ્ય રાહીવરા, તુજ વિના નાથ કે નથી રે સ્વામી,
હરીજન લોક તે મનિ આનંદિયા. અવર કોહોને કહું શીશ નામી ?

શ્રવ. ૨

પ્રલની માલિ તેં અધિક તુજને વશી વીસર્યો નાથ હું મનિ તાહારિ
નરસૈયાયા પ્રભુ વીલંબ કીજે નહી. હાર આરોપિ પ્રભુ કંઠિ માહારિ,

શ્રવ. ૩

પદ ૭૧ રાગ પંચમ.

જગરે જાદવ રાત થોડી રહી મંડળીક મુહુંને બિહાવિરે
અરુણ ઉદયો ને હરણી આથમાણી તોહે તુંનિ કરુણા ન આવેરે.

જાગરે. ૧

વલોણાં તણાએ ને વેદ બણાયે ભામિનિયાં ભરિ પાણીરે
આવી ન શક્યો શું યશોદાજીએ ઉલખલિ બાંધ્યો તાણીરે, જાગ. ૨

મુચુકંદ કુંભકરણુ તેં જીતીયા નિદ્રા તાહારી વાધીરે
યદુવીર કીર ઊલકિ ઘેર્યો નરસૈયો અપરાધીરે, જાગ. ૩

પદ ૭૨ રાગ દેશાખ.

ગોવિંદ ગોપીમાંહાં ગેહિલાઇ કરતો રાસમાંહે હું સાથે ફરતો. ૧

હલ્યા આવ્ય ચોરટા ધાઇ તાહારાં ચરણુ રહ્યો છું સાહી. ૨

તુનિ ઘણા જનમનો વળગો તુથી ક્યમે ન થાઉં અળગો. ૩

તું અજાતિ અજાતિ ક્યમ કાંહાંવાં ક્યમ આહીરનિ ઘેર આવાં. ૪

તુનિ રાખી રહી મદમાતી તે શું હજી રમતાં નથી ધ્રાતી ? ૫

રાજાએ કમાડિ દીધું તાળું એહિનું મુખ કીધું જોષએ કાળું. ૬

વીનતી સાંભળો માહારા સ્વામી, તમનિ કહું છું શીશ નામી.	૭
વડીવાર થઇ હાર આપો, મુનિ આપણો કરી સ્થાપ્યો.	૮
પ્રીત અંતરની જાણી, તત્ક્ષણ જીઠ્યા સારંગપાણિ.	૯
દામોદરજીએ દયા આણી, સાથિ તેડ્યાં શ્રી પટરાણી.	૧૦
લડસડતો બ્રહ્મ આવી ખિટો, તે સરવ સંન્યાસીએ દીટો.	૧૧
તાંહાં નરસૈયે પ્રણામ કીધો, કૃષ્ણે માથે હાથજ દીધો.	૧૨

પદ ૭૩ રાગ ખિલાવલ.

કૃપાનાથે કૃપા કરી દીધું દરસંન,	
અવર કો નથી દેખતું જોડ્યા મધુર વચન.	કૃપા. ૧
મેહેતા તું વાહાલો મુને અળગો નહી લગાર	
રીસ વચન સુણવા કારણે ક્ષણ લગાડી વાર.	કૃપા. ૨
રાજસભામાહે તેડીઓ થયો વાદ વિસ્તાર,	
નગર નિવાસી લોકને થયો હૃદયે અપાર,	કૃપા. ૩
નિદ્રા નિશાએ નવ કરી ભક્ત સંકટ જાણી,	
ભક્ત દુખે દુખણી પ્રભ તે પરિ કરુણા મેં આણી.	કૃપા. ૪
રાખને કોહો શીશ થઈ તેડો પુરના વાસી,	
સહુ દેખતાં નરસૈયાને હાર આપે અવિનાશી,	કૃપા. ૫

પદ ૭૪ રાગ ખિલાવલ.

મંડળીકે પડો વજ્રાવીયો મેલ્યું આખું ગામ,	
જે જ્યમ તે ત્યમ આવિયું તજી ધન ને ધામ,	મંડ. ૧
સકળ વર્ણ એકઠી થઇ બીડ ભરી ચોહોફેર,	
નરનારી ટોળે મળ્યાં કો ન રહ્યું ઘેર,	મંડ. ૨
સકળ પ્રાણીને દયા કરી પ્રભુજીએ અપાર,	
હાર આપવા પ્રગટિયા પોતે જુગદાધાર,	મંડ. ૩

૫૬ ૭૫ રાગ વસંત.

ક્રમાડ કડકડિયાં ગડગડિયાં મંડળીકનાં મંદિર,	
ભોગળ ભાગીને તાળુ તૂટયું પધાર્યા મ્યામશરીર,	ક્રમાડ. ૧
આસનથી ઊતર્યા અવિનાશી પધાર્યા મંડપ માંછ	
રંગીલા છબીલાને નિરખી મેહેતોજી લાગિયા પાય,	ક્રમાડ. ૨
સંન્યાસી વિરાગી વિરમે પામ્યા વરત્યો જ્વજ્વકાર,	
સરવ દેખતાં નરસૈંયાને હરિએ આપ્યો હાર,	ક્રમાડ. ૩
જેહેને જેહેવી મનસા તેહેવું દરસન દીધું દેવદયાળ	
નરસૈંયાને શરી ફરી બેટે પ્રેમે પોતે મદનગોપાળ.	ક્રમાડ. ૪

૫૬ ૭૬ રાગ આશાવરી.

રામાનંદે રામ રૂપ દીઠું મુકંદાશ્રમે મુકંદરે,	
અવધૂતાશ્રમે અવધુત દીઠા ગોવિંદાશ્રમે ગોવિંદરે.	૧
અદ્વૈતાશ્રમે અદ્વૈત દીઠા, કેશવાશ્રમે કેશવરે,	
નરસૈંઆશ્રમે નરસૈં દીઠા, માધવાશ્રમે માધવરે.	૨
બ્રહ્મભારતીએ બ્રહ્મ રૂપ દીઠું શ્રીધરાશ્રમે બ્રહ્મચારીરે,	
વાસુદેવાશ્રમે વિષ્ણુરૂપ દીઠા, શિવેશ્વરાશ્રમે ત્રિપુરારીરે.	૩
અચ્યુતાશ્રમે અચ્યુત રૂપ દીઠું વિશ્વેશ્વરાશ્રમે વિશ્વંભરરે.	
નારાયણાશ્રમે નારાયણ દીઠા, દામોદરાશ્રમે દામોદરરે.	૪
પ્રસાદપુરીએ નિરંજન છીઠા, ભીમે દીઠા રામરે	
રાજાની માએ ચતુર્ભુજ દીઠા, ત્રણ સખીએ દીઠા સામરે.	૫
કુંઅરબાહુએ પિતામહ દીઠા, વિશ્વપાલક દીનદયાળરે,	
પ્રધાને પ્રલય રૂપ દીઠું રાજાએ દીઠો કાળરે.	૬
વૈષ્ણવે વ્યાપક રૂપ દીઠું સહુ કેને સંદેહ ફીટયોરે,	
છેલછબીલો ને છોગાળો નરસૈંયે રંગીલો દીઠો રે.	૭

પર ૭૭ રાગ રામઝી.

ઝોળઝો અફળ ન જાય, એહેયો હરિ રાખીએ ઘટ માંહાય. ઝોલ. ૧
 ઝોળઝો રાય વિભીષણ અંબરીષ, ચરણે અહલ્યા તારી,
 કુબ્જનનું ચંદન માગી લીધું, જોકુળ રાખ્યું ગોવરધનધારી, ઝોલ. ૨
 તારણ તરણ પાલણ પુરુષોત્તમ, ભક્તવન્નલ ખીરદ કહાવે,
 નરસૈયાયા સ્વામીને જે કો સમરે તે પુનરપિ જનમે ન આવે, ઝોલ. ૩

પદ ૭૮ રાગ રામઝી.

ધનં તું ધનં તું એમ કહે શ્રીહરિ, નરસૈયો માહારો ભક્ત સાચો
 મેહેલી પુરુષાતન સખી રૂપ થૈ રહ્યો લોકાચાર તણ પ્રેમે નાચ્યો, ધનં. ૧
 તુઝ માંહાં મુઝમાં ભેદ કિશો નથી, નાય નાગર આનંદ આણી
 પ્રથમથી પ્રીત બાંધી છે આપણિ, જોની ઉપ્પોદક માહે મોકલ્યું મિ
 પાણી, ધનં. ૨
 એક ક્ષણ તુઝથી અળગો હું નથી, શું જાણિ શ્રીપાત મંડળીક ભૂપ
 ચૌદ લોક માંહિ તું સમો કો નથી, તાહાં માહાં એક રૂપ, ધનં. ૩
 તાહારો અક્ષર જે કો ગાય નિ સાંભલે, તેહેના એકવીસ પૂર્વજ
 વૈકુંઠ જાય,
 બણે નરસૈયો મીઠું બોલી શું રીઝવો? તાંહાં કર જોડી કૃષ્ણજી સમ
 ખાય, ધનં. ૪

પદ ૭૯ રાગ ધનાઝી મેવાડો.

ઝણી પેરે બોલ્યા ત્રિભોવનરાયજી, કહ્યું શ્રીપાતને નમો મેહેતાજીને
 પાયજી. ૧
 શ્રીપાત સરવે પ્રણામ કીધોજી, અપરાધ ક્ષમા કરાવી લીધોજી. ૨
 કર જોડીને કીધું સ્તવનજી, અમો નવ ઝોળખ્યા મેહેતો ધનંધનજી. ૩
 તમાહારી કૃપાએ થયું હરિ દરસનજી, જપતપ કરતાં ન દીઠું સ્વપનજી. ૪

વિષ્ણુભક્તનો મહિમા અગાધજી, ન લહે મુનિયોગી કીધે સમાધજી. ૫
 દેહ ધર્માતું લક્ષું ફળ આજજી, તમારે સંગે મળ્યા મહારાજજી. ૬
 પારસનિ સ્પર્શે આયસ થયું હેમજી, સાધુને સંગે વરત્યું ક્ષેમજી. ૭
 પછિ રામાનંદે રાજ શાખ્યોજી, ન માન્યું વચન હરિ હાર આખ્યોજી. ૮
 ભક્તને હણ્યાતું કીધું મંનજી, મંડળીક તાહારું જાઓ રાખ્યાસંનજી. ૯
 ત્રણ માસમાં થારો કોપજી, અપરાધ તાહારો કરશે કોપજી. ૧૦
 મેહેતાજીએ માગી લીધુંજી, કૃપા કરો સ્વામી કારજ સીધુંજી. ૧૧
 ભાવી પદારથ હુતું જ્યંમજી, હાર હરિએ આખ્યો કીધો અતિશ્રમજી. ૧૨
 મંડળીક મેહેતાને લાખ્યો પાયજી, અપરાધ માહારો કરો ક્ષમાયજી. ૧૩
 કોણુ કરમે તાણી વાતજી, દુરમતિ ઉપની કરવા ધાતજી. ૧૪
 મેહેતો ઉચરે સાંભળ રાયજી, તાહારી ઉત્પત્તિ જાણે તુઝ માયજી. ૧૫

પદ ૮૦ રાગ મેવાડો ધનાશ્રી.

રાજ ચાલ્યો જનિતા ભણી, કોહો ઉત્પત્તિ મુજતણી. ૧

હાળ.

ઉત્પત્તિ પુછી દીકરે પછે જનુની એણી પેરે ઉચરી. ૧
 સાંભળો દીકરા કહુ તુજને પુરવ કથા જે હુધ ખરી. ૨
 તું પુછવા એહ હારદ મેહેતેજીએ મોકલ્યો
 સાધન મનુષ દેહનું તુંને ગોર મેહેતાજી મળ્યો. ૩
 એકવાર હું સ્ત્રીધર્મ પામી કરી ઉઠી સ્નાન
 મુખ દીઠૂ પ્રતીહારનું, પછે તું હવો સંતાન. ૪
 એહેવી વાતને સાંભળી સંદેહ ટળ્યો મન રાય,
 તત્ક્ષણુ આવ્યો સભા માંહે લાગ્યો મેહેતાજીને પાય. ૫
 રામભક્ત જે ભીમ વૈરાગી નમ્યો ધરી આહલ્લાદ
 મેહેતાજી મુઝને ક્ષમા કરજો મિથ્યા કીધો મેં વાદ. ૬
 મેહેતાજી પ્રત્યે શીખ માગી સહુ કો થયું વિદાય;
 સખીના ગળા મંહે હાથ મુકી મેહેતાજી ઘેર જાય. ૭

સંવત ૧૫ પંતર આરોતરે માધ સુદ સાતમ ભોમ વાર,
 તે દિવસ દિગ્વિજયે મેહેતાને આપ્યો હરિએ હાર. ૮
 નમર લોક સહુ દરસન પામ્યા, વરત્યો જેજેકાર,
 તે સભામાંહાં દામોદરજી પ્રગટ રહ્યા ધડી ચાર. ૯
 મુગટ કુંડળ માળા આપી આપ્યાં પીત વસન્ન
 ફરી ફરી હરિ દે આલિંગન પૂરણ વદન પ્રસન્ન. ૧૦
 દેવ ગગન રહી નિરખતા જય જય વાણી ઉચ્ચરે,
 ધન ધન મનુષ્ય નરસૈનાગર ભક્તિએ હરિ વશ કરે. ૧૧
 પુષ્પવૃષ્ટિ તાંહાં થઈ ધણી, આનંદ ઉર ન સમાય;
 સરવ લોક અતિ હરખ ધરી ઘેર ઘેર હાર ચરિત્ર સહુ ગાય. ૧૨
 એહ ચરિત્ર અદ્ભુત પગટયું કળજુગ માંહાં કરુણા કરી,
 ગાય જે જન સાંભળે તે જય ભવસાગર તરી. ૧૩

પદ ૮૧ રાગ આશાવરી.

દામોદરે કીધી ક્યા, નરસૈયાનો રાખ્યો રંગ,
 આપુલા સેવકને સુખ કારણ, રાય મંડળીકને કીધો મન ભંગ,
 દામો. ૧.

જર જાત્યનિ કાંઈ ન જાણ્યું વૈષ્ણવ સરસો કીધો વાદ,
 અંતરગત અંતજનો જાયો અસુરાં કુળ ઉપન્યો વિખવાદ, દામો. ૨
 કળજુગ માંહાં સહુએ પ્રગટ દીઠું નરસૈયાની જીતી હોમ,
 આપ્યાં કુંડળ મુગટ ને માળા, પીતાંબર આપ્યાં કટિ છોડ, દામો. ૩
 જેજેકાર હવે પુર માંહે હરખે આપ્યો હાર હરી
 મંડળીકની તાં માંમ નીગમી નરસૈયાનિ કૃપા કરી, દામો. ૪

૮૨ રાગ ધનામ્બી.

તેણે નરે જીત્યુંરે જીત્યું, તેણે
 તેહેને વેદ પુરાણે વદીતું મુક્તિ વાહાણુ ઘેર છીત્યું,

રાખ્યા નાથ રૂઢેમાંહાં જોણે, તેહેને અવતરણું ફરી વીત્યુંરે, તેણે. ૧
લાજ છાંડી નિજભક્તિ માંડી જોણે, ગોવિંદના ગુણ ગાયા,
ભણે નરસૈયો સત્ય કરી માનો સફળ હવી તેની કાયા, તેણે. ૨

પદ ૮૩ રાગ ધનાશ્રી.

મેહેતાજીનો મહિમા મોટો, કેહેતાં નાવે પારજી
દેશદેશથી દરસન કરવા આવે પુરુષ ને નારજી. ૧
આજ્ઞાજી, ક્ષત્રી, રાજા રાણા માહાજન મોટો અધિકારજી,
ચરણ કમળ મેહેતાનાં વહે તનમન કરે બલિહારજી. ૨
નગર નિવાસી મેહેતા કેરું નિત પામે દરસનજી
મુખ જોયા વિના મેહેતાજીનું ન કરે કોય ભોજનજી. ૩
પ્રજા સહુને આનંદ વાધ્યો દુખ દારિદ્ર નહિ લેશજી,
વિધન કાંઈએ સ્વપ્ને નહી કોહોને, પાવન કીધો દેશજી. ૪
ઘેર ઘેર કથા કીરતન જશ ગાયે, સેવા અરચ્યા ગોવિંદજી
વૈકુંઠથી અદકેરી રચના, વાધ્યો બહુ આનંદજી. ૫
તાલ મૃદંગ વાજે નિશવાસર, ગાય મેહેતાજીની વાણીજી.
વૃદ્ધ બાળક સહુ મળીને બેસે, ઘેર ઘેર મેહેતાની કાહાણીજી. ૬
સુમટ કુંડળ ને માળા પીતાંબર, આખ્યા પ્રભુએ શણગારજી
તે પેહેરીને મેહેતા-સેવે, દામોદર ઉદારજી. ૭
સખી સંઘાતે કીર્તન ઓજવ, નિત્ય કરે ધરી પ્રેમજી,
એહેવી શોભા જોતાં જગમાંહાં ઉઘોત થયું અતિ ક્ષેમજી. ૮
મંડળીક રાય વિસર્જન પામ્યો, યથા શાપ અનુસારજી,
રાજનગરનો રાજા યવન તેણે લીધો સ્વમત મોઝારજી. ૯
નિકટ રાખીને અધિકાર સોંપ્યો કીધો મુખ્ય પરધાનજી,
જૂનાગઢ માંહાં ભક્તિ પ્રવર્તી બજે સહુ ભગવાનજી. ૧૦
મેહેતાજીના ચરણ પ્રતાપે ટળ્યો દૈત અધિકારજી
અવિદ્યા કોહો ને અંગ ન વ્યાપે, હરિચંદ્ર મુખ ઉચ્ચારજી. ૧૧

- નિરખે થઈને હરિગુણ ગાયે મળી કુટુંબ પરિવારજી
 એ પ્રરમે બળ મેહેતા તણે સહુ છૂટયા ભવ સંસારજી. ૧૨
- ભાગ્યનિધિ પ્રભ તે કાળે નિરખે મેહેતાનું રૂપજી,
 વળી વિશેષે દરસન પામ્યા શ્રીકૃષ્ણ ત્રિભોવન ભૂપજી. ૧૩
- કળજીમ માંહાં જે કૃપાપાત્ર જન, મેહેતાતણો યશ ગાશેજી,
 વિના આયાસ શમદમાદિક સહેજે કૃતારથ થાશેજી. ૧૪
- શ્રીહરિ કેરું વચનામૃત જે મેહેતા પ્રત્યે ભાષ્યુંજી
 તાહારો અક્ષર ગાય સાંભળે, તેહેના પૂર્વજ વૈકુંઠ રાખુંજી. ૧૫
- એ ભક્ત મહિમા સંક્ષેપે વર્ણવ્યો યથામતિ અનુસારજી
 પૂર્વે જે જે કવિજન વૅણુવે કલાં ચરિત્ર હદારજી. ૧૬
- તે સઘળાંનો જોડ કરીને બાંધ્યું શુભ આપ્યાનજી
 જે જે પરચા પ્રસિદ્ધ ભૂતળમાંહાં તે લખ્યું વ્યાખ્યાનજી. ૧૭
- મેહેતાનો યશ અતિ અગાધ છે કહી ન શકે કવિ કોડજી,
 નિત્ય લીલા રસ માંહાં જે ઝીસે નિરખે રાધાકૃષ્ણ જોડજી. ૧૮
- જોગેશ્વરને ધ્યાને ન આવે તો જીવ ક્યમ કરી વિખાણેજી,
 અનુગ્રહિ કરે લદ્દલાટન તેવારે મર્મજ જણેજી; ૧૯
- એ વ્યાખ્યાન જે ગાય સાંભળે, તે પામે ભક્તિ યોગજી,
 સંસાર કલેશથી અળગો થાયે ભક્તિ મુક્તિ લહે ભોગજી. ૨૦
- શ્રીકૃષ્ણજી તેહેને કૃપા કરીને આપે નિજપદ વાસજી,
 જાહાં સમીપ સંમુખ રહી ગુણ ગાય નરસેંદાસજી. ૨૧

સંપૂરણ. શ્રેતાવસ્થાને કલ્યાણ. શુભં ભવતુ.

જે જે શ્રીગિરિવરધારી પ્રજાહારે.

મેહેતા રૂપચંદ્ર મૂળચંદ્ર. મહેતા શંકરજીને ભણાવાને અરથે લખ્યું છે.

